

UBÓSTWO I PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ W EUROPIE

EAPN – grupa Gender and Poverty – Przewodnik #2

WE WSPÓŁPRACY Z

Stanislav Mrózek (CZ), Eleni Karaoli (CY), Jiri Sironen (FI), Guy Janvier (FR), Dina Vardaramatou (GR), Johanna László (HU), Tess Murphy (IE), Laufey Ólafsdóttir (IS), Rimgailė Matulionytė (LT), Robert Urbé (LU), Maja Staleska and Biljana Dukovska (MK), Sonja Leemkuil (NL), Eva Karlsen (NO), Fátima Veiga, together with Paula Cruz (PT), Andreea Braga (RO), Gunvi Haggren (SE), Katherine Duffy, Clare Caves and Nazek Ramadan (UK)

AUTORKI

Graciela Malgesini (ES)
Letizia Cesarini Sforza (IT)
Marija Babović (RS)

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE	3
CELE I ZAKRES PRZEWODNIKA	3
DLACZEGO PROBLEM UBÓSTWA I PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ JEST TAK ISTOTNY	5
CZYM JEST PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ	7
MECHANIZM POWSTAWANIA PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ	8
JAK PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ WPŁYWA NA DZIECI	13
PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ – KRAJE EUROPEJSKIE	15
SKALA WYSTĘPOWANIA ZJAWISKA PRZEMOCY W EUROPIE	15
PERCEPCJA ZJAWISKA PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ W UNII EUROPEJSKIEJ	17
SYTUACJA W POSZCZEGÓLNYCH KRAJACH	20
AUSTRIA: „TRADYCJA”, „HONOR” I PRZEMOC WOBEC KOBIET	20
BELGIA: PRZEMOC W SFERZE PRYWATNEJ, ZA ZAMKNIĘTYMI DRZWIAMI	21
BUŁGARIA: OBYWATELSKI MONITORING SĄDÓW JAKO SPOSÓB NA WYELIMINOWANIE DISKRYMINACJI OFIAR I OPÓŹNIEŃ W PROCESACH SĄDOWYCH	22
CHORWACJA: UNIJNE PRAWODAWSTWO JESZCZE NIE WDROŻONE	23
CYPR: RATYFIKACJA KONWENCJI STAMBULSKIEJ	24
CZECHY: UBÓSTWO, NIERÓWNOŚCI I PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ	27
DANIA: POŚREDNIA DISKRYMINACJA KOBIET W PRAWIE KARNYM	28
ESTONIA: POWAGA ZJAWISKA PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ W KOŃCU ZAUWAŻONA	28
FINLANDIA: PRZEMOC DOMOWA I ZAMIESZKI NA ULICACH	29
FRANCJA: CO TRZECI DZIEŃ ZAMORDOWANA ZOSTAJE JEDNA KOBIETA	29
NIEMCY: PONAD 100 TYS. PRZYPADKÓW PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ W 2016 R.	30
GRECJA: WZROST LICZBY PRZYPADKÓW PRZEMOCY DOMOWEJ SPOWODOWANY KRYZYSEM	31
WĘGRY: JEDNA PIĄTA KOBIET TO OFIARY PRZEMOCY ZE STRONY PARTNERA	32
ISLANDIA: LIDER W DZIEDZINIE RÓWNOŚCI PŁCI, ALE PROBLEM PRZEMOCY NADAL NIEROZWIĄZANY	33
IRLANDIA: USTAWA O PRZEMOCY DOMOWEJ Z 2008 R.	34
WŁOCHY: NIERZETELNE STATYSTYKI DOTYCZĄCE GWAŁTU	36
ŁOTWA: KONTROWERSJE WOKÓŁ KONWENCJI STAMBULSKIEJ	38
LITWA: OPÓR WOBEC RATYFIKACJI KONWENCJI STAMBULSKIEJ	40
LUKSEMBURG: NOWA USTAWA MA WZMOCNIĆ OCHRONĘ OFIAR	41
MACEDONIA: CO 7 SEKUND KOLEJNA KOBIETA PADA OFIARĄ PRZEMOCY SEKSUALNEJ	41
MALTA: POŁOWA MALTAŃCZYKÓW UWAŻA, ŻE OFIARY PRZESADZAJĄ	42
NORWEGIA: AGRESJA PRZEKAZYWANA Z POKOLENIA NA POKOLENIE WŚRÓD MĘŻCZYZN I WYBIÓRCZY RELATYWIZM KULTUROWY	43
POLSKA: RZECZYWIŚCIE NAJLEPSZA W EUROPIE, CZY TO TYLKO KOLEJNY FAKE NEWS?	44

PORTUGALIA: ZALEŻNOŚĆ MIĘDZY KRYZYSEM I PRZEMOCĄ WOBEC KOBIET W PODESZŁYM WIEKU ORAZ PRZEMOC WŚRÓD INNYCH GRUP SPOŁECZNYCH	46
RUMUNIA: PRZEMOC W DALSZYM CIĄGU AKCEPTOWANA SPOŁECZNIE	46
SERBIA: BRAKUJE WSPÓŁPRACY MIĘDZY INSTYTUCJAMI ODPOWIEDZIALNYMI ZA ZAPOBIEGANIE PRZEMOCY	47
SŁOWACJA: PAŃSTWO W KOŃCU ZACZEŁO DOSTRZEGAĆ OFIARY	48
SŁOWENIA: ZNACZNE POSTĘPY W OCHRONIE OFIAR PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ	49
HISZPANIA: MIMO WSPARCIA ZE STRONY RZĄDU, W TRUDNYCH WARUNKACH MATERIALNYCH ŻYJE 42,8% KOBIET	50
SZWECJA: POD WPŁYWEM RUCHU #METOO PODJĘTO DZIAŁANIA W ZAKRESIE ZWALCZANIA PRZEMOCY SEKSUALNEJ	52
HOLANDIA: W DOMU NIE JEST BEZPIECZNIE	53
WIELKA BRYTANIA: TYLKO 15% PRZYPADKÓW PRZEMOCY SEKSUALNEJ ZGŁASZANYCH JEST POLICJI	54
HISTORIE OFIAR PRZEMOCY	57
JAK Z PROBLEMEM PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ RADZI SOBIE UE	59
PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK	63
DANIA	63
WĘGRY	63
ISLANDIA	64
WŁOCHY	64
PORTUGALIA	65
HISZPANIA, GALICJA	65
IRLANDIA, HRABSTWO LONGFORD	66
WIELKA BRYTANIA	67
ONZ KOBIETY I JUSTICE RAPID RESPONSE	67
STANOWISKO EAPN	68
INFORMACJE DODATKOWE	71

STRESZCZENIE

Przemoc ze względu na płeć jest jak cicha choroba. Jej ofiarami padają kobiety i dziewczęta w każdym wieku, szczególnie te zmagające się z ubóstwem i trudną sytuacją społeczną. W niniejszej publikacji analizujemy kontekst, rodzaje i cechy tego zjawiska – poważnego naruszenia praw człowieka – które wywiera znaczący wpływ społeczny i gospodarczy na Europę. Przedstawiamy sytuację w krajach Unii Europejskiej, Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA), jak również w państwach kandydujących, uwzględniając przykłady dobrych praktyk. Analizujemy także rolę Unii Europejskiej i konwencji stambulskiej oraz przedstawiamy nasze zalecenia w postaci 15 środków ustawodawczych w zakresie zwalczania przemocy ze względu na płeć i wspierania poszanowania praw człowieka ofiar w Europie.

CELE I ZAKRES PRZEWODNIKA¹

Przemoc wobec kobiet i dziewcząt jest epidemią na skalę światową, która dotyka co trzecią kobietę. Wywiera wpływ nie tylko na samą ofiarę. Niesie bowiem ze sobą poważne konsekwencje społeczne i gospodarcze.

Jako wiodąca europejska sieć działająca na rzecz walki z ubóstwem, EAPN ma za zadanie przeciwdziałać zjawisku przemocy wobec kobiet i dziewcząt, mając na uwadze wyraźny związek między przemocą a ubóstwem.

Przewodnik został przygotowany przez grupę Gender and Poverty EAPN. Celem przewodnika jest wzrost świadomości społecznej w zakresie przemocy ze względu na płeć i związanego z nią zagrożenia ubóstwem wśród kobiet w Europie. Przewodnik został przygotowany dla członkiń i członków EAPN, interesariuszy na szczeblu krajowym i europejskim oraz społeczeństwa.

Dzięki przewodnikowi czytelnicy i czytelniczki dowiedzą się o skali występowania i lepiej zrozumieją powagę zjawiska przemocy ze względu na płeć, jak również negatywnego wpływu jaki wywiera ono na sytuację finansową i dobrobyt kobiet i ich dzieci. W połączeniu z działalnością EAPN, skupionej na eliminacji ubóstwa i propagowaniu integracji społecznej, oraz dzięki odpowiednim decyzjom politycznym na szczeblu krajowym i europejskim, wesprze wdrażanie skutecznych polityk i programów społecznych.

W przewodniku znalazły się definicje, skala wstępowania, cechy charakterystyczne i konsekwencje różnych form przemocy wobec kobiet. **Skupiamy się przede wszystkim na przemocy ze strony partnerów**, najbardziej

---

¹ Część materiałów wizualnych przewodnika została pominięta w polskim tłumaczeniu. Wersja oryginalna przewodnika w języku angielskim jest dostępna online: <https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2019/07/EAPN-Gender-violence-and-poverty-Final-web-3696.pdf>

rozpowszechnionej formie przemocy wobec kobiet, która wiąże się z dalekosiężnymi konsekwencjami dla jakości życia i ogólnego dobrobytu ofiar.

W drugiej kolejności omawiamy handel kobietami i ich wyzyskiwanie. Ofiarami tego rodzaju przemocy padają w szczególności ubogie kobiety z krajów rozwijających się. **W obrębie wspomnianych wyżej kategorii wyróżnia się przemoc seksualną i molestowanie.** Przemoc seksualna to:

- wszystkie przypadki niechcianego kontaktu seksualnego lub próby jego wymuszenia,
- niechciane komentarze o podtekście seksualnym,
- inne czynności o charakterze seksualnym wobec innej osoby, bez jej zgody, niezależnie od okoliczności zdarzenia i relacji sprawcy z ofiarą.

Okaleczanie żeńskich narządów płciowych to według Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) kolejna forma przemocy wobec kobiet i dziewcząt. Obejmuje wszelkie praktyki związane z częściowym lub całkowitym usunięciem żeńskich narządów płciowych lub inne ich okaleczanie z przyczyn pozamedycznych. Praktyki te wiążą się z ogromnym bólem fizycznym i psychicznym, grożą utratą zdrowia, a nawet śmiercią ofiary.

Kolejną formą przemocy wobec kobiet i dziewcząt są małżeństwa dzieci. Dla dziewcząt małżeństwo oznacza zazwyczaj utratę szans na zdobycie wykształcenia i przygotowania zawodowego. Pozbawione zostają prawa do podejmowania samodzielnych życiowych decyzji. Badania pokazują, że ryzyko wystąpienia przemocy ze strony partnera jest dużo wyższe w przypadku dziewcząt, które wyszły za mąż w dzieciństwie, niż ich rówieśniczek, które w związek małżeński wstąpiły później. Obydwie opisane powyżej formy przemocy występują w niektórych państwach członkowskich i w określonych grupach etnicznych lub kulturowych.

Koszty przemocy wobec kobiet ponosi całe społeczeństwo. Przyczyny występowania przemocy są często związane z ubóstwem, zależnością ekonomiczną kobiet i brakiem równości płci.

Ubóstwo samo w sobie jest rodzajem przemocy strukturalnej, głęboko osadzonym w strukturach społecznych, których nieodłącznym elementem są nierówności. Przemoc strukturalna przejawia się pod postacią dyskryminacji płciowej, wykluczania kobiet z dobrze opłacanych i wysoko cenionych segmentów rynku pracy. Ponadto kobiety nie mogą liczyć na wsparcie opieki społecznej, które odgrywa często kluczową rolę w zapewnianiu godnych warunków życia.

DLACZEGO PROBLEM UBÓSTWA I PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ JEST TAK ISTOTNY

Wiele kobiet doświadcza różnych form przemocy wyłącznie ze względu na swoją płeć. Mowa tutaj między innymi o:

- przemocy domowej,
- molestowaniu seksualnym,
- gwałtach,
- przemocy seksualnej podczas konfliktów zbrojnych,
- szkodliwych zwyczajowych lub tradycyjnych praktykach (np. okaleczanie żeńskich narządów płciowych),
- przymusowych małżeństwach,
- przestępstwach honorowych.

Przemoc ze względu na płeć ma swoje źródła w nierównościach między kobietami i mężczyznami i jednocześnie dodatkowo je pogłębia. Rozpatrywać ją można wyłącznie w kontekście struktur społecznych, norm płci i ról społecznych przypisywanych kobietom i mężczyznom. Przemoc ze względu na płeć krzywdzi kobiety, niszczy rodziny, społeczności i społeczeństwa. Jest pogwałceniem praw człowieka i jednym z najbardziej rozpowszechnionych przejawów nierówności płci. Eliminacja przemocy wobec kobiet wymaga wyrównania podziału ról między kobietami i mężczyznami w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym. Ponadto należy zaprzestać utrwalania nierówności płci przez instytucje na wszystkich szczeblach.²

Przemoc ze względu na płeć obejmuje zarówno przemoc skierowaną przeciwko osobie ze względu na jej płeć, jak i przemoc, która w niewspółmiernym stopniu dotyka osoby danej płci. Przejawia się w postaci przemocy fizycznej, seksualnej, psychicznej, czy też połączenia dwóch lub więcej z wymienionych rodzajów. Przemoc ze względu na płeć jest obecna w każdym państwie, w różnych grupach społecznych i środowiskach. Skutki przemocy mogą być różne:

- problemy ze zdrowiem psychicznym i fizycznym,
- uszkodzenia ciała,
- wykluczenie z rynku pracy, społeczności i innych grup społecznych,
- ubóstwo,
- brak poczucia bezpieczeństwa,
- śmierć.

---

² <http://eige.europa.eu/gender-based-violence>

Europejska Federacja Krajowych Organizacji Pracujących z Ludźmi Bezdomnymi (FEANTSA):

Przemoc domowa – droga do bezdomności

Istnieje wiele różnych przyczyn bezdomności. Większość bezdomnych (mężczyzn) znalazło się w kryzysie bezdomności w wyniku kłopotów osobistych czy ograniczeń systemu pomocy społecznej. **Natomiast w przypadku kobiet najczęstszą przyczyną bezdomności jest przemoc.** Kobiety opuszczają agresywnych partnerów, w trosce o bezpieczeństwo własne a nie raz i swoich dzieci. Według Europejskiej Typologii Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego ETHOS opracowanej przez organizację FEANTSA, w momencie, gdy kobiety opuszczają swoje domy, stają się bezdomne. Zdarza się, że szukają pomocy w schroniskach dla kobiet. Ośrodki takie zapewniają schronienie i wsparcie ofiarom przemocy i ich dzieciom. Kobiety uciekające przed przemocą domową tułają się często po schroniskach dla bezdomnych, mieszkają tymczasowo u znajomych czy rodziny, albo też, w najgorszym wypadku, śpią na ulicy.

Przemoc ze względu na płeć jest pogwałceniem podstawowych praw człowieka oraz zarówno przyczyną, jak i skutkiem nierówności płci. Dopóki zjawisko przemocy wobec kobiet nie zostanie wyeliminowane, nie może być mowy o rzeczywistej równości płci. Kobiety dotknięte przemocą nie mogą uczestniczyć w życiu społecznym i zostają wykluczone z rynku pracy. Ten rodzaj przemocy wywiera zatem ogromny wpływ na gospodarkę. Koszt przemocy wobec kobiet szacowany jest na 226 miliardów euro rocznie, natomiast ogólny koszt przemocy ze względu na płeć – na 259 miliardów euro rocznie.³

Według Banku Światowego, co trzecia kobieta na świecie pada ofiarą przemocy ze strony partnera lub przemocy seksualnej ze strony osoby niebędącej partnerem. Jest to nie tylko poważny problem społeczny, ale także jedna z przyczyn utrzymującego się ubóstwa.⁴ W 1995 r. na IV Światowej Konferencji ONZ w Pekinie przyznano, że przemoc wobec kobiet stanowi przeszkodę na drodze do równości, rozwoju i pokoju, jak również przykład naruszenia praw człowieka i podstawowych wolności. Ponadto ten rodzaj przemocy zdefiniowany został jako przejaw uwarunkowanych historycznie nierówności między kobietami i mężczyznami.⁵

---

³ http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/gender-violence/index_en.htm

⁴ <http://www.worldbank.org/en/news/video/2015/11/25/to-end-poverty-eliminate-gender-based-violence>

⁵ Przemoc ze względu na płeć jest pogwałceniem praw człowieka, co zostało odzwierciedlone w umowach międzynarodowych takich jak Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW)), czy Deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet i podkreślone na IV Światowej Konferencji ONZ w Pekinie w 1995 r.

CZYM JEST PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ

Deklaracja Narodów Zjednoczonych o eliminacji przemocy wobec kobiet (art. 1) definiuje **przemoc ze względu na płeć** jako:

„wszelki akt przemocy związany z faktem przynależności danej osoby do określonej płci, którego rezultatem jest lub może być, fizyczna, seksualna lub psychiczna krzywda lub cierpienie kobiet, włącznie z groźbą popełnienia takich czynów, wymuszeniem lub arbitralnym pozbawieniem wolności, niezależnie od tego, czy czyny te mają miejsce w życiu publicznym czy prywatnym”.

Na poziomie europejskim pojęcie przemocy wobec kobiet definiuje podpisana w 2011 r. Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (zwana konwencją stambulską). Dokument ten tworzy ramy prawne dla przeciwdziałania i zapobiegania zjawisku przemocy wobec kobiet, jak również nakłada na państwa obowiązek zapewnienia ochrony ofiarom przemocy.

Konwencja definiuje **przemoc wobec kobiet** jako:

„naruszenie praw człowieka oraz formę dyskryminacji kobiet, w tym wszelkie akty przemocy ze względu na płeć, które prowadzą lub mogą prowadzić do fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej szkody lub cierpienia kobiet, w tym również groźby takich aktów, sytuacje przymusu lub arbitralnego pozbawienia wolności, zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym”.

Przemoc domowa definiowana jest jako:

„wszelkie akty fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej przemocy występujące w rodzinie lub gospodarstwie domowym lub pomiędzy byłymi lub obecnymi małżonkami lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą miejsce zamieszkania, czy też nie”
(art. 3).

MECHANIZM POWSTAWANIA PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ

Zapobieganie przemocy wobec kobiet i ochrona potencjalnych ofiar wymaga zrozumienia mechanizmu powstawania przemocy ze względu na płeć.

Przyczyną agresywnych zachowań mogą być traumatyczne doświadczenia z dzieciństwa, alkoholizm czy narkomania. Ponadto uznaje się, że do powstawania przemocy wobec kobiet przyczynia się wiele powiązanych ze sobą czynników, które w dużej mierze stanowią „manifestację historycznej nierówności w relacjach między płciami”.⁶ Również ideologie kulturowe oraz patriarcalna i seksistowska struktura społeczeństwa usprawiedliwiają przemoc wobec kobiet i podtrzymują rzekomą dominację/wyższość mężczyzn nad kobietami.

Ze względu na ubóstwo kobiety stają się bardziej podatne na przemoc domową.

Kobieta dotknięta przemocą domową obawia się, że nie będzie w stanie samodzielnie zapewnić bytu sobie i dzieciom. W takich okolicznościach pokrzywdzonej trudno jest złożyć doniesienie na swego oprawcę. Kobiety doświadczające przemocą często boją się utraty dzieci, czy to w wyniku interwencji służb społecznych, czy też przegranej walki o prawa do opieki po rozstaniu z partnerem. W wielu przypadkach to zależność finansowa powstrzymuje kobiety przed opuszczeniem destrukcyjnego związku.

Z historii kobiet, które trafiają do ośrodków interwencji kryzysowej we Włoszech, dowiadujemy się, że były one zmuszone do porzucenia pracy lub oddania wszystkich swoich oszczędności mężowi, partnerowi czy nawet ojcu. Zostały z niczym, nie było ich stać nawet na mleko czy chleb. Krótko mówiąc, były biedne, mimo że żyły w zamożnych rodzinach. We Włoszech przeprowadza się wiele badań dotyczących ubóstwa i wykluczenia społecznego jako czynników prowadzących do wystąpienia przemocy ze względu na płeć. Prawie w ogóle nie bada się natomiast przemocy ze względu na płeć jako przyczyny ubóstwa.

Ubóstwo i bezrobocie są uważane za czynniki prowadzące do wystąpienia przemocy domowej. O bezrobociu jako o przyczynie przemocy domowej mówi się w następujących przypadkach. Po pierwsze, kiedy bezrobotna jest kobieta – często tworzy się błędne koło, ofiara nie szuka pracy ze strachu przed oprawcą. Brak dochodów tworzy relację zależności i powstrzymuje kobietę przed opuszczeniem krzywdzącego związku. Natomiast kiedy problem bezrobocia dotyczy mężczyzny, głównym żywicielem rodziny staje się kobieta. Jej niezależność finansowa i udział w życiu społecznym są odbierane przez partnera jako zagrożenie, co prowadzi do wystąpienia zachowań agresywnych wobec kobiety.

---

⁶ Deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 20 grudnia 1993 r.

Ofiarami przemocy ze względu na płeć padają kobiety w każdym wieku. Różnice między kobietami i mężczyznami w zakresie wynagrodzeń i warunków zatrudnienia przekładają się na trudności finansowe kobiet w starszym wieku. Rozbieżności w świadczeniach emerytalnych między płciami sięgają 39%. W związku z czym starsze kobiety, szczególnie te samotne, są narażone na ubóstwo i wykluczenie społeczne. W efekcie nawet w krzywdzących związkach starsze kobiety czują się zależne od swoich partnerów. Ponadto wskaźnik HLY (Healthy Life Years) pokazuje, że kobiety przeżywają więcej lat w złym stanie zdrowia niż mężczyźni. W konsekwencji istnieje duże prawdopodobieństwo, że to kobiety będą w podeszłym wieku wymagały opieki, co wiąże się z ryzykiem wystąpienia wobec nich przemocy w postaci znęcania czy zaniedbywania. W badaniu przeprowadzonym w 2011 r. w pięciu krajach UE, 28% starszych kobiet wyznało, że padło ofiarą przemocy w ciągu minionych 12 miesięcy.⁷

Z badań wynika, że kryzys gospodarczy przyczynia się do wzrostu agresywnych zachowań wobec kobiet.⁸ Ryzyko wystąpienia przemocy potęgowane jest przez wpływ ubóstwa na role społeczne przypisywane płciom. Przemoc wobec kobiet przestaje być postrzegana jedynie jako przejaw męskiej siły i dominacji nad kobietą. Ma bowiem swoje źródło w męskim poczuciu słabości. Mężczyźni żyjący w ubóstwie nie spełniają oczekiwań społecznych związanych ze stereotypowym wyobrażeniem męskości.

Podsumowując, w najlepszej sytuacji są kobiety wykształcone, niezależne finansowo i aktywnie uczestniczące w życiu społecznym. Jednak relacja między siłą i niezależnością kobiety a ryzykiem wystąpienia przemocy ma charakter nieliniowy. Przemoc jest często sposobem oprawcy na radzenie sobie z kryzysem męskiej tożsamości, wywołanym przez ubóstwo lub utratę kontroli nad życiem partnerki. Ryzyko wystąpienia przemocy jest największe w społeczeństwach, w których stosowanie przemocy jest w wielu sytuacjach społecznie akceptowaną normą. Celem podstawowych działań profilaktycznych powinna być poprawa statusu kobiet, zmniejszenie norm spożycia alkoholu i tolerancji dla przemocy.⁹

W Walencji kobiety doświadczone przemocą ze względu na płeć zmagają się z wieloma trudnościami. Na ich podstawie określić można główne przeszkody na drodze do poprawy sytuacji pokrzywdzonych. Gabriela Moriana Mateo dzieli je na zewnętrzne i wewnętrzne. Wśród przeszkód zewnętrznych wyróżnia ograniczone kontakty rodzinne i towarzyskie, brak dochodów, obecność dzieci i brak zasobów instytucjonalnych. Innymi

⁷ Luoma, M.-L. *et al.* (2011 r.) : Prevalence Study of Abuse and Violence against Older Women. Results of a Multi-cultural Survey in Austria, Belgium, Finland, Lithuania, and Portugal. Finlandia: Krajowy Instytut Zdrowia i Opieki Społecznej (THL).

⁸ Floro, M., Annika Tornqvist and Emcet Oktay Tas, The Impact of the Economic Crisis on Women's Economic Empowerment, Swedish International Development Agency: Working Paper Series, December 2009, s. 45-47.

⁹ Fragment pochodzi z badania przeprowadzonego przez Parlament Europejski. DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES, POLICY DEPARTMENT C: CITIZENS' RIGHTS AND CONSTITUTIONAL AFFAIRS, WOMEN'S RIGHTS & GENDER EQUALITY (2016 r.), The Issue of Violence Against Women in the European Union, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/556931/IPOL_STU\(2016\)556931_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/556931/IPOL_STU(2016)556931_EN.pdf)

Dane z Walencji: Moriana Mateo, Gabriela (2015), "Barreras para escapar de la violencia de género: la mirada de las profesionales de los centros de protección de mujeres", Cuadernos de Trabajo Social ISSN: 0214-0314, Vol. 28-1 (2015) 93-102, available at <http://revistas.ucm.es/index.php/CUTS/article/viewFile/44401/46005>

Dane z Serbii: Babovic, M, Ginic, K, Vukovic, O. (2010) Mapping Domestic Violence against Women in Central Serbia, UNDP, SZRN, Belgrade.

słowy, są to trudności związane z ubóstwem, brakiem wsparcia i nieefektywnym systemem pomocy społecznej. Przeszkody wewnętrzne obejmują normalizowanie aktów przemocy, zjawisko cyklu przemocy, zależność emocjonalną od partnera oraz „ideał rodziny”. Trudności tego rodzaju są wynikiem stereotypów płci wpajanych w procesie socjalizacji i ich wpływu na kształtowanie się tożsamości kobiet.

Badanie przeprowadzone w Serbii wykazało, że wartości wyznawane przez mężczyzn (ale nie kobiety) mogą wskazywać na ryzyko wystąpienia przemocy domowej wobec kobiet. Mężczyźni częściej niż kobiety wyznają wartości patriarchalne. Pary, w których mężczyźni wykazują brak spójności w wyznawanych wartościach są zagrożone ryzykiem wystąpienia przemocy wobec kobiet w większym stopniu niż te, w których mężczyźni są zwolennikami wartości patriarchalnych. Ryzyko wystąpienia przemocy wobec kobiet jest najniższe w przypadku związków, w których mężczyźni wyznają wartości liberalne w kwestii ról płciowych. Badanie to wykazało również, że w krajach, w których zachodzą przemiany kulturowe zmierzające ku bardziej liberalnemu postrzeganiu ról płciowych, w wielu przypadkach faza przejściowa wiąże się z zamieszaniem i niezdecydowaniem. Kraje takie wciąż trzymają się pewnych tradycyjnych wartości, odrzucając jednocześnie inne. Przemoc jest tam reakcją na zmiany w obszarze równości płci.

Nerwowość, stany lękowe i depresja to częste objawy wśród kobiet dotkniętych przemocą domową. Utrzymywać się mogą jeszcze długo po zakończeniu krzywdzącego związku. Zaburzenia psychiczne mogą się również pojawiać wśród dzieci, które były świadkami aktów przemocy. Kobieta mieszkająca w schronisku Coventry Haven w Wielkiej Brytanii wspomina, jak jeszcze kilka miesięcy po rozstaniu z agresywnym partnerem zmagala się z depresją i ciągłymi atakami paniki. Jej najstarszy syn, który był świadkiem agresywnych zachowań ojca, niejednokrotnie budził się w środku nocy przerażony i spanikowany. Trzeba go było zapewniać, że nic mu nie grozi, że znajduje się w bezpiecznym miejscu, z dala od oprawcy. Objawy kobiety szkodziły nie tylko jej zdrowiu i dobremu samopoczuciu. Z powodu złego stanu psychicznego pokrzywdzona nie była w stanie znaleźć pracy ani jej utrzymać.

Handel kobietami/zmuszanie do prostytucji

Handel ludźmi i zmuszanie do prostytucji są wyjątkowo poważnymi formami naruszania praw człowieka. Jest to problem na skalę międzynarodową, który dotyka głównie kobiety i dziewczęta. Ofiary to zazwyczaj ubogie kobiety, bez legalnego miejsca zamieszkania. Stają się silnie uzależnione od swoich oprawców.

Handel ludźmi jest międzynarodowym przestępstwem, definiowanym przez Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej jako „werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób z zastosowaniem gróźb lub użyciem siły, lub też z wykorzystaniem innej formy przymusu, uprowadzenia, oszustwa, wprowadzenia w błąd, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania”.

Dotychczas Unia Europejska wydała dwie dyrektywy w sprawie handlu ludźmi. Są to:

- Dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami,
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar.

W dyrektywach zaleca się, by państwa członkowskie przyjęły szerszą definicję handlu ludźmi, obejmującą przestępstwa takie jak zmuszanie do żebractwa i wyzyskiwanie do działalności przestępczej. Liczba nieujawnionych przypadków handlu ludźmi jest niezwykle wysoka. Proceder ten przynosi wysokie zyski, a sprawcy rzadko kiedy są skazywani.

Międzynarodowa walka z handlem ludźmi

- **Profilaktyka:** działania zapobiegawcze, zarówno w krajach pochodzenia ofiar jak i w krajach docelowych.
- **Pomoc i ochrona dla ofiar:** opieka medyczna, pomoc w przezwyciężeniu traum, reintegracja poprzez szkolenia zawodowe, edukację, stworzenie dostępu do rynku pracy, zapewnienie zakwaterowania.
- **Pociągnięcie sprawców do odpowiedzialności** karnej leży w rękach wymiaru sprawiedliwości. Chodzi o wspieranie reform politycznych i wszelkich innych działań na rzecz zwalczania handlu ludźmi.
- **Partnerstwo:** z uwagi na szeroki zakres zjawiska handlu ludźmi, istotne znaczenie ma również zasada współpracy. Rządy państw, organizacje pozarządowe i społeczeństwa muszą połączyć siły w celu wymiany doświadczeń i wspólnego wykorzystania zasobów.

Strategia „4P” – **Profilaktyka, Pomoc, Pociąganie do odpowiedzialności, Partnerstwo** – zalecenia w zakresie międzynarodowej walki z handlem ludźmi.

Studium przypadku: handel ludźmi w celu wykorzystania seksualnego we Włoszech

Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM), porty docelowe, punkty szybkiej rejestracji migrantów (tzw. „hotspoty”) oraz ośrodki recepcyjne we Włoszech odnotowują rosnącą liczbę ofiar handlu ludźmi wśród migrantów i osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej. W 2016 r. większość migrantów docierających do Włoch drogą morską pochodziła z Nigerii. Było wśród nich wyjątkowo dużo kobiet i dzieci bez opieki (odpowiednio 11 009 i 3 040 w 2016 r., dla porównania, w 2015 r. przybyło ok. 5 tys. kobiet i 900 dzieci bez opieki). Według szacunków IOM, ok. 80 % kobiet i dziewcząt, które przybyły do Włoch w 2016 r. było ofiarami handlu ludźmi w celu wykorzystania seksualnego, we Włoszech lub w innych krajach UE. Problem ten dotyczy nie tylko Nigerii. Według najnowszych badań, kobiety, mężczyźni oraz rzadziej transseksualiści, którzy są ofiarami handlu żywym towarem w celu wykorzystania seksualnego we Włoszech, pochodzą z Nigerii (12-15 tys. kobiet), Rumunii (8-10 tys.) oraz, w dużo mniejszym stopniu,

z innych państw, takich jak Brazylia, Albania, Ukraina, Chiny, Rosja, etc. Liczba osób zmuszanych do prostytucji we Włoszech wynosi od 35 do 44 tysięcy.

Reakcja instytucjonalna

Instrumenty regulacyjne dotyczące ochrony ofiar handlu ludźmi i zwalczania tego procederu we Włoszech stanowią punkt odniesienia dla całej Unii Europejskiej. Art. 18 dekretu legislacyjnego z mocą ustawy nr 286/98 określa zasady wydawania zezwoleń na pobyt dla cudzoziemców, którzy są ofiarami handlu ludźmi. Celem jest uwolnienie pokrzywdzonych i umożliwienie im udziału w programach pomocy i integracji uchodźców. Zezwolenie wydawane jest nawet jeśli ofiara nie wysuwa zarzutów przeciwko oprawcom lub odmawia składania zeznań w procesie karnym. W tym samym artykule mowa jest również o „obywatelach państw członkowskich Unii Europejskiej”. Upoważnia się ich do udziału w programach ochrony.

Ustawa 228/2003 w sprawie środków przeciwko handlowi ludźmi na nowo zdefiniowała zbrodnie handlu ludźmi i niewolnictwa. Na jej mocy zaostrzono kary i uruchomiono specjalny fundusz na rzecz programów krótkoterminowej pomocy ofiarom.

W 2014 r. Włochy wdrożyły dyrektywę 2011/36/UE, przyjmując tym samym szerszą definicję wyrażenia „szczególnie narażonych i zagrożonych”, wzmacniając ochronę nieletnich bez opieki i ustanawiając krajowy plan działania przeciwko handlowi ludźmi. Niemniej jak wynika z raportu opublikowanego w styczniu 2017 r. przez Grupę Ekspertów do spraw Działań przeciwko Handlowi Ludźmi (GRETA), Włochy dalekie są jeszcze od rozwiązania problemu, „który przybiera dodatkowo na sile w wyniku znaczącego wzrostu liczby przybywających do Włoch ofiar i potencjalnych ofiar handlu ludźmi. Pokrzywdzeni, którym przyznano we Włoszech status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą są narażeni na ryzyko ponownego włączenia w obieg handlu”.¹⁰

Organizacje pozarządowe – platforma na rzecz walki z handlem ludźmi

Mimo trudności wynikających z cięć wydatków socjalnych, trzeci sektor we Włoszech nie traci czujności. W odpowiedzi na próżnię instytucjonalną, organizacje postanowiły połączyć siły, w wyniku czego powstała Krajowa platforma na rzecz walki z handlem ludźmi. W projekt zaangażowało się jak dotąd 75 organizacji, ściśle współpracujących z organami ścigania i sądownictwa. Działania platformy zaowocowały organizacją wspólnych sesji szkoleniowych dla funkcjonariuszy policji i członków Departamentu ds. Równego Traktowania.

---

¹⁰ GRETA nadzoruje proces wdrażania w państwach członkowskich Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi.

JAK PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ WPŁYWA NA DZIECI

Zachowania wyuczone są powielane

Przemoc domowa pozostawia u dzieci uraz na całe życie. Z dostępnych badań wynika, że agresywne zachowania mogą być wyuczone na skutek obserwacji, doświadczeń osobistych, czy uczestnictwa w kulturze. Złych wzorców zachowań dzieci uczą się w domu, w szkole, podczas interakcji z rówieśnikami, etc. W przypadku dzieci, które były świadkami przemocy ojca wobec matki, istnieje duże prawdopodobieństwo powielania zaobserwowanych w domu zachowań. Uznaje się, że „dzieci są ofiarami przemocy domowej, również jako świadkowie przemocy w rodzinie”.¹¹ Wzorce zachowań wyniesione z domu zaburzają u dzieci rozumienie zjawiska przemocy, przez co mogą one w przyszłości usprawiedliwiać własne zachowania agresywne. Wyuczona akceptacja dla przemocy może negatywnie wpłynąć na ich przyszłe relacje międzyludzkie. Zdarza się również, że dziecko nie powieła zachowań oprawcy lecz ofiary. Uczy się wówczas, że jedynym sposobem na udany związek jest uległość wobec drugiej osoby, obwinianie samego siebie i poddawanie się w obliczu trudności. Dziecko będące świadkiem przemocy domowej może zatem w przyszłości powiełać wzorce zachowań agresywnych, co czyni z niego potencjalnego oprawcę, bądź też stać się osobą uległą, potencjalną ofiarą przemocy.

Dzieci uczą się również na podstawie własnych doświadczeń, np. spotykając się ze złym traktowaniem ze strony członków rodziny lub innych osób. Nie mamy tutaj jednak do czynienia ze związkiem przyczynowo-skutkowym. Nie każdy mężczyzna, który znęca się nad swoją partnerką padł kiedyś ofiarą przemocy, podobnie jak nie każdy mężczyzna, który padł kiedyś ofiarą przemocy znęca się nad swoją partnerką. Istnieją społeczeństwa, w których przemoc jest naturalizowana jako element „tradycji kulturowych”. W społecznościach, szkołach czy relacjach międzyludzkich do pewnego stopnia dopuszcza się stosowanie przemocy. Wiele czynników może zwiększać ryzyko wystąpienia przemocy (nie one są jednak bezpośrednią przyczyną):

- choroba,
- spożywanie alkoholu i zażywanie narkotyków,
- brak samokontroli,
- problemy finansowe,
- nerwowość i rozdrażnienie,
- określony sposób bycia, czy problemy w związku.

---

¹¹ Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, Preambuła

Dzieci są często „niewidzialnymi ofiarami”

W mediach mówi się o przemocy ze względu na płeć głównie w kontekście kobietobójstwa. Przypadki samobójstw natomiast są często pomijane, nie mówiąc o przypadkach śmierci okołoporodowych, braku opieki medycznej czy zakażeń np. HIV. O skutkach innych niż śmiertelne, takich jak problemy ze zdrowiem fizycznym (np. choroby autoimmunologiczne), psychicznym i reprodukcyjnym, nie wspomina się prawie w ogóle.

Istotny jest także wpływ przemocy ze względu na płeć na dzieci. Niezależnie od wieku pokrzywdzonego dziecka, doświadczanie przemocy (jako świadek i/lub ofiara) wiąże się z poważnymi konsekwencjami, takimi jak:

- problemy ze zdrowiem fizycznym (opóźnienie wzrostu, zaburzenia snu, zaburzenia odżywiania),
- zaburzenia emocjonalne (stany lękowe, napady gniewu, depresja, niska samoocena, zespół stresu pourazowego),
- zaburzenia kognitywne (opóźniony rozwój językowy, trudności w nauce),
- zaburzenia zachowania (zachowania antyspołeczne, skłonność do agresji, problemy z koncentracją, nadpobudliwość, skłonności przestępcze, szkodliwe nawyki, kłopoty z empatią).

Wszystkie wymienione wyżej skutki nasilają się w przypadku dzieci, które padły ofiarą przemocy domowej kierowanej bezpośrednio przeciwko nim. Kierowanie gróźb pod adresem dzieci i wyrządzanie im krzywdy to również formy kontroli, które mają na celu wymuszenie podporządkowania się. Dzieci, które straciły matkę w wyniku kobietobójstwa są często zmuszone do życia w ubóstwie. Zdarza się bowiem, że świadczenia przyznawane przez państwo są niewystarczające.

PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ – KRAJE EUROPEJSKIE

Skala występowania zjawiska przemocy w Europie

Zgodnie z badaniem nad przemocą wobec kobiet przeprowadzonym w 2014 r. przez Agencję Praw Podstawowych UE (FRA), przemoc wobec kobiet stanowi problem rozpowszechniony w całej UE. W ramach badania przeprowadzono rozmowy z 42 tys. kobiet w 28 państwach członkowskich UE. Sporządzone na ich podstawie sprawozdanie pokazuje, że przemoc wobec kobiet, a w szczególności przemoc ze względu na płeć, która w niewspółmiernym stopniu dotyka kobiety, stanowi przykład poważnego naruszenia praw człowieka, którego UE nie może ignorować.

Uczestniczki badania zostały poproszone o opisanie swoich doświadczeń związanych z przemocą fizyczną, seksualną i psychiczną, w tym również z przemocą ze strony partnera („przemocą domową”). Pytania dotyczyły także nękania, molestowania seksualnego i roli jaką odgrywają w nadużyciach wobec kobiet nowe technologie. Uczestniczki badania zapytano również o ich doświadczenia z przemocą w dzieciństwie.

Z badania wynika, że przemoc wobec kobiet jest zjawiskiem niezwykle powszechnym. Przypadki wystąpienia przemocy w dużej mierze nie są zgłaszane odpowiednim instytucjom.¹² Najważniejsze wnioski z badania FRA:

1. Skala problemu

- Ok. 13 mln kobiet w UE doświadczyło przemocy fizycznej w okresie 12 miesięcy poprzedzających rozmowy w ramach badania.
- Ok. 3,7 mln kobiet w UE doświadczyło przemocy seksualnej w okresie 12 miesięcy poprzedzających rozmowy w ramach badania.

2. Problem przemocy wobec kobiet w ujęciu ogólnym

- Co trzecia kobieta (33%) doświadczyła przemocy fizycznej i/lub seksualnej po ukończeniu 15. roku życia.
- Ok. 8% kobiet doświadczyło przemocy fizycznej i/lub seksualnej w okresie 12 miesięcy poprzedzających rozmowy w ramach badania.
- 22% kobiet doświadczyło przemocy fizycznej i/lub seksualnej ze strony partnera (obecnego lub byłego) po ukończeniu 15. roku życia.

Cechy przemocy fizycznej

---

¹²FRA, Przemoc wobec kobiet: Badanie na poziomie Unii Europejskiej. Wyniki badania w skrócie. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2014 r. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_pl.pdf

Około 31% kobiet doświadczyło przemocy fizycznej po ukończeniu 15. roku życia. Kobiety utrzymują często, że były jedynie popychane, jednak wykluczenie tych przypadków zmienia dane statystyczne tylko w niewielkim stopniu, zmniejszając wskaźnik ogólnej częstotliwości występowania przemocy fizycznej z 31% do 25%. Wynik ten stanowi odzwierciedlenie faktu, że wiele kobiet, które były popychane doświadczyło również innych form przemocy fizycznej.

Cechy przemocy seksualnej

- Łącznie 11% kobiet po ukończeniu 15. roku życia doświadczyło przemocy seksualnej ze strony partnera lub innej osoby.
- Co dwudziesta kobieta (5%) padła ofiarą gwałtu po ukończeniu 15. roku życia.
- Co dziesiąta kobieta, która utrzymuje, że padła ofiarą przemocy ze strony osoby niebędącej partnerem, jako najgorsze doświadczenie opisuje zajście z udziałem jednego niż więcej oprawców.

Szczegóły dotyczące przemocy ze strony partnera

- Jedna trzecia ofiar (34%) przemocy fizycznej ze strony poprzedniego partnera doświadczyła co najmniej czterech różnych form przemocy fizycznej.
- Najbardziej rozpowszechnione formy przemocy fizycznej to popychanie, bicie, szarpanie, czy ciągnięcie za włosy.

Co dziewiętnasta kobieta doświadczyła przemocy seksualnej po ukończeniu 15. roku życia, a co dwudziesta została zgwałcona.

Przynajmniej jedna na pięć kobiet doświadczyła przemocy fizycznej i/lub seksualnej ze strony obecnego lub byłego partnera.

Przynajmniej jedna na dziewiętnaście kobiet utrzymuje, że przed ukończeniem 15. roku życia doświadczyła przemocy seksualnej ze strony osoby dorosłej. Tymczasem zaledwie 14% kobiet zgłosiło policji najpoważniejszy przypadek przemocy ze strony partnera, a najpoważniejsze zajście z udziałem osoby niebędącej partnerem zgłosiło policji jedynie 13% kobiet.

W badaniu przeprowadzonym przez Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE) oszacowano koszt przemocy ze względu na płeć w Unii Europejskiej. Wyróżniono trzy główne rodzaje kosztów: straty gospodarcze, koszty związane z świadczeniem usług zdrowotnych, socjalnych i prawnych oraz szkody dla zdrowia fizycznego i psychicznego ofiar.

- Przemoc ze względu na płeć i przemoc ze strony partnera wiążą się z poważnymi kosztami społecznymi i gospodarczymi. Kwota jaką inwestuje się obecnie w działania prewencyjne i łagodzenie skutków przemocy jest względnie niska. Zwiększenie wydatków na usługi specjalistyczne w tym zakresie mogłoby się przyczynić do zmniejszenia skali występowania zjawiska przemocy i tym samym ograniczenia wszelkiego rodzaju kosztów z nim związanych.
- Koszty przemocy ze względu na płeć w UE szacuje się na ok. 256 miliardów euro.

- Straty gospodarcze, wynikające ze spowodowanego urazami spadku wydajności pracowniczej, stanowią ok. 12% kosztów ogólnych. Usługi, szczególnie te świadczone przez system prawny, stanowią 30% kosztów związanych z tym rodzajem przemocy. Wartość szkód dla zdrowia psychicznego i fizycznego ofiar szacowana jest na około połowę kosztów ogólnych przemocy.¹³

Percepcja zjawiska przemocy ze względu na płeć w Unii Europejskiej

Z badania opinii publicznej Barometr (2009 r.) dotyczącym równości płci, 62% Europejczyków uważa, że spośród obszarów, w których zauważalny jest brak równości między płciami, w pierwszej kolejności należy podjąć działania w zakresie przemocy ze względu na płeć. Aż 92% Europejczyków uważa, że istnieje pilna konieczność wyeliminowania tego problemu.¹⁴

Na podstawie przeprowadzonego w listopadzie 2016 r. badania Specjalny Barometr #449, oceniono sposób postrzegania zjawiska przemocy ze względu na płeć przez obywateli UE. W badaniu omówiono następujące zagadnienia:

- opinie na temat stosunku społeczeństwa do przemocy ze względu na płeć;
- społeczne postrzeganie skali rozpowszechnienia przemocy domowej i molestowania seksualnego;
- przemoc wśród osób z najbliższego otoczenia badanych i gdzie należy zgłaszać przypadki wystąpienia przemocy;
- przemoc z perspektywy moralnej i czy stosowanie przemocy jest lub powinno być nielegalne.¹⁵

74% uczestników badania uważa, że przemoc wobec kobiet jest w ich kraju zjawiskiem powszechnym. Opinię tę podziela przynajmniej połowa respondentów w każdym państwie członkowskim.

Trzech na dziesięciu (29%) respondentów utrzymuje, że przemoc domowa wobec mężczyzn jest w ich kraju zjawiskiem powszechnym. Trzeba jednak zaznaczyć, że wyniki w poszczególnych państwach członkowskich znacznie się od siebie różniły, od 61% w Wielkiej Brytanii do 8% w Bułgarii.

Kobiety częściej niż mężczyźni przyznają, że przemoc domowa jest w ich kraju zjawiskiem powszechnym, niezależnie od płci ofiar.

Prawie wszyscy respondenci (96%) uważają przemoc domową wobec kobiet za niedopuszczalną, jednak 12% nie widzi konieczności karania sprawców.

Ponad dziewięciu na dziesięciu (94%) uczestników badania uważa przemoc domową wobec mężczyzn za niedopuszczalną, a 14% utrzymuje, że nie w każdym przypadku sprawca powinien zostać ukarany.

¹³ EIGE, <http://eige.europa.eu/gender-based-violence/eiges-studies-gender-based-violence/estimating-costs-gender-based-violence-european-union>

¹⁴ Źródło: EIGE, <https://eige.europa.eu/gender-based-violence>

¹⁵ Zasięg geograficzny: Francja, Austria, Niemcy, Irlandia, Luksemburg, Cypr, Słowacja, Słowenia, Rumunia, Włochy, Węgry, Szwecja, Polska, Chorwacja, Belgia, Grecja, Hiszpania, Czechy, Finlandia, Łotwa, Bułgaria, Holandia, Malta, Dania, Litwa, Estonia, Portugalia, Wielka Brytania. https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2115_85_3_449_ENG

Okolo jeden na sześciu (15%) respondentów w UE uważa przemoc domową za sprawę osobistą, z którą członkowie rodziny powinni sobie poradzić sami, bez interwencji osób trzecich. Opinię taką podzielają głównie respondenci ze wschodniej części UE.

Co najmniej połowa respondentów w każdym państwie członkowskim uważa, że przemoc domowa wobec kobiet jest w ich kraju zjawiskiem powszechnym. Procent ten różnił się w zależności od kraju, w Portugalii było to 93%, we Włoszech 90%, w Bułgarii 50%, a w Czechach 51%.

Szczegółowa analiza wyników pokazuje, że Portugalia jest jedynym krajem, w którym ponad połowa respondentów (54%) uważa przemoc wobec kobiet za zjawisko powszechne. We Włoszech opinię taką podzieli 45% uczestników badania, a w Rumunii 36%. Tymczasem w Finlandii odsetek ten wynosi jedynie 6%, a w Danii, w Polsce i w Czechach – 9%.

W 14 państwach członkowskich co najmniej połowa respondentów uważa przemoc wobec kobiet za zjawisko dość powszechne. Najwięcej osób podzieli taką opinię w Hiszpanii (58%), w Szwecji, Holandii i na Słowenii (57%). Dla porównania, w Bułgarii odsetek ten wynosi 39%.

38% respondentów w Finlandii i 37% w Danii oraz w Czechach nie uważa przemocy wobec kobiet za zjawisko bardzo powszechne. Czechy są jedynym krajem, w którym ponad jedna dwudziesta (8%) uczestników badania zupełnie nie uważa przemocy domowej za zjawisko powszechne.

Siedmiu na dziesięciu respondentów uważa, że molestowanie seksualne kobiet jest w ich kraju zjawiskiem powszechnym, i że do aktów przemocy wobec kobiet dochodzi najczęściej w domu.

Chociaż 70% respondentów uważa, że molestowanie seksualne kobiet jest w ich kraju zjawiskiem powszechnym, należy zaznaczyć, że wyniki różnią się znacząco w zależności od kraju. Podczas gdy we Włoszech odsetek ten wynosi 89%, w Estonii jest to już zaledwie 32%.

Kobiety częściej niż mężczyźni oceniają przemoc jako zjawisko powszechne. Schemat ten dotyczy wszystkich grup demograficznych.

86% respondentów uważa, że do aktów przemocy dochodzi najczęściej w domu, 19% wskazuje na miejsca publiczne i internet, a 17% miejsca pracy.

31% uczestników badania zgadza się z teorią, że bardziej prawdopodobne jest, żeby kobieta padła ofiarą gwałtu ze strony obcej osoby, niż kogoś znajomego. Odsetek ten jest większy w przypadku respondentów ze wschodniej części UE.

Okolo jedna piąta respondentów uważa, że część odpowiedzialności za użycie przemocy ponosi ofiara. Wynika to z przekonania, że oskarżenia ze strony kobiet są zmyślane lub wyolbrzymione, a ofiary przemocy często same prowokują sprawców.

22% respondentów zgadza się z twierdzeniem, że zarzuty ofiar maltretowania lub gwałtu są często zmyślane lub wyolbrzymione. Odsetek ten różni się w zależności od kraju, na Malcie jest to 47%, a w Szwecji już tylko 8%.

17% respondentów zgadza się z twierdzeniem, że ofiara często prowokuje sprawcę do użycia przemocy. Odsetek ten jest wyższy w przypadku uczestników badania ze wschodniej części UE.

Ponad jedna czwarta respondentów uważa, że wymuszanie kontaktu seksualnego jest w pewnych okolicznościach dopuszczalne.

W sumie 27% respondentów uważa, że wymuszanie kontaktu seksualnego może być dopuszczalne w przynajmniej jednej z opisanych sytuacji: gdy kobieta jest pod wpływem alkoholu lub narkotyków (12%), dobrowolnie idzie z mężczyzną do jego mieszkania (11%), jest skąpo, wyzywająco lub seksownie ubrana, albo gdy nie mówi wyraźnie „nie” i nie próbuje się bronić (10%).

Najwięcej respondentów, którzy uważają, że w pewnych okolicznościach wymuszenie kontaktu seksualnego może być dopuszczalne jest w Rumunii i na Węgrzech, a najmniej, w Szwecji i w Hiszpanii.

SYTUACJA W POSZCZEGÓLNYCH KRAJACH

Austria: „tradycja”, „honor” i przemoc wobec kobiet

W ciągu ostatnich 15 lat stało się jasne, że na niektóre formy przemocy szczególnie narażone mogą być imigrantki oraz kobiety i dziewczęta z mniejszości etnicznych. Chodzi tu o formy przemocy ze względu na płeć, przez które kobieta staje się ofiarą tradycyjnych wartości. Zalicza się do nich okaleczanie narządów płciowych, małżeństwa z przymusu, czy przestępstwa honorowe, w tym zabójstwa honorowe.

Według Niny Scholz, honor jest „wspólną wartością każdej rodziny. W każdej chwili może zostać utracony na skutek ‘niehonorowego’ zachowania. Kwestia honoru rozpatrywana jest zawsze w kontekście seksualności kobiety. ‘Niehonorowe’ jest każde zachowanie seksualne nieaprobowane w danej społeczności. Ze względu na związane z nią wykluczenie społeczne, utrata honoru jest tragedią całej rodziny. Obawa przed taką hańbą motywuje autokratyczny styl wychowania, nadmierną kontrolę zachowań i ograniczanie wolności dzieci oraz dyskryminację kobiet i dziewcząt”. Zatem źródłem tych brutalnych praktyk jest nie tyle religia, co obowiązujące do dzisiaj archaiczne tradycje. Tym co łączy wszystkie te formy przemocy jest fakt, że „dochodzi do nich w ramach rodziny lub społeczności, są one społecznie usprawiedliwiane i opierają się na normach i wartościach patriarchalnych”. Pokrzywdzone kobiety, ofiary systemu patriarchalnego, są pozbawione prawa do podejmowania samodzielnych życiowych decyzji. (...) W Austrii działają specjalne placówki, których celem jest pomoc ofiarom tych form przemocy. Obowiązują również przepisy prawa zapewniające wsparcie pokrzywdzonym.¹⁶

Austria była jednym z pierwszych krajów poddanych ocenie ze strony Grupy Ekspertów do spraw Przeciwdziałania Przemocy wobec Kobiet i Przemocy Domowej (GREVIO), komitetu odpowiedzialnego za monitorowanie wdrażania konwencji stambulskiej.¹⁷ GREVIO zobowiązało władze Austrii do podjęcia odpowiednich środków w celu zapewnienia pełnego poszanowania postanowień Konwencji, **w odniesieniu do wszystkich kobiet, także tych niepełnosprawnych, ubiegających się o azyl, czy kobiet o niepewnym statusie pobytu.**

Ponadto władze Austrii zostały wezwane do przyjęcia powszechnie obowiązującej prawnej definicji przemocy domowej, zawartej w konwencji stambulskiej (artykuł 3b). Niemniej Ministerstwo Zdrowia i Spraw Kobiet utrzymywało, że austriacki system prawny nie dopuszcza przyjęcia definicji przemocy domowej obejmującej przemoc ekonomiczną: „wprowadzenie takiej definicji oznaczałoby dla Austrii przekształcenie

---

¹⁶ Austria, Demokratiezentrum Wien, „Gewalt gegen Frauen”, <http://www.demokratiezentrum.org/themen/genderperspektiven/lebensrealitaeten/gewalt-gegen-frauen.html>

¹⁷ Sprawozdanie z wdrażania Konwencji w Austrii przygotowane zostało przez Krajowy Ośrodek Koordynacji i złożone GREVIO 1.09.2016 r.

złożonego, wielopoziomowego prawodawstwa w zakresie przemocy domowej w dość sztywny i bezkompromisowy system. Jednak w świetle obowiązujących w Austrii przepisów prawnych, już teraz, gdy przemoc ekonomiczna osiągnie poziom krytyczny, może być uznana za przejaw przemocy domowej, np. odmowa zapewnienia wsparcia finansowego może, na mocy prawa małżeńskiego, stanowić naruszenie zobowiązań, co zostaje wzięte pod uwagę w toku postępowania rozwodowego”.

GREVIO wezwało władze Austrii do wdrożenia całej serii kompleksowych strategii politycznych, których celem jest zapobieganie przemocy, ochrona ofiar i ściganie sprawców. Istotne było podjęcie działań w odniesieniu do wszystkich form przemocy wobec kobiet, w szczególności okaleczania żeńskich narządów płciowych i przymusowych małżeństw. Ministerstwo uznało konieczność wzmożenia wysiłków na rzecz wdrożenia kompleksowych strategii politycznych dotyczących innych form przemocy ze względu na płeć.¹⁸

Belgia: przemoc w sferze prywatnej, za zamkniętymi drzwiami

Ponad jedna trzecia kobiet (36%) w Belgii doświadczyła przemocy fizycznej i/lub seksualnej po ukończeniu 15. roku życia. Jedna czwarta kobiet (24%) doświadczyła przemocy ze strony partnera, obecnego lub byłego. Co najmniej dwie piąte osób ma w kręgu swoich znajomych i rodziny ofiary przemocy domowej wobec kobiet. W 2015 r. 1 255 kobiet i 1 236 dzieci trafiło do ośrodków opieki specjalistycznej dla ofiar przemocy małżeńskiej.

W 2015 r. w Walonii policja zarejestrowała 1 032 zawiadomienia o gwałtach, średnio trzy zawiadomienia dziennie. Jak wynika z przeprowadzonego ostatnio badania, tylko 16% ofiar „poważnej” przemocy seksualnej zgłasza te przestępstwa policji. Roczna liczba gwałtów w Walonii (bez uwzględnienia prób gwałtu) wynosi zatem 6 450, średnio 18 gwałtów dziennie. W zgłoszonych w 2015 r. przypadkach gwałtu, 53% ofiar było niepełnoletnich. W tym samym roku zgłoszono 16 029 przypadków przemocy domowej (fizycznej, psychologicznej, seksualnej, ekonomicznej). Mniej więcej połowa tych zgłoszeń (7 975) dotyczyła przemocy fizycznej. W 84% przypadków fizycznej przemocy domowej oprawcami byli mężczyźni.¹⁹

---

¹⁸ Ministerstwo Frauen Gesundheit, Austria's Comments on GREVIO'S Report, Wiedeń, sierpień 2017 r.

¹⁹ Badanie opinii publicznej na temat przemocy seksualnej w Belgii, Amnesty i SOS Rape, 2014 r.; oszacowane na podstawie policyjnych danych statystycznych i wyników badania nad przemocą seksualną, Amnesty i SOS Viol, 2014 r.; źródło: Statystyki policyjne dotyczące przestępstw, 2015 r. "Les violences faites aux femmes en Wallonie : état des lieux en chiffres", 30 października 2017 r. <http://www.cvfe.be/actualites/2016/03/01/violences-faites-aux-femmes-wallonie-etat-lieux-chiffres>

Bułgaria: Obywatelski Monitoring Sądów jako sposób na wyeliminowanie dyskryminacji ofiar i opóźnień w procesach sądowych

Jak wynika z badania przeprowadzonego przez FRA, skala występowania zjawiska przemocy w Bułgarii odpowiada średniej UE (22%). Jednak niewielu respondentów w tym kraju jest w stanie przywołać przypadki wystąpienia przemocy domowej w kręgu swojej rodziny i znajomych, co można interpretować dwojako. Albo skala występowania zjawiska przemocy jest tam wyjątkowo niska albo, co bardziej prawdopodobne, w Bułgarii panuje przekonanie, że przemoc jest sprawą osobistą, w związku z czym ofiary i świadkowie nie dzielą się z nikim swoimi doświadczeniami. Druga hipoteza znajduje swoje potwierdzenie w innym przeprowadzonym w Bułgarii badaniu (Alpha Research, 2011 r. *Sexual violence against women in Bulgaria*), z którego wynika, że kobiety w tym kraju padają ofiarą wykorzystywania seksualnego stosunkowo często. Jednak poczucie wstydu powstrzymuje je przed mówieniem o doświadczanej przemocy.

W bułgarskich mediach mówi się tylko o najpoważniejszych formach przemocy takich jak gwałt. Zgodnie z badaniem przeprowadzonym przez FRA, świadomość społeczna w kwestii różnych form przemocy wobec kobiet jest w Bułgarii niska. Powszechne są nawet błędne przekonania na temat definicji tego zjawiska. Ograniczona wiedza społeczna sprawia, że trudno jest precyzyjnie określić skalę występowania tego rodzaju przemocy, przez co może być postrzegana jako zjawisko mało powszechne. Jak wynika z badania Alpha Research, ofiary boją się mówić o doświadczanej przemocy. Zaledwie 5% oprawców zostaje skazanych, podczas gdy w 76% przypadków są to osoby znane pokrzywdzonym.²⁰

W 2005 r. przyjęto ustawę o ochronie przed przemocą domową, a pierwszy krajowy program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony ofiar przeprowadzono w latach 2007-2008.

W 2006 r. w sądach rejonowym i okręgowym w Warnie rozpoczęto monitoring procesów sądowych przeciwko sprawcom przemocy domowej. Projekt był wspierany przez Open Society Foundations. W ramach projektu przeszkoleni wolontariusze uczestniczyli jako publiczność w posiedzeniach sądowych w sprawach związanych z przemocą domową. Celem obserwacji było zebranie danych na temat cech demograficznych ofiar i oprawców, częstotliwości wydawania przez sąd nakazu ochrony, jak również liczby przypadków odraczania lub odwoływania rozpraw. W monitoring sądów zaangażowane są cztery organizacje pozarządowe: Demetra Association w Burgas, Youth Alliance w Warnie, ośrodek prowadzony przez organizacje pozarządowe w Razgrad oraz Bułgarska Fundacja na rzecz Badań płci w Sofii. Monitoring jest niezależną inicjatywą ukierunkowaną na kontrolę wdrażania przyjętej ustawy.

---

²⁰ Alpha Research (2011), *Sexual violence against women in Bulgaria* (Сексуалното насилие над жени в България), str. 12., źródło: FRA (2015) *Violence against women: and EU-wide survey. Main results*.
<http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

Zaobserwowano, że obecność wolontariuszy przyczyniła się do zmniejszenia wpływu jakiegoś stereotypu, przesady i uprzedzenia wywierają na orzecznictwo sądów. We wzmacnianiu praworządności pomogło również rozpowszechnianie wyników obserwacji za pośrednictwem środków masowego przekazu. Efekty monitoringu są pozytywne. Liczba nakazów przyznania natychmiastowej ochrony zwiększyła się ponad dwukrotnie w ciągu jednego roku (2010-2011 r.). Czas trwania postępowań wszczętych w sprawie naruszeń ustawy o ochronie przed przemocą domową zmniejszył się z ponad dwóch miesięcy do poniżej dwóch miesięcy.²¹

Chorwacja: unijne prawodawstwo jeszcze nie wdrożone

Kluczem do osiągnięcia prawdziwej równości płci jest wprowadzenie zmian w ustawodawstwie, wdrożenie odpowiednich strategii politycznych i podjęcie działań w zakresie likwidacji dyskryminacji ze względu na płeć. Równość płci stanowi jeden z fundamentów demokratycznego porządku prawnego i społecznego Republiki Chorwacji.

Problematyka równouprawnienia płci przenika wszystkie obszary życia społecznego. W Chorwacji podstawowym instrumentem politycznym do zwalczania dyskryminacji ze względu na płeć jest polityka krajowa na rzecz promowania równouprawnienia płci, przyjęta i wdrożona na okres pięciu lat. Istnieje potrzeba podjęcia bardziej zdecydowanych działań, tak aby władze państwowe, regionalne i lokalne, w zakresie obszarów swojej działalności, angażowały się w walkę z dyskryminacją ze względu na płeć. Kluczowe znaczenie dla likwidacji stereotypów płci i seksizmu ma wyeliminowanie tradycyjnych przekonań i uprzedzeń w odniesieniu do ról społecznych kobiet i mężczyzn. Niestety duża część społeczeństwa Chorwacji wciąż nie jest świadoma zakresu problematyki równouprawnienia płci. Wielu zagadnień (w tym przede wszystkim niezależności finansowej) wciąż nie uznaje się za problemy związane z dyskryminacją ze względu na płeć, podczas gdy inne (jak np. prawa reprodukcyjne kobiet) są zbyt upolitycznione.

W debacie publicznej i politycznej dominują kwestie gospodarcze, ale świadomość znaczenia równości płci dla wzrostu gospodarczego jest nadal niska. Dlatego też niezmiernie ważne jest stałe kwestionowanie istniejących ram politycznych i prawnych w zakresie zwalczania dyskryminacji. Powinny być modyfikowane w zależności od problemów, jakie ujawniają się podczas ich wdrażania, z zachowaniem standardów międzynarodowych.

Chorwacja ustanowiła ramy prawne i strategiczne do walki z przemocą domową. Uchwalono specjalną ustawę o ochronie przed przemocą domową, ustawę o równości płci i inne ustawy obejmujące konkretne

---

²¹ Źródło: strona internetowa EIGE <http://eige.europa.eu/gender-based-violence/good-practices/bulgaria/bulgarias-court-watch-reduces-discrimination-and-delay-courts>

obszary przemocy domowej. Wśród instrumentów strategicznych wyróżnić można krajową strategię ochrony przed przemocą domową oraz krajową politykę na rzecz promowania równości płci. W 2005 r. przyjęto protokół w sprawie przemocy domowej, który określa obowiązki właściwych organów i innych zainteresowanych stron w zakresie wykrywania i eliminowania przemocy. Zawiera również szczegółowe zasady i procedury zapewniania pomocy i ochrony ofiarom przemocy domowej.

Pełen zakres występowania przemocy wobec kobiet jest trudny do oszacowania. Dostępne statystyki nie odzwierciedlają pełnego obrazu rzeczywistości. Wiele przypadków wystąpienia przemocy, głównie ekonomicznej i psychicznej, pozostaje niezgłoszonych. Jednym z największych wyzwań jest wdrożenie istniejących przepisów, protokołów i strategii. Akty przemocy domowej są często traktowane jako jednorazowe incydenty, mimo że zazwyczaj poprzedza je cała historia występowania podobnych zdarzeń. Aresztuje się zarówno sprawców, jak i ofiary. Często obie strony są oskarżane o naruszanie porządku publicznego. Ofiarom zarzuca się, że same „sprowokowały” agresywne reakcje ze strony oprawcy. Przypadki przemocy werbalnej, psychicznej, ekonomicznej, lub połączenia i wzajemnego oddziaływania kilku form przemocy, często nie są w ogóle brane pod uwagę. Stosowanie środków ochrony ofiar, np. zakazów zbliżania się, polega na kontroli miejsca pobytu ofiary a nie sprawcy. Podejmowanie odpowiednich działań wobec sprawców przemocy domowej jest niemożliwe z powodu braku funduszy.²²

Cypr: ratyfikacja konwencji stambulskiej

14 lipca 2017 r. Republika Cypryjska ratyfikowała Konwencję o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencję stambulską). Cypr podpisał konwencję jako 27. państwo UE.²³ Rząd przystąpił do pracy nad projektem nowej ustawy zatytułowanej „Ochrona przed prześladowaniem i nękaniami” oraz innych powiązanych przepisów ustawowych. Jednak niektóre formy przemocy wobec kobiet (np. przemoc ekonomiczna) nadal nie są monitorowane, a ich sprawcy pozostają bezkarni.

Cypr transponował Dyrektywę 2012/29/UE ustanawiającą minimalne normy w zakresie praw, wsparcia i ochrony przysługujących ofiarom przestępstw. W kwietniu 2016 r. wdrożono przepisy krajowe, które zapewniają specjalistyczne wsparcie dla ofiar przemocy ze względu na płeć i innych pokrzywdzonych.

---

²² Martina Schonard (2017 r.), Gender Equality Policies in Croatia. Update. Parlament Europejski, Badanie przeprowadzone dla Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia (FEMM) PE 596.803

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596803/IPOL_STU\(2017\)596803_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596803/IPOL_STU(2017)596803_EN.pdf)

²³ Raport Cypryjskiego Lobby Kobiet na temat wdrażania Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, posiedzenie 70., CYPRUS SHADOW REPORT, 2018 r.

https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/CYP/INT_CEDAW_NGO_CYP_31500_E.pdf

Nie istnieją jednak żadne dowody, które potwierdzałyby stosowanie tych przepisów w praktyce. Nie wiadomo także, czy służby pierwszego kontaktu dysponują wiedzą i zasobami, niezbędnymi do wykonywania nałożonych na nie obowiązków.

Adwokaci, prokuratorzy i sędziowie nie dysponują wystarczającą wiedzą w zakresie przemocy wobec kobiet, potrzeb i praw ofiar oraz obowiązujących na Cyprze ram prawnych dotyczących tego zjawiska. Sankcje prawne nakładane na sprawców są niewspółmierne do powagi popełnianych przez nich przestępstw, szczególnie w przypadku gwałtów. Nie ma obecnie żadnych dostępnych danych dotyczących przyznawania nakazów ochrony i innych środków ochrony ofiar.

Ponadto, chociaż na Cyprze każdemu przysługuje bezpłatna pomoc prawna, jednak uzyskanie do niej dostępu jest niezwykle czasochłonne, a służby administracji publicznej nie starają się ułatwić całego procesu. Często zdarza się, że kobiety spotykają się z opóźnieniami w pracy sądów, a stereotypy płciowe mają wpływ na zapadające orzeczenia. Sprawy z zakresu przemocy domowej są zawieszane lub umarzane. Duża liczba zgłaszanych przypadków nigdy nie dociera do sądu. Odsetek wyroków skazujących na Cyprze jest jednym z najniższych w Europie, a kary nakładane na sprawców są zbyt łagodne.

Krajowy plan działania na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie został wdrożony w latach 2017-2019 przez Komitet Doradczy ds. zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie. Przemoc wobec kobiet, w tym przemoc domowa, molestowanie seksualne i handel kobietami, została również uwzględniona w krajowym planie działania na rzecz równości kobiet i mężczyzn (2014-2017 r.). Brakuje w nim jednak konkretnych wskaźników, a także określonych ram czasowych i specjalnie wydzielonego budżetu.

Służby pierwszego kontaktu (policja, opieka społeczna i służba zdrowia) nie przechodzą specjalistycznych szkoleń, w związku z czym często nie są w stanie zapewnić ofiarom odpowiedniego wsparcia i ochrony.

Jak przewidziano w konwencji stambulskiej i dyrektywie w sprawie praw ofiar, istnieje pilna potrzeba kompleksowego gromadzenia danych na temat wszystkich form przemocy wobec kobiet, z podziałem na płeć i wiek ofiar i sprawców, rodzaj przemocy oraz relację między ofiarą a sprawcą. Komitet Doradczy przedłożył Ministerstwu Sprawiedliwości projekt jednolitego, scentralizowanego mechanizmu gromadzenia danych i przetwarzania danych administracyjnych dotyczących przemocy domowej. Jednak do tej pory nie podjęto w tym zakresie żadnych działań.

W skali całej wyspy brakuje wyspecjalizowanych placówek świadczących usługi w zakresie pomocy ofiarom wszystkich form przemocy wobec kobiet. Usługi związane z przemocą domową, przy wsparciu ze strony rządu, oferuje jedna organizacja pozarządowa, Stowarzyszenie na rzecz Zapobiegania i Postępowania z Przemocą w Rodzinie (SPAVO). SPAVO prowadzi krajową infolinię ds. przemocy domowej 1440, dwa schroniska dla kobiet i oferuje usługi doradcze. Na organizacjach pozarządowych i charytatywnych

spoczywają zarówno obciążenia wynikające ze świadczenia specjalistycznych usług wsparcia dla ofiar przemocy, jak również te związane z zabezpieczaniem funduszy na zapewnienie trwałości oferowanych usług.

Na Cyprze brakuje centrów pomocy kryzysowej dla ofiar gwałtów, jak również dostępu do specjalistycznych usług wsparcia dla ofiar gwałtów i napaści na tle seksualnym. Pomimo coraz większej liczby zgłoszeń, odsetek wyroków skazujących jest jednym z najniższych w Europie. Ponadto kampanie uświadamiające i/lub inne programy profilaktyczne dotyczące przemocy seksualnej nie są wdrażane na żadnym szczeblu administracyjnym.

Pomimo rosnącej populacji imigrantów na Cyprze, szkodliwe praktyki tradycyjne, takie jak okaleczanie żeńskich narządów płciowych, przemoc w imię honoru, czy przymusowe małżeństwa, nie są traktowane jak naglące kwestie społeczne. Brakuje również danych na temat konkretnych form szkodliwych praktyk tradycyjnych.

EAPN na Cyprze poinformował, że „w wielu przypadkach imigrantki nie otrzymują specjalistycznego wsparcia z powodu barier kulturowych, ekonomicznych, etc. Kobietom migrującym trzeba zapewnić dostęp do informacji i dostosowanych kulturowo usług wsparcia dla ofiar”. Należy zaznaczyć, że rząd cypryjski zgłosił zastrzeżenie do art. 59 konwencji stambulskiej o statusie rezydenta, który stanowi, że ofiary przemocy, których status rezydenta zależy od statusu małżonka lub partnera, w szczególnie trudnych okolicznościach, mają prawo ubiegać się o przyznanie niezależnego pozwolenia na pobyt. Według Ministerstwa Spraw Wewnętrznych powodem tego zastrzeżenia jest „obawa” ze strony rządu, że w celu uzyskania dostępu do dokumentów pobytowych, imigrantki będą podawać się jako ofiary przemocy. Wynika to z rasistowskich i seksistowskich postaw wobec imigrantek.

Jak dotąd profilaktyka pierwotna w zakresie przemocy wobec kobiet na Cyprze była zaniedbywana na rzecz profilaktyki wtórnej. Profilaktyka pierwotna powinna opierać się na zmianach w systemie edukacji, jednym z podstawowych przekazników tradycyjnych norm kulturowych i społecznych, sprzyjających występowaniu przemocy wobec kobiet.

Według ostatniego badania dotyczącego przemocy domowej wobec kobiet, 22% cypryjskich kobiet powyżej 15. roku życia doświadczyło przemocy fizycznej i/lub seksualnej. Grupy szczególnie narażone to imigrantki, uchodźczynie, pracownice gospodarstw domowych, jak również kobiety i dziewczęta niepełnosprawne. Ze względu na bariery kulturowe, ekonomiczne, etc. kobiety te nie otrzymują specjalistycznej pomocy dla ofiar przemocy, co czyni je szczególnie podatnymi na wtórną wiktymizację lub dyskryminację ze strony państwa.

W cypryjskich danych statystycznych dotyczących przestępczości nie wyróżnia się rodzajów przemocy ze względu na płeć, a sędziowie i sekretarze sądowi nie zawsze wypełniają/wysyłają sprawozdania statystyczne.

W związku z ratyfikacją i wejściem w życie konwencji stambulskiej, oczekuje się, że statystyki będą lepsze, dzięki czemu łatwiej będzie określić zakres występowania zjawiska przemocy ze względu na płeć, jak również profile ofiar.²⁴

Czechy: Ubóstwo, nierówności i przemoc ze względu na płeć

Jak wynika z raportu opublikowanego w 2017 r. przez Social Watch, Czeski są dwa razy bardziej narażone na ubóstwo niż Czesi. Do najbardziej zagrożonych należą samodzielne matki, imigrantki i kobiety powyżej 65. roku życia. W raporcie wskazano, że spośród 180 tys. rodziców samodzielnie wychowujących dzieci w Republice Czeskiej, 87% stanowią kobiety. Ponadto samodzielne matki są często zmuszone do podjęcia niskopłatnej pracy a ich stopień zagrożenia bezrobociem jest dwukrotnie wyższy od średniej krajowej. Problemy finansowe, z którymi borykają się kobiety w Czechach, są ściśle związane z innymi skutkami braku równouprawnienia płci.

Marketa Mottlová, koordynator projektów w Forum 50%, czeskiej organizacji działającej na rzecz równouprawnienia płci, mówi, że niekorzystna pozycja kobiet na rynku pracy wiąże się z poważnymi konsekwencjami w zakresie zależności ekonomicznej i zagrożenia ubóstwem. W społeczeństwie, w którym wciąż powszechne są postawy seksistowskie niemożliwe jest oddzielenie przemocy domowej od zależności ekonomicznej. Jak wskazuje Mottlová, jedna trzecia kobiet w Czechach doświadczyła w swoim życiu przemocy: „W czeskim społeczeństwie krąży wiele stereotypów dotyczących gwałtu. Ofiary są czasem postrzegane jako współodpowiedzialne za doświadczoną przemoc”. W podobnym tonie wypowiada się na ten temat Hana Stelzerová, dyrektor Czeskiego Lobby Kobiet: „Ubóstwo wśród kobiet i przemoc wobec kobiet to najpoważniejsze skutki nierówności płci w Czechach”.

---

²⁴ Raport Cypryjskiego Lobby Kobiet dla komitetu CEDAW 2018 r.

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCEDAW%2fNGO%2fCYP%2f31500&Lang=en

Cypr, Raport na temat przemocy wobec kobiet. <https://www.euromedrights.org/wp-content/uploads/2016/11/112016-EMHRN-Factsheet-VAW-Cyprus-EN.pdf>

Badanie ogólnounijne na temat przemocy wobec kobiet na Cyprze przeprowadzone w 2014 r. przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej (badanie FRA). Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, (2014 r.). Violence Against Women: An EU Wide Survey, Main Results. Urząd Publikacji Unii Europejskiej: Luksemburg.

Dane statystyczne cypryjskiej policji

<http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/All/0E971C05B95D4449C2258266003B6C86?OpenDocument>

https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/newsroom/-/asset_publisher/anlnZ5mw6yX/content/cyprus-ratifies-the-istanbul-convention?_101_INSTANCE_anlnZ5mw6yX_viewMode=view

W maju 2016 r. Republika Czeska, jako jedno z ostatnich państw członkowskich, podpisała konwencję stambulską. Dokument w dalszym ciągu nie został jednak ratyfikowany. Według raportu Social Watch powodem opóźnienia są „problemy ze zrozumieniem znaczenia równości płci w walce z przemocą”.²⁵

Dania: pośrednia dyskryminacja kobiet w prawie karnym

Od 2002 r. Dania przyjęła cztery krajowe plany działania na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet. Programy dostosowano do zmieniających się wzorców przemocy.

Opublikowany niedawno esej prawniczy, poświęcony wdrażaniu konwencji stambulskiej w prawie duńskim, analizował zjawisko dyskryminacji kobiet w dziedzinie prawa karnego. Esey pokazuje, że w sprawach dotyczących przemocy domowej duńscy sędziowie mają tendencję do wydawania łagodniejszych wyroków, jeżeli:

- między ofiarą a sprawcą dochodziło do sporów jeszcze przed wystąpieniem przemocy;
- sprawca dopuścił się przemocy w stanie silnego wzburzenia (tzw. "oprørt sindstilstand"); lub
- strony nie zakończyły łączącego je związku lub związek ten został wznowiony w trakcie trwania procesu.

W związku z powyższym wyroki wydawane sprawcom przemocy domowej są zbyt łagodne. Kary w orzeczeniach sądowych dotyczących przemocy domowej są na ogół niższe niż kary wymierzane za stosowanie przemocy w innych sytuacjach, np. w pracy czy w nocnych klubach.²⁶

Estonia: powaga zjawiska przemocy ze względu na płeć w końcu zauważona

W Estonii dopiero niedawno zdano sobie sprawę z powagi zjawiska przemocy wobec kobiet jako jednego z problemów życia i zdrowia publicznego. Według badania przeprowadzonego w 2014 r. przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), spośród kobiet w UE w wieku powyżej 15. roku życia, to kobiety w Estonii są najbardziej narażone na przemoc psychiczną. Ofiarą tego rodzaju przemocy pada w Estonii 50% badanych kobiet, czyli znacząco więcej niż wynosi średnia europejska (43%).

Najbardziej narażone na przemoc psychiczną są kobiety na Łotwie i w Danii (nawet 60%), a najmniej w Hiszpanii (33%) i Irlandii (31%). Szantażu emocjonalnego lub wykorzystania dzieci jako narzędzia wymuszenia doświadczyło 10% kobiet biorących udział w badaniu, trochę więcej niż wynosi średnia

---

²⁵ Walka o równouprawnienie płci w Czechach. <https://www.equaltimes.org/the-battle-for-gender-equality?lang=es#.WOyGFS8rxR0>

²⁶ Rada Kobiet w Danii, Sprawozdanie alternatywne dla GREVIO, Kopenhaga, styczeń 2017 r., http://www.kvinderaadet.dk/files/Danish_NGO_report_2017_GREVIO.pdf

europajska (8%). W Estonii co trzecia kobieta w wieku 15 lat doświadczyła przemocy fizycznej lub seksualnej, co odpowiada średniej europejskiej. Najbardziej dotknięte przemocą fizyczną i seksualną są Dania (52%), Finlandia (47%), Austria (20%) i Polska (19%). W Estonii, w ciągu ostatnich 12 miesięcy, 5% kobiet było narażonych na przemoc fizyczną lub seksualną.²⁷

Finlandia: Przemoc domowa i zamieszki na ulicach

Przemoc domowa i przypadkowe ataki pod wpływem alkoholu są najczęstszymi formami przemocy wobec kobiet w Finlandii. Jak wynika z badania FRA, 46,7% kobiet w wieku powyżej 15. roku życia doświadczyło przemocy fizycznej i/lub seksualnej, a 53% doświadczyło przemocy psychicznej.²⁸

Jedną z najbardziej zagrożonych grup są nielegalni imigranci. W Finlandii jest ich około 4 tysięcy. Niektórzy padli ofiarą niewolnictwa, jednak w obawie przed przymusowym opuszczeniem kraju, boją się powiadomić o swojej sytuacji policję czy inny właściwy organ. Ponadto niektóre kobiety są zmuszane do prostytucji. Ofiary przemocy mogą liczyć na wsparcie ze strony następujących organizacji pozarządowych:

MONIKA Multicultural Women's Association (Wielokulturowe Stowarzyszenie Kobiet) jest fińską organizacją pozarządową działającą w dziedzinie spraw społecznych. Świadczy specjalistyczne usługi dla imigrantek i ich dzieci, które padły ofiarą przemocy. Działa w roli eksperta w kwestiach związanych z dyskryminacją i przemocą ze względu na pochodzenie etniczne. Promuje również integrację poprzez wspieranie działań społeczeństwa obywatelskiego na rzecz imigrantów.

Pro-tukipiste jest fińską organizacją pozarządową działającą na rzecz wspierania praw człowieka ofiar handlu ludźmi dla celów przemysłu erotycznego. Organizacja świadczy usługi w zakresie niesienia pomocy najuboższym. Jej działania obejmują swoim zasięgiem Helsinki, Tampere i Turku.

Francja: co trzeci dzień zamordowana zostaje jedna kobieta

W 2016 r. co trzeci dzień z rąk partnera zginęła jedna kobieta. Jak wynika z krajowego badania nad przypadkami gwałtownej śmierci w związkach, przeprowadzonego w 2017 r. przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Sekretariat Stanu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn, ofiarami przemocy są również dzieci. W 2016 r., wśród „par oficjalnych”, czyli pozostających w związku małżeńskim, odnotowano 138 ofiar przemocy ze strony byłego lub obecnego partnera (dla porównania, w 2014 r. liczba ta wynosiła 143,

---

²⁷ Delfi, Estonia, marzec 2014 r., <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/uuring-50-protsenti-eesti-naistest-on-kokku-puutunud-psuhhooloogilise-vagivallaga?id=68157699>

²⁸ Badanie FRA, dane liczbowe opracowane przez EIGE

a w 2015 r. 136). W 79% przypadków ofiarami były kobiety, a prawie 80% sprawców to mężczyźni. Główny motyw zabójstwa: rozstanie. W przypadku par „nieoficjalnych” (chłopak, kochanek, związek epizodyczny, etc.) liczba ofiar wyniosła 123. Gdy sprawcą zabójstwa jest kobieta, w 60% przypadków „zamordowany mężczyzna dopuszcza się wcześniej przemocy wobec swojej partnerki”. W sytuacji odwrotnej mężczyzna doświadcza przemocy ze strony partnerki tylko w 4% przypadków.

Kobiety nie są jedynymi ofiarami przemocy domowej. Zamordowanych zostało również 25 dzieci. Według EAPN Francja, liczba zabitych dzieci może sięgać nawet 2 dziennie, ale brakuje danych statystycznych w tej sprawie. Z uwagi na powagę sytuacji, rząd francuski uruchomił na lata 2017-2019 międzyresortowy plan walki z przemocą wobec dzieci oparty na 23 rozwiązaniach.²⁹

W 2016 r. w wyniku przemocy domowej zginęło łącznie 196 osób, wliczając w to „ofiary uboczne” i samobójstwa sprawców. Rząd zadeklarował „pełną determinację” w walce z przemocą. Działania w tym obszarze skupiać się będą wokół piątego trzyletniego planu zwalczania przemocy wobec kobiet (2017-2019 r.) oraz pierwszego międzyresortowego planu trzyletniego na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet i dzieci (2017-2019 r.).³⁰

Niemcy: ponad 100 tys. przypadków przemocy ze względu na płeć w 2016 r.

Przemoc wobec kobiet, nawet ze strony krewnych, znajomych czy partnerów, nie jest w Niemczech zjawiskiem marginalnym. W 2015 r. odnotowano ponad 100 tys. przypadków przemocy domowej wobec kobiet. Faktyczna liczba jest znacznie wyższa.³¹

W listopadzie 2016 r. Federalna Policja Kryminalna Niemiec (BKA), wraz z niemiecką minister ds. rodziny Manuelą Schwesig, opublikowała dane statystyczne dotyczące Berlina. Pierwszy raz zdarzyło się, że policja ujawniła dane liczbowe, ukazujące skalę występowania zjawiska przemocy w związkach. Według danych BKA, w 2015 r. 127 457 osób padło ofiarą morderstwa, uszkodzenia ciała, gwałtu, napaści na tle seksualnym, gróźb czy nękania. W 82% (ponad 104 tys.) przypadków ofiarami były kobiety, spośród których ponad 65 800 doznało lekkich obrażeń, 11 400 było ciężko rannych, 16 200 padło ofiarą gróźb, a prawie 8 tys. było nękanymi. Zabitych, celowo lub nieumyślnie, przez swoich partnerów zostało 331 kobiet. W prawie

---

²⁹ http://solidarites-sante.gouv.fr/IMG/pdf/plan-violence_-enfants_vf.pdf

³⁰ Franceinfo, Francja, 1 września 2017 r., „Violences conjugales: toujours en moyenne une femme morte tous les trois jours sous les coups d'un homme”. Étude nationale relative aux morts violentes au sein du couple - Année 2016. <https://www.interieur.gouv.fr/Le-ministre/Communiqués/Etude-nationale-relative-aux-morts-violentes-au-sein-du-couple-Annee-2016>

³¹ Der Spiegel, Niemcy, 8 marca 2017 r., „Bekämpfung von Gewalt gegen Frauen. Jahre später”, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/gewalt-gegen-frauen-bundesregierung-bringt-istanbul-konvention-auf-den-weg-a-1137816.html>

wszystkich przypadkach gwałtu i napaści na tle seksualnym ofiarami były kobiety, podobnie jak w ponad 90% przypadków nękania i gróźb. W oświadczeniu prasowym prezes BKA Holder Munch poinformował, że policja odnotowała szereg przypadków nadużyć, począwszy od różnych form upokarzania, znieważania i zastraszania, przemocy psychicznej, fizycznej i seksualnej, a skończywszy na gwałtach i morderstwach.³²

Grecja: wzrost liczby przypadków przemocy domowej spowodowany kryzysem

W 2003 r., pod auspicjami Centrum Badań nad Równością Płci (KETHI), opublikowano pierwsze badanie epidemiologiczne na temat przemocy ze względu na płeć i przemocy domowej w Grecji. W próbie badawczej z udziałem 200 kobiet, 56% badanych padło ofiarą przemocy fizycznej lub psychicznej ze strony swoich mężów lub partnerów. Niemniej jednak zaledwie 3,6% kobiet przyznało, że ich mąż lub partner regularnie stosował wobec nich przemoc, a 3,5% zeznało, że były zmuszane do obcowania płciowego.

Od 2003 r. nie przeprowadzono więcej badań dotyczących przemocy ze względu na płeć. Jednak badania w obszarach takich jak rynek pracy, migracja zarobkowa, praca nierejestrowana, czy handel ludźmi, ujawniają niepokojącą rzeczywistość. W latach greckiego kryzysu odnotowano wzrost liczby przypadków wystąpienia przemocy ze względu na płeć, w tym przemocy domowej, gwałtów, handlu ludźmi i molestowania seksualnego. Jak wynika z przeprowadzonego w 2016 r. badania Specjalny Barometr, dotyczącego przemocy ze względu na płeć, 33% osób podejrzewa, że w ich rodzinie, pracy lub społeczności są ofiary przemocy wobec kobiet.³³

Pod wpływem ośmioletniego kryzysu gospodarczego, wskaźniki bezrobocia, ubóstwa i liczby samobójstw osiągnęły w Grecji poziom rekordowy. W latach 2014-2017 wzrosła również liczba przypadków przemocy ze względu na płeć. Zarejestrowano 13 700 zgłoszeń.

Według bardziej aktualnych danych, 8 na 10 kobiet pada ofiarą przemocy domowej (głównie ze strony męża). Dane te przekazane zostały przez Sekretariat Generalny ds. Równości na podstawie zgłoszeń kierowanych na numer alarmowy dla ofiar przemocy wobec kobiet. Z tego samego źródła wynika, że od 19 listopada 2016 r. do 19 listopada 2017 r. linia alarmowa otrzymała 5 041 zgłoszeń telefonicznych i 113 wiadomości elektronicznych. W 3 034 (71%) przypadkach dzwoniły same pokrzywdzone, natomiast 1 232 połączenia (29%) wykonane zostały przez przyjaciół, krewnych, sąsiadów, itp.

---

³² DW, Niemcy, 26 listopada 2017 r., <http://www.dw.com/en/domestic-violence-affects-over-100000-women-in-germany/a-36482282>

³³ Aliko Kosyfologou (2018 r.), GREECE. AUSTERITY, GENDER INEQUALITY AND FEMINISM AFTER THE CRISIS. The gendered aspects of the austerity regime in Greece: 2010-2017. Rosa Luxemburg Stiftung. https://www.rosalux.de/fileadmin/images/publikationen/Studien/Austerity-feminism/FEMINIST_GR.pdf

- 2 432 (80%) zgłoszeń dotyczyło przemocy domowej, 53 (2%) molestowania seksualnego, 18 (1%) gwałtu, 54 (2%) dotyczyło innych form przemocy – nie dzwoniło w sprawie handlu ludźmi.
- W 1 516 (40%) przypadkach proszono o udzielenie wsparcia psychospołecznego, w 976 (26%) o poradnictwo prawne, w 191 (5%) o wsparcie prawne, w 251 (7%) o schronienie, w 15 (0%) o pracę. Spośród 3 034 dzwoniących kobiet, 1 663 (50%) to matki.
- 2 484 (82%) osoby to obywatele Grecji, 198 (7%) to migranci (brak danych określających, czy są to uchodźcy czy migranci zarobkowi), a 23 (1%) to kobiety wymagające specyficznej opieki.
- 69% kobiet było w wieku 26-55 lat.
- Według doniesień EAPN Grecja, na wyspach często zdarza się, że z powodu ograniczeń geograficznych, osobom ubiegającym się o azyl i uchodźcom zabrania się wyjazdu. Pozostają na miejscu i są zmuszeni do życia w strasznych warunkach.

Według rzeczniczki greckiej policji (ELAS), Ioanny Rotziokou, w 2017 r. zgłoszono 3 134 przypadki przemocy domowej, których ofiarą padły 4 243 osoby. Przemoc miała charakter werbalny, fizyczny lub seksualny i w wielu przypadkach kończyła się śmiercią. Jak twierdzi Rotziokou, „Duża część aktów przemocy domowej to ataki ze skutkiem śmiertelnym. Liczba ofiar śmiertelnych wśród kobiet jest dwa razy większa niż wśród mężczyzn”.³⁴

Według EAPN Grecja: „Organizacje pozarządowe realizują projekty mające na celu zmianę podejścia władz do problemu przemocy. Przy wsparciu finansowym ze strony UNICEF, KETHI przystąpi do realizacji projektu Wzmocnienie ochrony uchodźców i migrantów, którzy padli ofiarą przemocy ze względu na płeć, poprzez zwiększenie dostępu do usług w zakresie pomocy ofiarom. Przegłoszowano ostatnio ustawę, która chroni ofiary przed wszelkimi formami przemocy. Nadal istnieje jednak potrzeba ustalenia priorytetów oraz doprecyzowania szczegółów odnoszących się do konkretnych procedur i protokołów w obszarze ochrony ofiar”.

Węgry: jedna piąta kobiet to ofiary przemocy ze strony partnera

Na Węgrzech kobiety doświadczające przemocy domowej i przemocy ze strony partnera nie mogą liczyć na odpowiednią ochronę ze strony państwa. Jedna piąta kobiet jest systematycznie krzywdzona przez swoich partnerów. Węgry podpisały konwencję stambulską, jednak dokument nie został jeszcze ratyfikowany. Nie funkcjonuje żaden system wsparcia dla ofiar przemocy domowej i przemocy ze strony partnera.³⁵ Nie zapewnia się im także bezpiecznych warunków mieszkaniowych. Przykłady dobrych rozwiązań to w większości inicjatywy ze strony organizacji pozarządowych, takie jak telefony zaufania, pomoc prawna,

---

³⁴ The National Herald, 4 lutego 2018 r. <https://www.thenationalherald.com/189614/domestic-violence-soaring-crisis-wracked-greece/>

³⁵ Dane węgierskiej organizacji NANE, <http://nane.hu/erintetteknek/tudnivalok-a-nok-elleni-eroszakrol/>

grupy samopomocy itp. Ofiary przemocy mogą wystąpić o zakaz zbliżania się, ale cała procedura pozostawia wiele do życzenia (np. zbyt krótki czas obowiązywania zakazu).³⁶

W obecnym rządzie węgierskim nie ma żadnej kobiety.³⁷ Rządowa retoryka wzmacnia konserwatywny i stereotypowy wizerunek kobiet (kuchnia-opieka nad dzieckiem-praca). Promowany „ideał kobiety” to kochająca matka i podpora dla swojego męża. Chociaż w ostatnich latach zdarzały się przypadki polityków stosujących przemoc wobec swoich partnerek, problem przemocy wobec kobiet w dalszym ciągu nie trafił na listę rządowych priorytetów.³⁸

Grupy szczególnie wrażliwe to:

- kobiety o niskich dochodach;
- kobiety w podeszłym wieku;
- kobiety pochodzenia romskiego (na Węgrzech padają ofiarą różnych form przemocy, często narażone są również na dyskryminację etniczną);
- kobiety transseksualne (zmagają się z wykluczeniem społecznym);
- kobiety ze społeczności LGBTQI: konstytucja Węgier definiuje „rodzinę” jako instytucję opartą na małżeństwie kobiety i mężczyzny.³⁹

Islandia: lider w dziedzinie równości płci, ale problem przemocy nadal nierozwiązany

Jak wynika z Global Gender Gap Report opublikowanego przez Światowe Forum Ekonomiczne, Islandia zajmuje pierwsze miejsce w światowym rankingu równości płci.⁴⁰ Jednocześnie jednak, według danych Eurostatu, Islandia ma jeden z najwyższych wskaźników gwałtów w Europie (choć definicje prawne różnią się w poszczególnych krajach, co utrudnia porównania).⁴¹ Eksperti w dziedzinie równouprawnienia płci i feministki na Islandii twierdzą, że taki ranking służy jedynie odwróceniu uwagi od problemu nieustającej przemocy wobec kobiet i obecnego w codziennym życiu seksizmu.

Jak wynika z przeprowadzonych w 2010 r. badań, 42% kobiet na Islandii (po ukończeniu 16. roku życia) padło ofiarą przemocy, gróźb lub wymuszenia kontaktu fizycznego o charakterze seksualnym, 22% kobiet

---

³⁶ NOK JOGA Mit tehet Ön, ha családon belül érőszak áldozatává válik?

http://patent.org.hu/dokumentumok/nok_joga_sorozat/nok/mit_tehet_csbe_aldozat_2014.pdf

³⁷ “A kormány tagjai”, <http://www.kormany.hu/hu/a-kormany-tagjai>

³⁸ Csak pénzbüntetést kapott a vak komondor gazdája, https://index.hu/belfold/2016/02/17/vak_komondor_balogh_jozsef_fulophazai_polgarmester_itelet

³⁹ Wolters Kluwer, Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Isten, áldd meg a magyart! NEMZETI HITVALLÁS * <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100425.ATV>

⁴⁰ Światowe Forum Ekonomiczne (2017 r.) The Global Gender Gap Report 2017: 174, available at http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf

⁴¹ <https://www.thestar.com/news/world/2017/12/12/icelands-high-gender-ranking-masks-continuing-violence-harassment-and-everyday-sexism-experts-say.html>

doświadczyło przemocy w związku. Jedynie 22% zwróciło się do organizacji lub instytucji świadczących usługi na rzecz ofiar przemocy. Tylko 13% ofiar zgłosiło na policji ostatni przypadek wystąpienia przemocy.⁴²

W ciągu ostatnich kilku lat wprowadzono istotne zmiany w przepisach dotyczących przemocy wobec kobiet. Po latach nacisków ze strony stowarzyszeń kobiecych i niektórych parlamentarzystów, podjęto w końcu odpowiednie działania. W 2011 r. parlament przyjął ustawę o ochronie ofiar przemocy w związkach. W świetle przepisów ustawy stosowane mają być środki takie jak nakaz opuszczenia gospodarstwa domowego przez sprawcę i wydanie zakazu zbliżania się w przypadku podejrzenia wystąpienia przemocy domowej. Ustawa opiera się na modelu austriackim, zgodnie z którym ofiarom przemocy domowej zapewnia się ochronę, a oprawców eliminuje się z życia pokrzywdzonych. Zmiany przepisów i inicjatywy polityczne znacząco przyczyniły się do zwiększenia skuteczności ścigania przypadków przemocy domowej. Zwiększona współpraca między władzami miast a służbami socjalnymi i policją umożliwiła skuteczniejsze ściganie sprawców i lepszą ochronę ofiar.

W 2010 r. umorzonych zostało aż 94% spraw, a w 2015 r. już jedynie 3%. Islandia podpisała konwencję stambulską w 2011 r. Obecnie trwa proces wdrażania dokumentu. **Według EAPN Islandia, „Zastosowano wiele dobrych praktyk, co oznacza, że podjęte zostały intensywne działania na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet”.**

Irlandia: ustawa o przemocy domowej z 2008 r.

Projekt ustawy o ujednoczeniu przepisów dotyczących przemocy domowej przewiduje możliwość wydania awaryjnego zakazu zbliżania się. Wprowadza również możliwość dostarczania materiału dowodowego za pośrednictwem łącza telewizyjnego. W świetle nowego prawa ofiary będą mogły korzystać z możliwości towarzyszenia w sądzie. W niektórych przypadkach przewiduje się możliwość przesłuchania dziecka. Ofiary przemocy domowej powinny zostać poinformowane o dostępnych usługach w zakresie pomocy pokrzywdzonym. Należy dać im zalecenia dotyczące korzystania z odpowiednich usług wsparcia i pomocy. Wprowadza się ograniczenia dostępności do sali rozpraw. W niektórych sprawach zakazuje się publikacji lub emisji przebiegu czynności sądowych. Wprowadza się zakaz przymusowego małżeństwa. Zniesione zostają przepisy dotyczące wyjątków od minimalnego wieku pozwalającego na zawarcie małżeństwa. Ustawa o przemocy domowej z 1996 r. i ustawa (zmieniająca) o przemocy domowej z 2002 r. zostają uchylone. Odpowiednie zmiany wprowadzone zostaną do innych aktów prawnych. Uwzględnione zostaną inne zagadnienia powiązane.

---

⁴² Centrum ds. Równości płci w Islandii (2017 r.).

https://www.jafnretti.is/static/files/2018/utgefild_efni_af_gomlu_sidu/gender_equality_in_iceland_2017-1-.pdf

Główne zmiany w przepisach

Ustawa wprowadza nowe przestępstwo, które polega na stosowaniu przymusowej kontroli. Jest to psychiczne znęcanie się nad drugą osobą, w wyniku którego ofiara zaczyna obawiać się wystąpienia przemocy, odczuwa silny niepokój, co w znaczącym stopniu wpływa na jej funkcjonowanie w życiu codziennym.

Popętnienie przestępstwa z użyciem przemocy lub przestępstwa na tle seksualnym wobec współmałżonka lub partnera będzie traktowane jako okoliczność obciążająca przy wymierzaniu kary. Orzekając w sprawach dotyczących przemocy domowej, sądy będą zobowiązane do uwzględnienia obszernej listy czynników. Wykaz ten nie jest wyczerpujący i nie ogranicza uprawnień sądu w zakresie wydawania orzeczeń.

Nowe prawo wprowadza możliwość dostarczania materiału dowodowego za pośrednictwem łącza telewizyjnego, co pozwoli zminimalizować ryzyko zastraszenia. Ofiary będą mogły uczestniczyć w postępowaniach sądowych w towarzystwie znajomego, członka rodziny lub specjalisty świadczącego usługi towarzyszenia w sądzie.

Dziecko może składać zeznania, jeśli posiada wiedzę na temat przestępstwa lub gdy przestępstwo popełnione zostało na jego szkodę. Sąd będzie miał możliwość przesłuchania dziecka w towarzystwie biegłego psychologa.

Wymóg „trwałości związku” jako warunku wydania zakazu zbliżania się zostaje zniesiony. Sąd jest zobowiązany do wydania zakazu zbliżania się zawsze, kiedy uzna, że istnieje taka konieczność. W przypadku osób pozostających na utrzymaniu, zakaz pozostanie w mocy po ukończeniu przez nie 18. roku życia, aż do momentu wygaśnięcia zakazu. Zakazy wydawane będą także osobom pozostającym w związku, ale mieszkającym osobno.

Ofiary przemocy domowej, które mieszkają razem ze sprawcą lub są jego rodzicami, będą mogły ubiegać się o awaryjny zakaz zbliżania się trwający osiem dni roboczych, zawsze gdy zaistnieje ryzyko doznania krzywdy od współlokatora. Przy wydawaniu zakazów zbliżania sąd może zabronić sprawcy komunikowania się z ofiarą drogą elektroniczną.

Ustawa zapewni ochronę przed przesłuchaniami z koniecznością osobistego stawiennictwa. W przypadku, gdy istnieją uzasadnione powody by przypuszczać, że pozwany nie będzie przestrzegał wydanego zakazu, w sprawę może zostać zaangażowana irlandzka policja Garda Síochána. W przypadku pilnych wniosków o wydanie zakazu, policja może wnioskować o specjalne posiedzenie Sądu Rejonowego. Służby sądownicze są zobowiązane do udzielania informacji na temat usług wsparcia dla ofiar przemocy domowej. Sąd może nakazać sprawcy uczestnictwo w programach dla sprawców przemocy domowej, skorzystanie z usług

w zakresie leczenia uzależnień lub z pomocy psychologa. Wprowadzone zostaną ograniczenia dostępności do sali rozpraw w sprawach dotyczących przemocy domowej.

Ustawa wprowadza nowe przestępstwo w postaci przymusowego małżeństwa. Przepisy prawne umożliwiające zawarcie małżeństwa osobom poniżej 18. roku życia zostaną zniesione.

Reformy zawarte w irlandzkiej ustawie o przemyśle domowej z 2017 r. stanowią krok naprzód w kierunku ratyfikacji konwencji stambulskiej, której celem jest walka z przemocą domową.

Kluczowe strategie Irlandii

Druga krajowa strategia dotycząca przemocy domowej, seksualnej i przemocy ze względu na płeć ma na celu:

- zmienić postawy społeczne, dążąc do stopniowego wyeliminowania przemocy domowej i seksualnej,
- poprawić wsparcie dla ofiar przemocy oraz dołożyć wszelkich starań by pociągnąć sprawców do odpowiedzialności.

Kolejnym ważnym dokumentem jest Narodowa Strategia na rzecz Kobiet i Dziewcząt na lata 2017-2020.

Włochy: nierzetelne statystyki dotyczące gwałtu

Liczba zgłoszonych przypadków gwałtu jest zbyt mała, aby mogła zostać uznana za reprezentatywną. Co więcej, zgłoszenia dotyczą zazwyczaj nie tylko samego gwałtu, ale również innych form przemocy seksualnej. Jak więc przekonać się czy roczna liczba gwałtów rzeczywiście wzrasta? Odpowiedzi szukać należy w statystykach Istat, głównego urzędu statystycznego we Włoszech. Skalę występowania zjawiska oszacowano, pytając kobiety czy doświadczyły danego rodzaju przemocy i czy zgłosiły zdarzenie policji.

Badania takie przeprowadzono tylko w 2006 i 2014 r. Później zostały wstrzymane, gdyż, według Istat, „były zbyt drogie”. Dane z kolejnych lat poznamy dopiero w 2019 r. Liczby mówią jednak same za siebie, 1 150 000 kobiet padło ofiarą gwałtu lub próby gwałtu, prawie 7 mln kobiet padło ofiarą przemocy fizycznej lub seksualnej, 36% kobiet, które doświadczyły przemocy ze strony partnera obawiało się o własne życie.⁴³

Jeśli chodzi o kobietobójstwo, we Włoszech mniej więcej co dwa dni kobieta zostaje zamordowana: 157 w 2012 r., 179 w 2013 r., 152 w 2014 r., 141 w 2015 r., 145 w 2016 r. W październiku 2013 r. senat uchwalił ustawę przeciwko kobietobójstwu (119/2013). Nowe przepisy są zgodne z konwencją stambulską,

---

⁴³ La Stampa, Włochy, 27 września 2017 r. “Violenza sulle donne, un'emergenza che non si misura con i numeri”, <http://www.lastampa.it/2017/09/27/cultura/violenza-sulle-donne-un'emergenza-che-non-si-misura-con-i-numeri-GuDFshHemiB6N0MC7BIIDL/pagina.html>

pierwszym dokumentem w historii, który przemoc wobec kobiet definiuje jako formę dyskryminacji i pogwałcenia praw człowieka.

W 55,8% przypadków ofiara i morderca pozostają w związku lub dopiero co zakończyli łączącą ich relację. Jeśli dodamy do tego przypadki, w których mordercę i ofiarę łączy więź rodzinna, okazuje się, że w 75% przypadków do zbrodni kobietobójstwa dochodzi w rodzinie, chociaż teoretycznie to właśnie wśród bliskich kobiety powinny czuć się najbezpieczniej.

Jak wynika z raportu Istat, w 2014 r. **31,5% kobiet w wieku 16-70 lat doświadczyło przemocy fizycznej.** Spośród tych kobiet:

- 51,4% było w separacji lub po rozwodzie;
- 36,6% cierpiało na poważną chorobę;
- 42,5% miało wykształcenie wyższe;
- 40,3% odniosło sukces w życiu zawodowym;
- 35,9% było w wieku od 25 do 34 lat.

W badaniu Istat z 2016 r., dotyczącym bezpieczeństwa obywateli, oszacowano, że 1 403 000 kobiet doświadczyło molestowania seksualnego lub szantażu seksualnego w miejscu pracy, co odpowiada około 8,9% obecnych lub byłych pracowników, w tym kobiet poszukujących pracy. W co piątym przypadku sprawcą był kolega z pracy (8,1%), rzadziej pracodawca, kierownik lub członek związku zawodowego. Prawie żadna z ofiar nie zgłosiła zdarzenia policji (0,7%).

Befree to organizacja, która od ponad 10 lat działa na rzecz pomocy ofiarom przemocy. Zespół liczy ok. 50 pracowników a zakres ich działalności obejmuje Rzym i środkowo-wschodnią część kraju. Organizacja nadzoruje pracę ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy, schronisk i szpitalnych punktów pomocy doraźnej. Zapewnia ofiarom schronienie, udziela pomocy psychologicznej i prawnej. Organizuje również szkolenia mające ułatwić ofiarom dostęp do rynku pracy, a także zapewnia pomoc w opiece nad dziećmi. Według Orii Gargano, prezesa i jednego z założycieli organizacji, dla ofiar przemocy największym wyzwaniem jest znalezienie pracy. Szczególnie, że wiele tych kobiet „nigdy nie pracowało lub porzuciło swoją wcześniejszą pracę, nieraz pod wpływem nacisków ze strony partnera”.

W świetle nowego prawa kobiety, które uzyskały status ofiary przemocy, mają prawo do dodatkowego urlopu. Wprowadzone zmiany stanowią krok w dobrym kierunku, co nie oznacza, że na tym koniec problemów. Nadal nie wprowadzono systemu dochodów minimalnych. Ofiary nie mają dostępu do świadczeń socjalnych, np. w zakresie opieki nad dziećmi. Na niekorzyść poszkodowanych działa ponadto

niezwykle długi czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosków o alimenty i tendencja sprawców do unikania odpowiedzialności.

Łotwa: kontrowersje wokół konwencji stambulskiej

Według Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE), autonomicznego organu Unii Europejskiej z siedzibą w Wilnie, 39% kobiet na Łotwie powyżej 15. roku życia doświadczyło przemocy fizycznej i/lub seksualnej. Odsetek ten jest mniej więcej 6% wyższy niż średnia UE. 6,8% Łotyszek doświadczyło przemocy w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie, przy czym 60% doświadczyło również przemocy psychicznej ze strony partnera. Pod względem skali zjawiska przemocy wobec kobiet Łotwa zajmuje siódme miejsce w UE. Według szacunków EIGE, koszty finansowe związane z przemocą ze strony partnera na Łotwie wynoszą 442 mln euro rocznie.

Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, zwana powszechnie konwencją stambulską, definiuje przemoc wobec kobiet jako formę przemocy ze względu na płeć, której ofiarą padają kobiety, tylko i wyłącznie z uwagi na swoją płeć. Łotwa podpisała konwencję w 2016 r., jednak **dokument wciąż jeszcze nie został ratyfikowany**.

Ratyfikacja konwencji stambulskiej stała się przedmiotem debaty politycznej. Burzliwe nastroje nasiliły się dodatkowo, kiedy głos zabrało czterech łotewskich przywódców religijnych: arcybiskup Zbigniew Stankevics z kościoła rzymskokatolickiego, arcybiskup Janis Vanags z ewangelicko-luterańskiego kościoła na Łotwie, metropolita Aleksandrs Kudrjasovs z łotewskiego kościoła prawosławnego oraz biskup Peteris Sprogis z Unii Kościołów Baptystów na Łotwie. Pojawiły się opinie, że kościół stara się zapobiec ratyfikacji konwencji, wykorzystując do swoich celów Związek Zielonych i Rolników (przeciwników przyjęcia konwencji). Główne zastrzeżenia czterech przywódców religijnych dotyczą artykułu 12 konwencji, na mocy którego państwa zobowiązane są do podjęcia działań transformacyjnych w zakresie równouprawnienia płci, tak aby „promować zmiany w społecznych i kulturowych wzorcach zachowań kobiet i mężczyzn w celu wykorzenienia uprzedzeń, zwyczajów, tradycji i wszelkich innych praktyk opartych na pojęciu niższości kobiet lub na stereotypowych rolach kobiet i mężczyzn”.

Według nagradzanej łotewskiej poetki, powieściopisarki, dramaturg i reżyser teatralnej Ingi Gaile, pomimo wprowadzonych w ostatnich latach zmian prawnych, zakrojone na dużą skalę akty przemocy domowej wobec kobiet, jak również duża liczba gwałtów, nadal stanowią na Łotwie poważny problem. „Od czasów sowieckich seks nie przestaje być w tym kraju tematem tabu. W okresie sowieckim tematu seksu nie poruszano w ogóle. Moim zdaniem prawie każda kobieta na Łotwie w wieku powyżej 30 lat padła ofiarą gwałtu lub innej formy przemocy seksualnej”, czytamy w wywiadzie Gaile dla „The Baltic Times”.

W 2018 r. w Grecji powstała publikacja zatytułowana „The EU Mutual Learning Programme in Gender Equality”, poruszająca temat równouprawnienia płci w Europie. Kasava, autorka dokumentu zauważa, że co roku na Łotwie ginie 26 kobiet (to średnio 1,56 ofiar na 100 tys. mieszkańców).

Z danych łotewskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych dotyczących przestępstw z użyciem przemocy wynika, że statystyki na lata 2014 i 2016 są do siebie bardzo zbliżone. W 2015 r. odnotowano delikatny (jak do tej pory niewyjaśniony) spadek. Liczba zabójstw i zgonów w wyniku urazów wynosi łącznie 127 (2016 r.), z czego 45% stanowiły kobiety. Ponadto do 47 (37%) zgonów doszło w środowisku rodzinnym, a w 30 (63%) przypadkach ofiarami były kobiety. Zabójcami są przede wszystkim osoby z rodziny, a w 16% przypadków kobieta zamordowana zostaje przez swojego partnera. Spadła liczba gwałtów – w 2016 r. odnotowano 40 przypadków a w 2014 r. 51.⁴⁴

Jak wynika z badania przeprowadzonego w 2015 r. przez Parlament Europejski, Łotwie brakuje zintegrowanego podejścia w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet. Istnieje potrzeba zacieśnienia współpracy między instytucjami. Poprawy wymagają również dane statystyczne dotyczące przemocy ze względu na płeć. Są one obecnie rozproszone, niekompletne i często zupełnie ze sobą nieporównywalne.⁴⁵

W ramach programu zapobiegania przemocy domowej, przeprowadzonego w latach 2008-2011, podjęto kroki w kierunku poprawy prawodawstwa i zacieśnienia współpracy między instytucjami. W 2015 r. wprowadzono finansowane przez państwo usługi rehabilitacji społecznej. Głównymi podmiotami świadczącymi usługi w zakresie pomocy ofiarom przemocy domowej pozostają organizacje pozarządowe.

Ofiarom przemocy na Łotwie ochronę zapewniają 23 ośrodki interwencji kryzysowej/schroniska dla kobiet. Wszystkie razem dysponują 1084 miejscami dla kobiet i dzieci. Założone w 1997 r. Stowarzyszenie Skalbes prowadzi całodobową infolinię dla ofiar przemocy. Według organizacji ratyfikacja konwencji przyniosłaby pewność prawną w zakresie pomocy ofiarom oraz zapewniłaby dofinansowanie rehabilitacji pokrzywdzonych.

W łotewskim prawie karnym handel ludźmi i handel ludźmi w celu wykorzystania seksualnego są przestępstwami. Krajowa strategia przeciwko handlowi ludźmi na lata 2014-2020 ma na celu zapobieganie handlowi ludźmi i zwalczanie tego procederu, jak również zapewnianie ochrony i pomocy ofiarom oraz promowanie współpracy międzysektorowej.⁴⁶

---

⁴⁴ The Baltic Course, 26.04.2018 r., <http://www.baltic-course.com/eng/analytics/?doc=139595>

⁴⁵ Olga Rastrigina (2015 r.), The Policy on Gender Equality in Latvia. In depth analysis. European Parliament, DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT C: CITIZENS' RIGHTS AND CONSTITUTIONAL AFFAIRS- WOMEN'S RIGHTS & GENDER EQUALITY.

http://www.gwi-boell.de/sites/default/files/uploads/2010/02/ipo_l_ida2015510008_en.pdf

⁴⁶ The Baltic Course, 26.04.2018 r., <http://www.baltic-course.com/eng/analytics/?doc=139595>

Litwa: opór wobec ratyfikacji konwencji stambulskiej

Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn oszacował, że koszty przemocy ze strony partnera na Litwie mogą sięgać nawet 600 mln euro rocznie. Jak wynika z badania przeprowadzonego w 2014 r. przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej, wśród kobiet na Litwie powyżej 15. roku życia: 31% doświadczyło przemocy fizycznej lub seksualnej, 8% było prześladowanych, a 35% padło ofiarą molestowania seksualnego. Według danych Eurostatu, w latach 2010-2012 średnio 0,6 na 100 tys. osób w kraju zarejestrowanych zostało jako ofiary handlu ludźmi.

Na Litwie gwałt i napaść na tle seksualnym podlegają odpowiedzialności karnej na mocy art. 149-151 kodeksu karnego. Jednak zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi, aby czynność seksualna uznana została za gwałt, należy udowodnić, że sprawca używał siły i gróźb. Ponadto prawo nie definiuje pojęcia zgody na seks. Gwałt małżeński na Litwie nie jest uznawany za przestępstwo.

Molestowanie seksualne zdefiniowane zostało w ustawie o równości szans kobiet i mężczyzn (LR Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas). Przestępstwo to podlega odpowiedzialności karnej na mocy litewskiego kodeksu karnego. Ustawa obejmuje również molestowanie seksualne w miejscu pracy.

W 2011 r. na Litwie uchwalono ustawę o ochronie przed przemocą domową. Okaleczanie żeńskich narządów płciowych nie zostało uznane za przestępstwo. Może jednak podlegać odpowiedzialności karnej na mocy innych aktów prawnych. Na Litwie działa 17 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy domowej.⁴⁷

W czerwcu 2018 r. prezydent Litwy, Dalia Grybauskaitė, przedłożyła parlamentowi Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, zwaną powszechnie konwencją stambulską. Ratyfikacja dokumentu spotkała się z oporem ze strony opozycji politycznej, czego dowodem była decyzja parlamentu o wstrzymaniu całego procesu. Główne zarzuty pod adresem konwencji dotyczyły użytego w dokumencie terminu „płeć”. Zgodnie z art. 3c „płeć” oznacza „społecznie skonstruowane role, zachowania, działania i cechy, które dane społeczeństwo uznaje za właściwe dla kobiet i mężczyzn”. Jest to pojęcie kluczowe dla całej konwencji. Dokument przedstawia bowiem przemoc wobec kobiet jako przemoc ze względu na płeć. Innymi słowy, przemoc ze względu na płeć opisana jest jako skutek nierówności między kobietami i mężczyznami, głęboko zakorzenionych w normach społeczno-kulturowych. Przeciwnicy konwencji twierdzą, że pojęcie „płci” nie funkcjonowało jak dotąd w prawie krajowym. Argumentują ponadto, że dokument kwestionuje binarny system płci i toruje drogę do uznania praw społeczności LGBT.

---

⁴⁷ <http://www.itstopsnow.org/sites/default/files/2018-03/EIGE%20Report%20Lithuania-Combating%20Violence%20against%20Women.pdf>

Jak utrzymuje litewska partia rządząca, Litewski Związek Rolników i Zielonych, Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW), którą Litwa ratyfikowała w 1994 r., zapewnia wystarczające ramy prawne do walki z przemocą wobec kobiet. Partia uważa, że konwencja stambulska pokrywa się z CEDAW.⁴⁸

Luksemburg: nowa ustawa ma wzmocnić ochronę ofiar

W związku z ratyfikacją Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, 3 lipca 2018 r. parlament uchwalił nową ustawę. Nowe prawo zmienia obowiązujące przepisy celem zapobiegania przemocy, zwiększenia ochrony ofiar i wzmocnienia współpracy między zaangażowanymi podmiotami. Na mocy nowej ustawy w kodeksie karnym wszelkie formy przemocy ze względu na płeć uznane zostały za przestępstwo. Okaleczanie narządów płciowych podlegać będzie odpowiedzialności karnej w postaci wysokiej grzywny i kary do 20 lat pozbawienia wolności. Wprowadzono dodatkowe środki w zakresie pomocy dzieciom dotkniętym przemocą domową. Każde dziecko, które doświadczyło przemocy będzie poddane obowiązkowym konsultacjom psychologicznym. Świadczone będą specjalistyczne usługi w zakresie pomocy nieletnim.⁴⁹

Macedonia: co 7 sekund kolejna kobieta pada ofiarą przemocy seksualnej

W 78% przypadków przemocy fizycznej ofiarami są kobiety, a 98% sprawców przemocy domowej to mężczyźni. W latach 2008-2016 zarejestrowano 70 przypadków kobietobójstwa, z czego do 15 doszło w latach 2013-2016. Ponad 3/4 przypadków przemocy domowej nie zostało zgłoszonych. W Macedonii co sekundę kolejna kobieta pada ofiarą przemocy psychicznej; co cztery sekundy ofiarą przemocy fizycznej, a co siedem sekund ofiarą przemocy seksualnej.

W pierwszej połowie 2017 r. zarzuty postawiono łącznie 384 sprawcom przemocy domowej. W zgłoszonych przypadkach 94% sprawców stanowili mężczyźni. Sprawcą przemocy domowej najczęściej jest mąż ofiary (w 161 przypadkach), syn (w 84 przypadkach) lub ojciec (w 21 przypadkach). W 75% przypadków ofiarami przemocy domowej są kobiety, a w 25% rodzice i dzieci. Wśród rodzajów przemocy, najbardziej

---

⁴⁸ Laura Nacyte (2018), "Debating the Istanbul Convention in Lithuania: The Term "Gender" is not Alien", in <https://ilg2.org/2018/07/13/debating-the-istanbul-convention-in-lithuania-the-term-gender-is-not-alien/>

⁴⁹ Tekst nowej ustawy, jak również szczegóły dotyczące obrad i głosowania dostępne na stronie parlamentu: <https://www.chd.lu/wps/portal/public/Accueil/TravailALaChambre/Recherche/RoleDesAffaires?action=doDocpaDetails&id=7167>

rozpowszechniona jest przemoc fizyczna (323 przypadki), następnie przemoc fizyczna z użyciem broni białej (17 przypadków), i w końcu przemoc z użyciem broni palnej (1 przypadek).⁵⁰

Macedonia ratyfikowała konwencję stambulską pod koniec grudnia 2017 r., 6 lat po jej przyjęciu. Nadal trwa proces wdrażania dokumentu.

Malta: połowa Maltańczyków uważa, że ofiary przesadzają

47% Maltańczyków uważa, że „ofiary molestowania seksualnego czy gwałtu często wymyślają lub wyolbrzymiają swoje zarzuty”. Z punktu widzenia danych sytuacja na Malcie wygląda gorzej niż w innych krajach UE. Na Cyprze odsetek ten jest 3% niższy. Po drugiej stronie rankingu, z 8% znajduje się Szwecja. Co więcej 40% Maltańczyków uważa, że „ofiary przemocy wobec kobiet często same prowokują sprawców”. Z drugiej strony w Szwecji i Holandii odsetek ten wynosi odpowiednio 9% i 6%. Ponadto 36% osób na Malcie uważa, że w określonych przypadkach seks bez zgody jednej ze stron może zostać usprawiedliwiony, natomiast ponad połowa zgadza się ze stwierdzeniem, że „bardziej prawdopodobne jest, żeby kobieta padła ofiarą gwałtu ze strony obcej osoby, niż kogoś znajomego”. Tak więc z jednej strony Maltańczycy uważają, że kobiety wyolbrzymiają (lub wręcz wymyślają) swoje zarzuty dotyczące przemocy domowej i gwałtu, że same prowokują sprawców, a nawet, że istnieją okoliczności usprawiedliwiające wymuszenie kontaktu seksualnego. Z drugiej strony 52% respondentów uważa, że statystyki te nie odnoszą się do ich najbliższego otoczenia. Z prośbą o komentarz w tej sprawie Loving Malta zwróciła się do Victim Support Malta, organizacji działającej na rzecz pomocy ofiarom przemocy.

Według Kristy Tabone, dyrektor Victim Support Malta, „powszechna wśród Maltańczyków tendencja do przerzucania odpowiedzialności i winy na ofiarę przemocy jest niezwykle niepokojąca, jednak niestety niezbyt zaskakująca. Wiele ofiar bagatelizuje swoje doświadczenia. Zgłaszają się do nas kobiety przekonane, że ich partner miał prawo stać się agresywnym, a osoby z ich otoczenia często jeszcze je w tym przekonaniu utwierdzają. Próby rozmowy na temat doświadczanej przemocy, kończą się zazwyczaj pytaniem: „ale co ty mu zrobiła?”. Reakcje tego typu powodują, że ofiara zaczyna w sobie wątpić, nie chce szukać dalszej pomocy i wsparcia. Jeśli chodzi o napaść na tle seksualnym, okazuje się, że nadal powszechny jest mit gwałtu jako przestępstwa popełnianego przez obce osoby. W rzeczywistości jednak większość ofiar napastowania seksualnego zna swojego oprawcę. Ludziom trudno jest dopuścić do świadomości możliwość, że osoba z ich najbliższego otoczenia może być gwałtciwem. Jak łatwo się domyślić, jest to ogromne utrudnienie dla ofiar, które próbują dochodzić sprawiedliwości. Nieustannie proszone są o uzasadnianie swojego zachowania, dlaczego i w jaki sposób się opierały lub nie opierały, jak doszło do całej sytuacji. Przytoczone dane

---

⁵⁰ <http://www.glasprotivnasilstvo.org.mk/>

statystyczne odzwierciedlają rozpowszechnione społecznie postrzeganie ofiar jako współwinnych doświadczanej przemocy.⁵¹

Norwegia: agresja przekazywana z pokolenia na pokolenie wśród mężczyzn i wybiórczy relatywizm kulturowy

Pierwszym problemem jest tak zwana „dziedziczna przemoc”. **W Norwegii sześciu na dziesięciu sprawców przemocy domowej doświadczyło przemocy w dzieciństwie.** Wielu z nich zmagają się również ze stanami lękowymi, depresją i narkomanią. Siedmiu na dziesięciu sprawców przemocy wykazuje objawy przynajmniej jednej choroby psychicznej. Dane te pochodzą z badania przeprowadzonego w 2015 r. przez Norweskie Centrum Badań nad Przemocą i Stresem Pourazowym (NKVTS).⁵² Badanie opiera się na obszernych danych ilościowych i jakościowych na temat podopiecznych organizacji Alternatywa dla przemocy (ATV), zajmującej się badaniami nad przemocą domową i leczeniem sprawców. Dla porównania, odsetek chorób psychicznych wśród wszystkich mężczyzn w Norwegii wynosi 15%. „Nie każdy mężczyzna, który padł kiedyś ofiarą przemocy lub, u którego zdiagnozowano chorobę psychiczną staje się agresorem. Wielu z nich wiecie normalne życie. Niemniej doświadczenie przemocy sprzyja rozwojowi agresywnych zachowań”, mówi Ingunn Rangul Askeland, psycholożka i autorka badania. „Większość tych mężczyzn było zaniedbywanych w dzieciństwie albo miało kontakt z przemocą, jako ofiara bądź świadek. W rezultacie jako dorośli nie radzą sobie w relacjach międzyludzkich, mają trudności z regulacją i wyrażaniem emocji”.

Istotnym zagadnieniem związanym ubóstwem i przemocą ze względu na płeć w Norwegii jest wybiórcze podejście wielokulturowe. 8 marca 2018 r. NKVTS opublikowało raport „Om du tør å spørre, tør folk å svare”. Hjelpeapparatets og politiets erfaringer med vold i nære relasjoner i samiske samfunn” („Jeśli ośmielisz się zapytać, ludzie ośmielą się odpowiedzieć. Doświadczenia opieki społecznej i policji związane z przemocą domową wśród społeczności samskiej”). Jak wynika z raportu, kobiety ze społeczności samskiej, które padają ofiarą przemocy domowej, szukają pomocy rzadziej niż inne kobiety w Norwegii. W dużej mierze jest to spowodowane ograniczoną wiedzą norweskich służb czy instytucji na temat języka i kultury Samów. Ponadto dla społeczności samskiej przemoc jest tematem tabu. Nie można jednak zapominać o jeszcze jednej ważnej przyczynie. Przez wiele lat społeczność samska była wynaradawiana i norwegizowana. Nic więc dziwnego, że Samowie nie czują się w Norwegii mile widziani.⁵³

---

⁵¹ Loving Malta, wrzesień 2017 r., „4 Extremely Worrying Statistics About Domestic Violence In Malta”, <https://lovinmalta.com/lifestyle/living-in-malta/4-extremely-worrying-statistics-about-domestic-violence-in-malta>

⁵² <http://kjonnsforskning.no/en/2015/08/mens-violence-against-women-not-only-about-power>

⁵³ Politykę norwegizacji prowadzono od połowy XVIII w. Wiele rodzin samskich ukrywało swój język, historię i pochodzenie etniczne. W wyniku prześladowań Samowie utracili swój język i tożsamość.

Kwestia wybiórczego podejścia wielokulturowego w Norwegii dotyczy również społeczności migrantów i uchodźców, między innymi tych z krajów afrykańskich. Uznanie podporządkowania kobiety mężczyźnie nie świadczy o poszanowaniu innych kultur czy wielokulturowej wrażliwości. Według norweskiej badaczki Hilde Jakobsen, „rozdzielenie pomiędzy nami, ludźmi Zachodu, a nimi, Afrykańczykami, służy wyłącznie celom politycznym”. Jednocześnie odrzucenie przez Afrykańczyków idei feministycznych opiera się na założeniu, że są one „interwencją Zachodu”, nawet jeśli ich zwolennicy to przedstawiciele społeczności afrykańskich.⁵⁴

Badaczka Stine Helena Bang Svendsen uważa, że debatę na temat wielokulturowości w Norwegii rozpatrywać należy w kontekście powszechnej w społeczeństwie postawy zaprzeczania istnienia zjawiska rasizmu. Jak twierdzi Svendsen: „W odniesieniu do mniejszości narodowych i rdzennej ludności Norwegii, wielokulturowość zajmuje ograniczoną, lecz znaczącą przestrzeń w debacie politycznej. Dlatego też społeczeństwo norweskie nie jest w stanie przyjąć do wiadomości istnienia w tym kraju zjawiska rasizmu. Debata dotycząca obrzezania kobiet i przymusowych małżeństw jest klasycznym przykładem kreowania wizerunku kultury muzułmańskiej jako orientalnej i egzotycznej. Takie przejawy dyskryminacji spotykają się jednak z obojętnością ze strony norweskiej sfery publicznej. Nie jest to spowodowane brakiem wiedzy na temat rasizmu, lecz niezwykle silną tendencją do negowania istnienia tego zjawiska”. Według Svendsen, każdy rodzaj polityki postrzegany jako przejaw podejścia wielokulturowego, zyskuje status stosunkowo mało kontrowersyjnego.⁵⁵

Według EAPN Norwegia: „Pod względem równości, Norwegia nie jest wcale tak doskonała jak mogłoby się wydawać. Dobrze radzimy sobie jedynie pod względem edukacji i możliwości zatrudnienia, np. w przypadku prawa do urlopu rodzicielskiego. Natomiast jeśli chodzi o zwalczanie przemocy w środowisku domowym, nasze postępy nie wyróżniają się specjalnie na tle innych krajów. Podobnie zresztą sytuacja wygląda w kwestii uznania gwałtu za przestępstwo. W dalszym ciągu zdarza się, że sprawcy gwałtu nie ponoszą żadnej odpowiedzialności karnej”.⁵⁶

Polska: rzeczywiście najlepsza w Europie, czy to tylko kolejny fake news?

Jak wynika z badania przeprowadzonego w 2014 r. przez Agencję Praw Podstawowych UE, w Polsce odsetek kobiet powyżej 15. roku życia doświadczyły przemocy fizycznej i/lub seksualnej ze strony partnera lub osoby niebędącej partnerem wynosi 19%. Jest to najniższy wskaźnik przemocy wobec kobiet w UE. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, od 2013 r. liczba gwałtów w Polsce systematycznie spada (z 1328 w 2013

---

⁵⁴ <http://kjonnsforskning.no/en/2016/06/violence-puts-women-their-place>

⁵⁵ <http://kjonnsforskning.no/en/2017/04/gender-equality-ideals-make-muslim-women-more-religious>

⁵⁶ <http://www.newsinenglish.no/2016/08/08/thousands-protest-rape-acquittals/>

r. do 1253 w 2017 r.).⁵⁷ Z drugiej strony 19% oznacza, że mniej więcej co dwudziesta kobiet pada ofiarą przemocy ze względu na płeć. „Nie wydaje mi się, żeby te dane powinny być dla nas powodem do radości. Sytuacja w Polsce nie jest wcale najlepsza. Te liczby nie odzwierciedlają rzeczywistości” – mówi w wywiadzie dla Fundacji Thomson Reuters Urszula Nowakowska, prezeska warszawskiego Centrum Praw Kobiet, organizacji pozarządowej działającej na rzecz pomocy ofiarom przemocy i promowania praw kobiet.⁵⁸

Według Nowakowskiej organy odpowiedzialne za pomoc ofiarom, w tym policja, często jedynie mieszają kobietom w głowach, sugerując, że doświadczana przez nie przemoc, to zwykły rodzinny „konflikt”, którego rozwiązanie nie wymaga udziału osób trzecich. W efekcie kobiety albo w ogóle nie zgłaszają tych przestępstw albo, nawet jeśli złożą zawiadomienie, policja nie podejmuje żadnych działań.

Co więcej kobiety w Polsce nie mogą liczyć na wsparcie ze strony rządu. Politycy i władze kościelne wciąż utrzymują, że kobiety w Polsce cieszą się znacznie większym szacunkiem niż w innych krajach UE. Niemniej jednak partia rządząca, Prawo i Sprawiedliwość, zdaje się mieć dość osobliwe wyobrażenie postawy szacunku wobec kobiet. W październiku 2017 r. w kilku miastach w Polsce do biur Centrum Praw Kobiet wkroczyła policja. Nalotu dokonano również na Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet BABA. Oficjalnym uzasadnieniem interwencji była konieczność zabezpieczenia materiału dowodowego w sprawie domniemanego przestępstwa Ministerstwa Sprawiedliwości poprzedniego rządu. Podejrzany był jednak termin całej operacji. Poprzedniego dnia działacze tych samych organizacji brali bowiem udział w manifestacji przeciwko zaostreniu prawa aborcyjnego.

W 2016 r. Ministerstwo Sprawiedliwości wstrzymało finansowanie kilku organizacji pozarządowych zajmujących się prawami kobiet, w tym Centrum Praw Kobiet i stowarzyszenia BABA. Powodem takiej decyzji była wynikająca z dotacji rzekoma dyskryminacja mężczyzn. Centrum Praw Kobiet nie otrzymało wsparcia finansowego również w 2017 r.

W 2016 r. w Ministerstwie Sprawiedliwości powstał wstępny projekt wniosku o wypowiedzenie przez Polskę konwencji stambulskiej. Mimo że ostatecznie inicjatywa została porzucona, wśród polskich parlamentarzystów wciąż słychać głosy opowiadające się za odrzuceniem konwencji. Dokumentowi zarzuca się, że promuje niebezpieczną „ideologię genderową”, której celem jest zniszczenie tradycyjnych polskich wartości.

---

⁵⁷ <https://stat.gov.pl/en/topics/justice/justice/violence-against-women,1,1.html>

⁵⁸ Pełen wywiad dostępny tutaj: <http://news.trust.org/item/20140306164123-i8wuf/>

Portugalia: zależność między kryzysem i przemocą wobec kobiet w podeszłym wieku oraz przemoc wśród innych grup społecznych

W 2013 r. Portugalskie Stowarzyszenie Pomocy Ofiarom Przestępstw (APAV) sporządziło raport dotyczący ofiar przemocy wśród osób starszych. W czasie kryzysu gospodarczego doszło do kilku przypadków znęcania się nad osobami w podeszłym wieku, zabieranych z domów opieki przez własne dzieci. Z uwagi na trudną sytuację ekonomiczną, emerytury starszych rodziców stały się wtedy dla portugalskich rodzin istotnym źródłem pomocy finansowej. Zdarzały się również przypadki dorosłych dzieci, które wracały do domu rodziców. Po utracie pracy nie było ich bowiem stać na opłacenie czynszu. Odnotowano wówczas wzrost przemocy wobec osób starszych, szczególnie kobiet. Najnowsze dane wykazują, że w latach 2013-2016 ofiarą przestępstw i przemocy padło 3 612 osób w podeszłym wieku: 79,51% stanowiły kobiety, a 20,49% mężczyźni.⁵⁹ Opublikowano również bardziej szczegółowe dane na temat przemocy domowej. W tym samym okresie (2013-2016 r.) odnotowano 2 604 przypadki przemocy domowej dzieci wobec rodziców. Większość ofiar to kobiety (81,84%) w wieku powyżej 65 lat (49%). Mężczyźni stanowią 17,43% wszystkich ofiar.⁶⁰ Ponadto w latach 2013-2016 APAV odnotowało łącznie 4011 przypadków przestępstw wobec dzieci i młodzieży. Średnio 55% ofiar to osoby płci żeńskiej. Natomiast sprawcy to w większości mężczyźni (83%).⁶¹

Rumunia: przemoc w dalszym ciągu akceptowana społecznie

W Rumunii przemoc wobec kobiet i dziewcząt w dalszym ciągu jest zjawiskiem akceptowanym społecznie. Jedna czwarta kobiet jest wykorzystywana seksualnie przez swojego partnera lub byłego partnera, 75% tych kobiet nigdy nie zgłosiło doświadczanej przemocy policji (FRA, 2016 r.). Jak wynika z badania koordynowanego przez VAW Network, sieć działającą na rzecz walki z przemocą ze względu na płeć, chociaż w 2016 r. odnotowano ponad 27 000 zgłoszeń dotyczących przemocy w rodzinie, osądzonych zostało jedynie 1467 sprawców. W ośmiu okręgach Rumunii nie ma żadnego schroniska dla ofiar przemocy w rodzinie, czy ośrodków interwencji kryzysowej dla ofiar przemocy seksualnej. Kobiety dotknięte przemocą ze względu na płeć mierzyć się muszą z patriarchalnym systemem wartości rumuńskiego społeczeństwa, jak również z powszechną tendencją do zrzucania winy na ofiarę.

40% Rumunów jest zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (Eurostat, 2014 r.), a 19% zmaga się z problemem ubóstwa wśród osób pracujących (Eurostat, 2018 r.). Wynika z tego, że wiele kobiet

---

⁵⁹ Dane statystyczne APAV, *Pessoas Idosas vítimas de crime e de violência 2013-2016*, Lisboa, APAV, June 2017 https://apav.pt/apav_v3/images/pdf/Estatisticas_APAV_Pessoas_Idosas_2013_2016.PDF

⁶⁰ APAV, *Crimes de violência doméstica. Violência Filioparental 2013-2016*, Outubro de 2017. Dane dostępne tutaj: https://apav.pt/apav_v3/images/pdf/Estatisticas_APAV_ViolenciaFilioparental_2013-2016.pdf

⁶¹ APAV, *Crianças e jovens vítimas de crimes e de violência 2013-2016*, Agosto 2017. Dane dostępne tutaj: https://apav.pt/apav_v3/images/pdf/Estatisticas_APAV_Crianças_Jovens_2013-2016.pdf

doświadczających przemocy w związku jest ekonomicznie zależnych od swojego partnera, zatem dopóki nie otrzymają wsparcia finansowego na zapewnienie utrzymania sobie i swoim dzieciom, nie mogą zakończyć krzywdzącego związku. Ponadto należy wziąć pod uwagę postawy rasistowskie i seksistowskie, czy uprzedzenia klasowe wśród przedstawicieli organów odpowiedzialnych za pomoc ofiarom. Zniechęcają oni kobiety do zgłaszania przemocy, czy składania wniosków o udzielenie ochrony i działają na korzyść sprawców, nie podejmując żadnych działań na rzecz zapewnienia ofiarom bezpieczeństwa.

Serbia: brakuje współpracy między instytucjami odpowiedzialnymi za zapobieganie przemocy

Przemoc wobec kobiet i dziewcząt od lat jest w Serbii nieustającym problemem. Jedyne reprezentatywne badanie wykazało, że ponad połowa kobiet (54,2%) w wieku powyżej 18 lat padła ofiarą przemocy domowej po ukończeniu 15. roku życia. Najczęstszą formą przemocy jest przemoc psychologiczna (doświadczyło jej 48,7% kobiet), następnie przemoc fizyczna (21,6%) i ekonomiczna (15,8,6%). Przemocy seksualnej w postaci wymuszonych kontaktów seksualnych doświadczyło 3,8% kobiet.⁶² W ciągu ostatnich 10 lat Serbia wprowadziła w życie wiele mechanizmów instytucjonalnych na rzecz zwalczania i zapobiegania przemocy wobec kobiet. Aby poprawić infrastrukturę wsparcia dla osób doświadczających przemocy, opracowany został nowy system ochrony. Wprowadzono protokół ogólny i protokoły specjalne, które określają rolę każdej instytucji w walce z przemocą (policji, prokuratury, sądów, służb społecznych i innych podmiotów). Zmiany przyniosły pozytywne rezultaty, jednak współpraca wewnątrz systemu wciąż nie jest zadowalająca i wymaga dalszego udoskonalania.

Ramy prawne Serbii uległy poprawie w 2013 r., wraz z ratyfikacją Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencji stambulskiej). 1 czerwca 2017 r. weszła w życie ustawa o zapobieganiu przemocy domowej zmieniająca istniejące przepisy dotyczące reakcji instytucjonalnej na zjawisko przemocy. Ustawa wprowadziła pilne środki w zakresie pomocy ofiarom, m.in.: usunięcie sprawcy z życia ofiar i wydanie zakazu zbliżania się do pokrzywdzonych. Przewiduje również odpowiedzialność zawodową i dyscyplinarną wobec urzędników, którzy naruszają przepisy ustawy. Ponadto serbski parlament przyjął zmiany w kodeksie karnym. Wprowadzono nowe przestępstwa wchodzące w zakres przemocy domowej oraz surowsze kary.⁶³

---

⁶² Babovic, M, Ginic, K, Vukovic, O. (2010 r.) Mapping Domestic Violence against Women in Central Serbia, UNDP, SZRN, Belgrad.

⁶³ ONZ Kobiety Europa i Azja Środkowa, 31 października 2017 r. "Serbia fights to curb violence against women", <http://eca.unwomen.org/en/news/stories/2017/10/serbia-fights-to-curb-violence-against-women>

Słowacja: państwo w końcu zaczęło dostrzegać ofiary

Kobiety w Słowacji mierzyć się muszą z wieloma trudnościami. Niektóre problemy wynikają z nierówności ekonomicznych i mogą prowadzić do wystąpienia zjawiska przemocy ekonomicznej.

1. Fundusz alimentacyjny: niedostateczne lub nieregularne wypłacanie alimentów na rzecz dzieci jest w Słowacji rozpowszechnionym problemem i jedną z głównych przyczyn ubóstwa i trudności finansowych wśród samodzielnych rodziców. Istnieje potrzeba rozwoju i większej dostępności usług poradnictwa małżeńskiego, które mają na celu zapobieganie poważnym konfliktom między rozwodzącymi się rodzicami. Samodzielnym rodzicom należy również zapewnić możliwość uzyskania świadczenia z państwowego funduszu alimentacyjnego (w przypadku niepowodzenia standardowej wypłaty alimentów, państwo wypłaci świadczenie alimentacyjne, a następnie odbierze zaległą sumę od drugiego rodzica).
2. Brak przystępnych cenowo przedszkoli oraz problemy z powrotem na rynek pracy po urlopie rodzicielskim. Dzieci w wieku 4 lat i starsze mają zagwarantowane miejsce w przedszkolu. Pojawiły się plany wprowadzenia takiej gwarancji dla dzieci od 2. roku życia, ale obecny parlament z nich zrezygnował. W rzeczywistości problemem jest znalezienie miejsca w przedszkolu nawet dla dzieci w wieku 3 lat. Oznacza to, że w momencie kiedy kobietom przestaje przysługiwać zasiłek rodzicielski, muszą się one zarejestrować w urzędzie pracy jako bezrobotne i czekać, aż ich dziecko zostanie przyjęte do przedszkola. Uwagę zwraca paradoks całej sytuacji. Matki małych dzieci są w dużym stopniu dotknięte bezrobociem, podczas gdy ogólna skala tego zjawiska jest obecnie wyjątkowo niska. Inne usługi w zakresie opieki nad dziećmi, takie jak „opieka grupowa”, „mikrożłobki” (finansowane głównie ze pieniędzy unijnych) czy prywatne przedszkola (zbyt drogie nawet dla rodzin o średnich dochodach) stają się coraz bardziej rozpowszechnione. Nie rekompensują jednak braku miejsc w przedszkolach. Stosunkowo długi urlop rodzicielski kobiet jest jedną z przyczyn nierówności ekonomicznych. Co więcej wracając na rynek pracy, kobiety często decydują się rozpocząć działalność na własny rachunek, co wiąże się z niepewnością dochodów.

Kolejny problem jest ściśle związany z opinią publiczną i polityką. Istnieje co prawda rządowa strategia promowania równości kobiet i mężczyzn, jednak temat ten wciąż nie jest kwestią priorytetową i jak do tej pory nie wprowadzono w tym obszarze żadnych znaczących zmian. Słowackie społeczeństwo nie przyjmuje do wiadomości założenia, że przemoc jest zjawiskiem uwarunkowanym płcią i wynika z nierówności między kobietami i mężczyznami. Prowadzone są kampanie przeciwko ratyfikacji konwencji stambulskiej. Sytuację pogarszają dodatkowo wypowiedzi niektórych polityków bagatelizujących powagę zjawisk takich jak ubóstwo wśród kobiet czy przemoc seksualna.

EAPN Słowacja potwierdza, że nierówności między płciami widoczne są również w sposobie funkcjonowania systemu opieki społecznej. „W przypadku długotrwałej przemocy domowej, ofiara może dochodzić roszczeń materialnych czy finansowych ze strony sprawcy tylko w ciągu 2 lat od wystąpienia szkody, w przeciwnym wypadku ulegają one przedawnieniu. Oznacza to, że ofiary dostają odszkodowanie jedynie za niewielką część doznanego cierpienia. Świadomość policji (zwłaszcza w małych miastach i wsiach) w kwestii przemocy domowej i przemocy ze względu na płeć jest ograniczona. Z tego powodu często zdarza się, że przypadki przemocy są bagatelizowane. W rzeczywistości na pomoc ze strony policji liczyć można dopiero na etapie przemocy fizycznej, bo przecież nękanie czy groźby są trudne do udowodnienia. W przykrych sytuacjach znajdują się także rodzice i dziadkowie (szczególnie matki i babcie), którzy doświadczają przemocy ze strony swoich dzieci i/lub partnerów. Z prawnego punktu widzenia usunięcie dzieci z gospodarstwa domowego jest bardzo trudne. Ponadto rodzice mają obowiązek alimentacyjny wobec dzieci poniżej 30. roku życia, które nie mają regularnych dochodów”.

W wielu przypadkach zgłoszenie doświadczanej przemocy wiąże się dla ofiary z wieloma przykrymi konsekwencjami. Przykładem może być przypadek uczennicy z Nevidzianu, wykorzystywanej seksualnie przez katolickiego księdza. Choć sprawca przemocy został skazany, cała wieś stanęła po stronie przestępcy i zwróciła się przeciwko dziewczynie i jej matce. Strach przed zemstą ze strony sprawcy i reakcją otoczenia jest często większy niż pragnienie sprawiedliwości. Nowa ustawa ma sprawić, by ofiary nie bały się zgłaszać doświadczanej przemocy. Pozwoli to na wzmocnienie praw ofiar i zwiększenie efektywności działań organów odpowiedzialnych za pomoc poszkodowanym. Istotne jest również zapewnienie wsparcia ofiarom drugorzędym. Wszystkie zaangażowane podmioty poddawane będą ścisłej kontroli. Barbora Burajová, dyrektorka naczelna słowackiego ośrodka działającego na rzecz walki z przemocą domową, przyznaje, że ofiary przemocy seksualnej spotykają się często z niewłaściwym traktowaniem, np. ze strony śledczych. Na mocy ustawy, do słowackiego prawa krajowego transponowano Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady z 2012 r. ustanawiającą normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw.

Słowenia: znaczne postępy w ochronie ofiar przemocy ze względu na płeć

Jak wynika z badania przeprowadzonego w 2014 r. przez Agencję Praw Podstawowych UE, 22% kobiet pada ofiarą przemocy fizycznej i/lub seksualnej, 14% ofiarą prześladowań, a 44% kobiet w Słowenii doświadczyło molestowania seksualnego. Ustawa o zapobieganiu przemocy domowej definiuje różne formy przemocy domowej (fizyczną, seksualną, psychologiczną, ekonomiczną, nękanie i zaniedbywanie) oraz określa obowiązki różnych instytucji w zakresie reagowania na problem przemocy (zapobieganie i ochrona). Przemoc w związku podlega odpowiedzialności karnej na mocy kodeksu karnego.

Głównym dokumentem strategicznym był Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2009-2014. Określono w nim cele i sposób działania w zakresie zapobiegania przemocy domowej i ochrony potencjalnych ofiar. W dokumencie podkreślono, że przemoc domowa jest wynikiem nierówności między kobietami i mężczyznami oraz ustalono konkretne środki ochrony ofiar.

W 2011 r. Słowenia podpisała Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Dokument ratyfikowany został w 2015 roku. W rok po ratyfikacji rząd powołał międzyrządową grupę roboczą składającą się z przedstawicieli rządu i społeczeństwa obywatelskiego, aby wspólnie koordynowali wdrażanie konwencji.

W Słowenii ofiary przemocy domowej mogą liczyć na wsparcie i ochronę ze strony państwa. Na terenie całego kraju działa bezpłatna linia telefoniczna dla kobiet i dzieci dotkniętych przemocą. Słowenia jest jednym z czterech państw UE, które przekraczają zalecaną minimalną liczbę schronisk dla ofiar przemocy (16 schronisk/274 łóżka). Ofiary przemocy mogą wystąpić o awaryjny zakaz zbliżania się i tymczasowe nakazy ochrony. Ofiary gwałtu i napaści na tle seksualnym i/lub przemocy domowej mają dostęp do specjalistycznych usług wsparcia dla kobiet. Zapewnia się również specjalistyczne usługi w zakresie pomocy ofiarom handlu ludźmi. Ponadto Stowarzyszenie Porozumienie bez Przemocy prowadzi program dla sprawców przemocy.⁶⁴

Hiszpania: mimo wsparcia ze strony rządu, w trudnych warunkach materialnych żyje 42,8% kobiet

Od 2004 r. prawo hiszpańskie chroni kobiety, które doświadczają przemocy ze strony swoich partnerów, byłych partnerów lub mężów. Mimo tego odnotowano 821 przypadków kobietobójstwa.⁶⁵ Wielu mężczyzn, szczególnie za pośrednictwem mediów społecznościowych, oskarża o „oszustwo” 13 500 kobiet, które co miesiąc zgłaszają policji przypadki przemocy ze względu na płeć. W 2016 r. prokuratura nie wykazała jednak, aby którekolwiek z zarzutów dotyczących przemocy ze względu na płeć były fałszywe. Dane wykazują znaczne różnice w liczbie nakazów ochrony wydawanych przez poszczególne sądy. Pozytywne rozpatrzenie wniosku w dużej mierze zależy zatem od miejsca zgłaszania przestępstwa przez ofiarę. Oceniając stopień zagrożenia zdrowia i życia ofiary przemocy, sędziowie rzadko kiedy wykorzystują odpowiedni protokół.⁶⁶

---

⁶⁴ Pravda, 24 lipca 2017 r., „Štát si konečne všimol obete, ochráni ich novým zákonom”,

<https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/436250-stat-si-konecne-vsimmel-obete-ochrani-ich-novym-zakonom/>

⁶⁵ https://www.elconfidencial.com/espana/2017-02-12/especial-violencia-genero-espana-datos-victimas_1329653/

⁶⁶ http://www.eldiario.es/sociedad/mujeres-denuncian-violencia-machista-mes_0_700280064.html

W 2016 r. aplikacja telefoniczna ATENPRO pomogła 8 894 kobietom. Usługa wdrożona została w ramach ustawy z 2004 roku. Ofiary przemocy ze względu na płeć dostają telefon komórkowy lub aplikację na swój telefon, co umożliwia im szybki kontakt z centrum wsparcia ofiar.

Hiszpański Czerwony Krzyż przeprowadził badanie dotyczące wymiarów zjawiska przemocy ze względu na płeć. Na podstawie badania wyróżniono:

1. kontrolę finansów domowych;
2. izolację społeczną, przemoc fizyczną i seksualną, obrażenia fizyczne, przemoc psychiczną;
3. przemoc wobec dzieci, coraz bardziej powszechną (67,1% kobiet przyznało, że ich dzieci doświadczyły przemocy ze strony byłego partnera matki, jako świadek lub ofiara; u 23,2% dzieci zdiagnozowano zespół stresu pourazowego; 24,7% rodziców straszło swoje dzieci lub im groziło).

Przemoc ze względu na płeć nie dotyczy jedynie rodzin o niskich dochodach. Prawdą jest jednak, że jako ofiary przemocy kobiety tracą w wielu przypadkach swoją wcześniejszą stabilność finansową, co kończy się dla nich ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Poniższe wskaźniki pokazują, że przemoc w znacznym stopniu odbija się na sytuacji materialnej ofiar:

- Poważna deprivacja materialna: wskaźnik poważnej deprivacji materialnej dla Hiszpanii wynosi 6,1%. W przypadku gospodarstw domowych, w których dochodzi do przemocy ze względu na płeć odsetek ten jest nawet do 7 razy wyższy (42,8%). Największa różnica dotyczy zdolności pokrycia niespodziewanego wydatku w wysokości 650 euro (43,4 punktów procentowych).
- Ubóstwo dochodowe: 78,4% gospodarstw domowych, w których dochodzi do przemocy, żyje poniżej progu ubóstwa; 67,7% żyje w bardzo głębokim ubóstwie, a 52,8% w skrajnym ubóstwie. Dla ogółu społeczeństwa wskaźnik ten wynosi 22,1%, czyli trzy razy mniej.
- Niska intensywność pracy: problem bezrobocia lub małej intensywności pracy dotyczy 45,5% gospodarstw domowych (stopa bezrobocia dla ogółu społeczeństwa wynosi 15,4%).
- Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (ARPE): 84% ofiar przemocy ze względu na płeć jest zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym. Dla ogółu społeczeństwa wskaźnik ten wynosi 27,9%.
- Ubóstwo dzieci: 78,6% dzieci ofiar przemocy żyje w ubóstwie (dla ogółu społeczeństwa wskaźnik ten wynosi 28,8%).
- Ubóstwo wśród osób pracujących: w przypadku ofiar przemocy wskaźnik ubóstwa wśród osób pracujących wynosi 58,9% (14,8% dla ogółu społeczeństwa).⁶⁷

---

⁶⁷ Malgesini, Graciela et al (2017 r.), Boletín sobre vulnerabilidad social No 14. Las mujeres víctimas de violencia de género, atendidas en el servicio ATENPRO. Cruz Roja, Madrid, dostępne tutaj: <http://www.cruzroja.es/principal/web/estudios-e-innovacion>

Statystyki nie odzwierciedlają rzeczywistości

Dane opracowane przez rząd różnią się od tych zgromadzonych przez organizacje zajmujące się zjawiskiem przemocy ze względu na płeć. W 2003 r. w strukturach Ministerstwa Pracy i Spraw Społecznych powołano Specjalną Delegaturę Rządu Przeciw Przemocy Wobec Kobiet. Organizacja prowadzi oficjalny rejestr przestępstw objętych ustawą o przemocy ze względu na płeć, czyli wyłącznie przypadków przemocy ze strony partnera. **W związku z powyższym przy opracowywaniu danych bierze się pod uwagę jedynie przemoc wobec kobiet w związkach, a od niedawna (od 2013 r.), również ich dzieci.**

Oznacza to, że jeśli wśród ofiar jednego morderstwa znalazły się partnerka lub była partnerka sprawcy oraz jego matka, sąsiadka, przyjaciółka, czy szwagierka, przy opracowywaniu statystyk uwzględniona zostanie jedynie śmierć partnerki, a pozostałe ofiary aktu przemocy wobec kobiet nie zostaną wzięte pod uwagę. Dane nie obejmują także przypadków kobiet, które zginęły starając się zapobiec kolejnemu morderstwu. Przykładem może być 55-letnia Ana Hilda Linares, która pod koniec maja tego roku została zamordowana przez swojego 29-letniego siostrzeńca. Dzień wcześniej kobieta zgłosiła na policji, że mężczyzna próbował udusić jej siostrzenicę. Niemniej jednak Ana nie jest zaliczana do 28 kobiet zamordowanych w Hiszpanii w 2017 r., gdyż rządowy rejestr obejmuje jedynie przypadki przemocy ze strony partnera. Jak wynika z danych organizacji Femicidio.net, w latach 2003-2017 odnotowano 1100 przypadków kobietobójstwa. Dla porównania, w statystykach rządowych liczba ta wynosi 900. Femicidio.net ma na celu monitorowanie wszystkich form przemocy. Baza danych organizacji umożliwia odróżnienie morderstw na tle płciowym od tych motywowanych innymi czynnikami.⁶⁸

Szwecja: pod wpływem ruchu #metoo podjęto działania w zakresie zwalczania przemocy seksualnej

Akcja #metoo w Szwecji wyraźnie pokazała, że zwalczanie molestowania seksualnego i przemocy seksualnej wymaga podjęcia bardziej zdecydowanych działań. Rząd szwedzki zobowiązał wszystkich pracodawców do zapewnienia swoim podwładnym bezpieczeństwa w środowisku pracy. Szwecja dysponuje już co prawda wieloma narzędziami i odpowiednimi przepisami w zakresie eliminowania dyskryminacji w miejscu pracy, jednak pod wpływem ruchu #metoo na jaw wyszły istotne zaniedbania w stosowaniu tych regulacji w praktyce.

Jak twierdzi szwedzka Minister ds. Zatrudniania Ylva Johansson: „Na podstawie niektórych przypadków przemocy zauważyć można oczywisty związek między warunkami pracy a zagrożeniem wystąpienia molestowania seksualnego i nadużyć. Czyny przestępcze popełniane w miejscu pracy są oczywiście

---

⁶⁸ Diario Público, Hiszpania, 21 czerwca 2017 r., „Violencia de género. Lo que no revela la estadística de la violencia machista”, <http://www.publico.es/sociedad/violencia-genero-no-revelan-estadistica-violencia-machista.html>

rozpatrywane przez krajowy system sadowniczy. Jednak czyny karalne stanowią jedynie część problemu. Na uwagę zasługują również warunki pracy kobiet, które w wielu przypadkach są całkowicie nie do przyjęcia. Dotychczasowe działania na rzecz wyeliminowania przemocy seksualnej zdecydowanie nie mogą zostać uznane za wystarczające”.⁶⁹

W styczniu 2018 r. ruszyła narodowa strategia zapobiegania i zwalczania przemocy mężczyzn wobec kobiet. Celem inicjatywy jest analizowanie i koordynowanie realizacji rządowych celów w zakresie polityki równości kobiet i mężczyzn. Jednym z celów pośrednich jest wyeliminowanie przemocy mężczyzn wobec kobiet oraz zapewnienie poszanowania prawa do nietykalności fizycznej obu płci.⁷⁰

Rząd Szwecji chce wzmocnić ochronę i wsparcie ofiar. Pod koniec 2017 r. Radzie przedłożono propozycję nowych przepisów dotyczących przestępstw seksualnych, na mocy których seks bez zgody będzie traktowany jako gwałt. Szwedzki organ ds. kompensacji i wsparcia ofiar przestępstw otrzyma środki na wdrożenie inicjatyw informacyjnych i szkoleniowych w dziedzinie przestępstw seksualnych.⁷¹

EAPN w Szwecji zwróciło uwagę na znaczący wpływ jaki przemoc ekonomiczna wywiera na życie kobiet: „Obniża jakość życia, uniemożliwia im zakończenie krzywdzących relacji i zmusza je do życia w ubóstwie, nawet jeśli oficjalnie żyją w zamożnych rodzinach”.

Holandia: w domu nie jest bezpiecznie

Według burmistrzynie Hagi, Pauline Krikke, działania na rzecz zwalczania przemocy domowej w Holandii prowadzone są w zbyt wolnym tempie. „W całym kraju odnotowuje się 50 zgonów spowodowanych przemocą domową rocznie. W holenderskich szkołach w każdej klasie jest co najmniej jedno dziecko, które samo pada ofiarą przemocy lub jest świadkiem przemocy między rodzicami”.

Wielu kobietom i dziewczętom największe niebezpieczeństwo grozi w ich własnym domu. Sprawcy przemocy wobec kobiet to w wielu przypadkach partnerzy, byli partnerzy lub inne osoby z kręgu rodziny i znajomych. 11% kobiet w Holandii doświadczyło przemocy seksualnej ze strony partnera lub byłego partnera. W zeszłym roku 3% kobiet bało się wracać do własnego domu. Około 180 tys. kobiet nie czuje się we własnym domu bezpiecznie. Prawie trzy czwarte (73%, 4,3 mln) kobiet było molestowanych seksualnie. 18% kobiet padło ofiarą przemocy seksualnej (gwałtu lub wymuszenia czynności seksualnej). Jedna na

---

⁶⁹ <https://www.government.se/articles/2018/01/the-government-of-sweden-takes-action-against-sexual-violence-and-harassment/>

⁷⁰ Cztery cele strategii: 1) Wzmocnione, efektywne działania na rzecz wyeliminowania przemocy. 2) Sprawne wykrywanie przemocy oraz ochrona i wsparcie ofiar. 3) Efektywna walka z przestępczością. 4) Poszerzanie wiedzy i szukanie nowych rozwiązań. <https://www.government.se/information-material/2016/11/fact-sheet-national-strategy-to-prevent-and-combat-mens-violence-against-women/>

⁷¹ <https://www.government.se/press-releases/2017/12/new-sexual-offence-legislation-based-on-consent/>

dziesięć kobiet w Holandii padła ofiarą gwałtu. Jedna trzecia kobiet w wieku 18-29 lat doświadczyła cyberprzemocy. Formy tego rodzaju przemocy obejmują śledzenie czyjegoś położenia za pomocą aplikacji w telefonie, wysyłanie zdjęć o charakterze seksualnym, rozpowszechnianie ośmieszających treści za pośrednictwem mediów społecznościowych, etc.⁷²

Wielka Brytania: tylko 15% przypadków przemocy seksualnej zgłaszanych jest policji

Jak wynika z raportu Komisji ds. Równości i Praw Człowieka (EHRC)⁷³, kluczową kwestią jest obecnie wpływ Brexitu na postępy w dążeniu do równości kobiet i mężczyzn. Rząd zarzeknął się, że utrzymane zostaną środki ochronne przewidziane w ustawie o równości, ale obietnica ta nie znalazła odzwierciedlenia w warunkach umowy wystąpienia z Unii Europejskiej. Dyskryminacja kobiet jest w Wielkiej Brytanii zjawiskiem powszechnym, które niesie za sobą poważne konsekwencje. Jednym z problemów jest nierówna dystrybucja władzy: kobiety w Wielkiej Brytanii są niedostatecznie reprezentowane w strukturach demokratycznych oraz na wyższych szczeblach zarządzania.

W ostatnich latach odnotowano wzrost ryzyka wystąpienia niesprawiedliwych rozstrzygnięć sądowych i, co za tym idzie, wzrost zagrożenia ubóstwem. Powodem były zmiany w systemie pomocy prawnej, które zwiększają koszty i utrudniają dostęp do usług prawnych w zakresie prawa pracy, prawa rodzinnego, mieszkalnictwa, czy zobowiązań pieniężnych. Jak wynika ze sprawozdania EHRC, w czterech na pięć przypadków to kobiety podnoszą zarzuty dotyczące dyskryminacji ze względu na płeć i niestosowania zasady równości wynagrodzeń, zjawisk, których wskaźniki spadły ostatnio odpowiednio o 76% i 57%. Nastąpił 42% spadek liczby przypadków dyskryminacji ze względu na ciążę i macierzyństwo.

Na wdrożeniu ustawowej płacy minimalnej w niewspółmiernym stopniu skorzystały kobiety. W porównaniu z mężczyznami są one bowiem częściej zmuszone do podejmowania nisko płatnej pracy. Niemniej jednak kobiety ucierpiały, również w niewspółmiernym stopniu, w wyniku osmiu lat „oszczędności” i cięć wydatków publicznych. Zmiany w podatkach i opiece społecznej doprowadziły do zmniejszenia dochodów kobiet, przedstawicieli mniejszości etnicznych, osób niepełnosprawnych i dzieci. Tym samym wymienione zbiorowości stały się w znacznie większym stopniu zagrożone ubóstwem. W wyniku 50% cięć wydatków

---

⁷² Dostęp do technologii i nowych form komunikacji (internet, media społecznościowe, radiokomunikacja ruchoma) doprowadził do pojawienia się nowych form cyberprzemocy. *Geweld tegen vrouwen. Europese onderzoeksgegevens in Nederlandse context*, październik 2014 r., <https://www.huiselijkgeweld.nl/feiten/landelijk/geweld-tegen-vrouwen-europese-onderzoeksgegevens-in-nederlandse-contex>

⁷³ Komisja ds. Równości i Praw Człowieka (EHRC), (2018 r.) *Pressing for progress: women's rights and gender equality in 2018: full report and recommendations*, dostępne tutaj: <https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/pressing-for-progress-womens-rights-and-gender-equality-in-2018-pdf.pdf>

samorządowych zlikwidowano usługi, od których zależy dobrobyt kobiet i dzieci, a także osób w trudnej sytuacji życiowej, w tym kobiet uciekających przed przemocą i potrzebujących zmiany miejsca zamieszkania. Matkom z dziećmi o wiele trudniej jest uciec z gospodarstw domowych, w których dochodzi do przemocy.

Według raportu EHRC nierówności płci niosą za sobą bardzo poważne konsekwencje. Nie ma jednak wystarczającej ilości dobrej jakości danych, by można było wyeliminować ten problem. **Tylko 15% ofiar przemocy seksualnej w Wielkiej Brytanii zgłasza zdarzenia policji.** W 2017 r. policja w Anglii i Walii odnotowała 145 397 zgłoszeń przypadków przemocy seksualnej. Zauważyć można 25% wzrost tego wskaźnika, co może być zasługą ruchów społecznych, takich jak #metoo. Dużą rolę odgrywa tu też prawdopodobnie poprawa szkoleń policji w obszarze przemocy domowej i molestowania seksualnego. Jednak odsetek wyroków skazujących jest wciąż niski. W swoim sprawozdaniu EHRC zaleca wzmocnienie wsparcia dla ofiar przemocy domowej, zwiększenie efektywności ścigania przestępstw oraz przegląd przepisów dotyczących zbrodni nienawiści. W odpowiedzi na raport, prezes fundacji Fawcett Society⁷⁴, prowadzącej kampanie na rzecz równości płci i praw kobiet, powiedziała: „przemoc wobec kobiet i dziewcząt ma w naszym społeczeństwie charakter endemiczny, mizoginia jest zjawiskiem tak rozpowszechnionym, że nikogo już nawet nie razi, a do molestowania seksualnego dochodzi tu na porządku dziennym”.⁷⁵

Dwuletnie badanie przeprowadzone w Londynie przez University College London i King's College Hospital NHS Trust⁷⁶ wykazało związek pomiędzy napaścią seksualną a ryzykiem wystąpienia chorób psychicznych. Miesiące po zdarzeniu, cztery na pięć nastoletnich ofiar napaści na tle seksualnym, nadal zmagają się ze stanami lękowymi, depresją, stresem pourazowym i innymi poważnymi schorzeniami. Objawy co najmniej jednego zaburzenia przejawia 80% ofiar, a co najmniej dwóch 55% ofiar.

Strategia zwalczania przemocy wobec kobiet i dziewcząt na lata 2016-2020⁷⁷ wykazuje niezwykle wysoki koszt tego zjawiska. „Przemoc niesie za sobą poważne konsekwencje psychologiczne, emocjonalne i fizyczne. Ofiary zmagają się z problemami dotyczącymi zdrowia psychicznego, często podejmują zachowania autodestrukcyjne, wpadają w uzależnienia, angażują się w działalność przestępczą, czy prostytutkę. Wzrasta również ich stopień zagrożenia bezdomnością. 41% więźniów doświadczyło przemocy domowej, jako ofiara bądź świadek, co ilustruje szerszy zakres szkód społecznych związanych z tym zjawiskiem. Ceny jaką ponoszą poszczególne jednostki nie da się zmierzyć. Można jednak obliczyć koszty

---

⁷⁴ Więcej informacji: <https://www.fawcettsociety.org.uk>

⁷⁵ Sam Smithers, prezes Fawcett Society, którego wypowiedzi przytoczono w artykule autorstwa Alexandry Topping, in *The Guardian*, 23 lipca 2018 r., str 3.

⁷⁶ Khadr, S. Clarke, V. Wellings, K. Villalta, L. Goddard, A. Welch, J. Bewley, S.Kramer, T and R Viner, Mental and sexual health outcomes following sexual assault in adolescents: a prospective cohort study, *The Lancet, Child and Adolescent Mental Health*, 2018 r., sierpień 2018 r., 2/8, str. 543-620, e15-e20, dostęp: [https://www.thelancet.com/journals/lancah/article/PIIS2352-4642\(18\)30202-5/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancah/article/PIIS2352-4642(18)30202-5/fulltext)

⁷⁷ Źródło: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/522166/VAWG_Strategy_FINAL_PUBLICATION_MASTER_vRB.PDF

gospodarcze przemocy i nie da się ukryć, że są one znaczne”. W raporcie z 2009 r. Sylvia Walby⁷⁸ oszacowała, że świadczenie usług publicznych na rzecz ofiar przemocy domowej, w połączeniu ze spadkiem wydajności pracowniczej kobiet kosztuje Wielką Brytanię w sumie 15,8 mld funtów rocznie. Koszty związane z opieką zdrowotną, pomocą mieszkaniową, świadczeniami socjalnymi, czy systemem prawnym szacuje się na 3,9 mld funtów. Strategia uwzględnia sytuację kobiet najbardziej odizolowanych społecznie. Często bowiem bez komunikatywnej znajomości języka angielskiego pokrzywdzone kobiety są zdane same na siebie, nie mają dostępu do usług w zakresie pomocy ofiarom przemocy domowej.

W Wielkiej Brytanii, podobnie jak w innych krajach, przemoc ze względu na płeć w niewspółmiernym stopniu dotyka imigrantów i mniejszości etniczne. Od kilkudziesięciu lat przemoc wobec kobiet i dziewcząt ze społeczności mniejszościowych jest tutaj jednym z głównych przedmiotów interwencji. Inicjatywy te przeprowadza się jednak zazwyczaj w oderwaniu od strategii zwalczania przemocy wobec kobiet i dziewcząt z grup większościowych. W Wielkiej Brytanii gdy ofiarą bądź sprawcą przemocy ze względu na płeć jest osoba z mniejszości etnicznych, jako przyczynę problemu wskazuje się normy kulturowe, nie nierówności między płciami, co nie pomaga zapobiegać tym przestępstwom.⁷⁹

Jednocześnie to właśnie przemoc ze względu na płeć jest często przyczyną migracji i konieczności ubiegania się o azyl. W wielu przypadkach migracja jest dla kobiet jedynym sposobem uwolnienia się od przemocy. Opuszczają swój kraj w poszukiwaniu bezpiecznego schronienia.⁸⁰

---

⁷⁸ Walby, S (2009 r.), *The Cost of Domestic Violence Up-date 2009*, Lancaster University

⁷⁹ Dustin, M. (2016 r.), “Culture or masculinity? Understanding gender-based violence in the UK”, *Journal of Poverty and Social Justice*, 24/1, luty

⁸⁰ Bowsted, J (2017 r.), “Segmented journeys, fragmented lives: women's forced migration to escape domestic violence”, *Journal of Gender-Based Violence*, 1/1, maj.

HISTORIE OFIAR PRZEMOCY

Ofiara przemocy, Hiszpania: „Nigdy nie jest za późno”

Rosalía ma 65 lat, jednak ma wrażenie, że sześć lat temu narodziła się na nowo. To właśnie wtedy praktycznie w piżamie opuściła swój dawny dom. Zostawiła mężczyznę, który przez 30 lat znęcał się nad nią fizycznie i psychicznie. Dziś jest żywiołową, wygadaną kobietą i zupełnie nie przypomina przygnębionej, zamkniętej w sobie osoby, w którą zmienił ją kiedyś oprawca.

„Życie w tym domu było koszmarem. Strach było się odzywać. W szale potrafił nawet sięgnąć po nóż, rzucał różnymi przedmiotami. Rozbił tyle pięknych rzeczy, zniszczył wszystko, co mi się podobało. Przejął kontrolę nad pieniędzmi... Staralam się go usprawiedliwiać, myślałam, że może się opamięta. Po tym jak zawiadomiłam policję, miałam nadzieję, że to może początek jakiejś zmiany. Mój syn uświadomił mi, że to bzdury. I miał rację. W końcu odważyłam się odejść”.⁸¹

Ofiara przemocy, Serbia: „Mąż nie pozwala mi pracować”

„Mój mąż nie pozwala mi pracować, mimo że na niczym bardziej mi teraz nie zależy... żeby kupić podstawowe rzeczy, kupić kilka rzeczy dla moich dzieci, nie chodzi tu nawet o mnie. Moja córka jest chora, cierpi na bielactwo. Leki są bardzo drogie (3-4 tys. miesięcznie). Muszę kupić jej leki, nie pozwolę, żeby choroba postąpiła. Obiecałam im komputer i telewizor. Nie mamy własnego telewizora, jest tylko jeden w świetlicy. Mój mąż nie pracuje. Bardzo niepokoi mnie jego zachowanie... Wszystkie pieniądze wydaje na cygara, a dla nas nic nie zostaje. Bardzo chciałabym pracować, mimo że jestem chora. Ale on mi nie pozwala, mówi: „Nie ma mowy. Moja żona nie będzie pracować!”. Mogłabym przecież pracować gdzieś blisko, nie byłabym daleko od domu. W okolicy jest zakład krawiecki, mogłabym tam sprzątać. Zarabiałabym 200 euro, to by dla mnie wiele znaczyło, ale on mi nie pozwoli, pytałam go już ze sto razy. Przed pracą szykowałabym dzieci do szkoły, gotowałabym obiad, nikomu by niczego nie brakowało, ale nawet nie ma co próbować... Dobrze byłoby mieć pieniądze, dzieciom żyłoby się lepiej”.

---

⁸¹ El País, Hiszpania, 26 listopada 2016 r. https://elpais.com/internacional/2016/11/25/actualidad/1480031328_737759.html

Ofiara przemocy, Serbia: „Często zmusza mnie do kontaktów seksualnych”

„Pięć i pół roku temu, jak byłam w ciąży, upił się pewnej nocy i zaczął kopać mnie w brzuch... Zaczęłam krwawić, byłam w strasznym stanie, poroniłam. Kolejne miesiące były ciężkie, miałam koszmary, każdej nocy śniło mi się dziecko. Byłam wtedy w szóstym miesiącu”.

„Często zmusza mnie do kontaktów seksualnych, mówi, że to mój obowiązek, że mam robić co mi każe. Ostatnio przestał pić, więc już mnie nie bije, tylko czasem policzkuje...”

Ofiara przemocy, Włochy: „Zrozumiałam jaki jest niebezpieczny dopiero, gdy zaczął bić nasze dziecko”

„Moja matka urodziła mnie w wieku 15 lat. Jak dorastałam po naszym domu przewijała się nieskończona liczba „wujków”. Później zdałam sobie sprawę, że byli to tak naprawdę kochankowie mamy. Zaszłam w ciążę w wieku 16 lat, matka nie chciała z tym mieć nic wspólnego. Zamieszkałam z dużo starszym ode mnie chłopakiem. Na początku wszystko było w porządku. Potem strasznie się roztyłam i nie chciałam uprawiać seksu. Prosiłam go, żeby do porodu dał mi spokój. Kłóciliśmy się każdego wieczoru, bił mnie, a ja mu ulegałam. Zmusił mnie do seksu niedługo po porodzie. Wylądowałam w szpitalu z krwotokiem. Zaczął zamykać mnie w domu z dzieckiem, bo przecież „jeśli nie chcę uprawiać seksu z nim, robię to na pewno z kimś innym”. Pewnego wieczoru zaczął kopać naszego syna. Mówił, że to jego wina, że to przez niego się tak bardzo zmieniałam. Sąsiad zadzwonił na policję, uratował nas. Przez jakiś czas mieszkaliśmy w schronisku. Minęło sporo czasu. Teraz moje dziecko nie jest już w zasadzie dzieckiem. Ma 14 lat, chodzi do szkoły. Pracuję jako sprzątaczką w hotelu, ale szkolę się na fryzjerkę, zawsze o tym marzyłam. Nie widziałem się z nim, odkąd odeszłam. Wiem, że wyjechał z Rzymu i mieszka teraz z jakąś kobietą. Mam nadzieję, że nigdy więcej go nie zobaczę”.

JAK Z PROBLEMEM PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ RADZI SOBIE UE

Równość płci jest jedną z podstawowych wartości Unii Europejskiej. UE od dawna prowadzi działania na rzecz ochrony obywateli przed przemocą ze względu na płeć. Ofiarom zapewnia się pomoc i wsparcie, jak również dostęp do wymiaru sprawiedliwości na terenie całej UE.⁸²

Tło historyczne

Od lat 90. ubiegłego wieku na szczeblu międzynarodowym podejmuje się działania na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet. Ważną rolę w zapobieganiu i eliminowaniu przemocy wobec kobiet odegrała również Rada Europy. W Unii Europejskiej istnieje cały szereg regulacji w zakresie poszanowania praw człowieka kobiet oraz walki z przemocą wobec kobiet i ich dyskryminacją.

Oprócz Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej prawne ramy odniesienia określa również Karta praw podstawowych Unii Europejskiej z 2000 r. (w szczególności art. 21). Przyjęto również dyrektywy unijne, których celem jest eliminacja dyskryminacji kobiet w kontekście zatrudnienia, prawa do urlopu rodzicielskiego czy dostępu do towarów i usług. Dyrektywy nie obejmują jednak szczegółowych wytycznych w sprawie przemocy.

W 2011 r. Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar uzupełniono Dyrektywą 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony, którego „szczególnym celem jest ochrona danej osoby przed czynem zabronionym innej osoby, mogącym w jakikolwiek sposób zagrozić jej życiu lub nietykalności fizycznej, psychicznej czy seksualnej”. Ochrona udzielana w jednym państwie członkowskim jest utrzymywana i kontynuowana w innych państwach członkowskich.

Parlament Europejski przyjął Rezolucję z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie eliminacji przemocy wobec kobiet. W dokumencie wzywa się państwa członkowskie do poprawy przepisów prawa krajowego i strategii politycznych w zakresie zwalczania wszelkich form przemocy wobec kobiet, jak również do podjęcia działań ukierunkowanych na zwalczanie przyczyn przemocy wobec kobiet, przede wszystkim za pomocą środków prewencyjnych. Unię wzywa się do zagwarantowania wszystkim ofiarom przemocy prawa do otrzymania pomocy i wsparcia.

---

⁸² http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/gender-violence/protecting-victims-of-gender-violence/index_en.htm

Rezolucją Parlamentu Europejskiego z dnia 10 lutego 2010 r. w sprawie równości kobiet i mężczyzn w Unii Europejskiej w 2009 r. poparto wniosek dotyczący Dyrektywy w sprawie ustanowienia europejskiego nakazu ochrony.

Przełomowym wydarzeniem było przyjęcie 11 maja 2011 r. w Stambule Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. W 2011 r. przyjęto również Dyrektywę Parlamentu i Rady 2011/99/UE w sprawie europejskiego nakazu ochrony. W 2012 r., na mocy Dyrektywy ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw (2012/29/UE), ofiarom przestępstw (w tym przemocy ze względu na płeć) zapewniono ochronę, wsparcie, dostęp do wymiaru sprawiedliwości, niezależnie od ich narodowości i państwa członkowskiego, w którym doszło do przestępstwa.

„Mimo że dyrektywa dotycząca praw ofiar zawiera wiele przepisów odnoszących się bezpośrednio lub pośrednio do ofiar przemocy ze względu na płeć, w większości przypadków kwestia wsparcia i ochrony ofiar tego rodzaju przemocy nie jest w tym dokumencie uregulowana w optymalny sposób. Niektóre przepisy w ogóle nie uwzględniają szczególnego charakteru przemocy ze względu na płeć. Analiza SWOT każdego z przepisów dyrektywy wykazała, że praktycznie każdy przepis ma swoje mocne i słabe strony, jest jednocześnie szansą i zagrożeniem:

- Większość przepisów nakłada na państwa członkowskie nowe obowiązki w zakresie wsparcia i ochrony ofiar (lub kładzie nacisk na wykonywanie przez państwa ich dotychczasowych obowiązków).
- W wielu przypadkach przepisy dyrektywy są zbyt ogólne. Często nie zawierają odniesień do instrumentów takich jak kodeksy postępowania, co może utrudniać stosowanie zawartych w dokumencie rozwiązań prawnych.”⁸³

Daje to państwom członkowskim dużo swobody w zakresie wdrażania dyrektywy. Zawarte w niej przepisy nie są bowiem wystarczająco konkretne. W dokumencie nie jest też wyraźnie powiedziane, czy państwa członkowskie mają obowiązek stosować się do tych przepisów.

W grudniu 2015 r. Komisja Europejska przyjęła dokument dotyczący strategicznego zaangażowania na rzecz równości płci na lata 2016-2019. Komisja wyznaczyła tym samym nowy etap swojej działalności na rzecz promowania równości kobiet i mężczyzn. Polityka ukierunkowana na osiągnięcie równości płci opierać się miała na pięciu priorytetowych obszarach działania:

---

⁸³ EIGE, <http://eige.europa.eu/gender-based-violence/eige-studies/victims-rights-directive#2014>

- zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy oraz osiągnięcie równej niezależności ekonomicznej kobiet i mężczyzn,
- zmniejszenie różnicy w wynagrodzeniach, zarobkach i świadczeniach emerytalnych kobiet i mężczyzn, i tym samym zwalczanie ubóstwa wśród kobiet,
- promowanie równości kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych,
- zwalczanie przemocy ze względu na płeć, ochrona i wspieranie ofiar,
- promowanie równości płci i praw kobiet na całym świecie.

Krótko mówiąc, na poziomie UE nie istnieje żaden instrument prawny poświęcony w całości zjawisku przemocy wobec kobiet. Jednak problem ten został poruszony w dokumentach takich jak dyrektywa w sprawie praw ofiar czy dyrektywa na rzecz zwalczania handlu ludźmi. Ponadto Parlament Europejski, Rada i Komisja przyjęły ostatnio, odpowiednio: rezolucje, konkluzje i strategię w sprawie przemocy wobec kobiet i innych szczególnych rodzajów przemocy. Parlament Europejski przedłożył Komisji wniosek o opracowanie europejskiej strategii na rzecz równości płci, ukierunkowanej na wyeliminowanie przemocy wobec kobiet, oraz o przyjęcie dyrektywy, która odnosiłaby się do tego zjawiska w sposób bardziej ogólny. Ważną rolę w monitorowaniu zjawiska przemocy wobec kobiet odgrywają organy unijne takie jak FRA czy EIGE.⁸⁴

Konwencja stambulska

13 czerwca 2017 r. Rada Unii Europejskiej podpisała przystąpienie Wspólnoty do Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencji stambulskiej). Jest to najważniejszy międzynarodowy instrument prawny służący zwalczaniu przemocy ze względu na płeć. Komisja Europejska i Parlament Europejski już od pewnego czasu zabiegały o to, żeby cała UE jako organizacja przystąpiła do konwencji, aby wzmocnić rolę Wspólnoty w procesie eliminowania zjawiska przemocy ze względu na płeć. Żeby UE jako całość mogła ratyfikować konwencję, przyjmując ją muszą wszystkie kraje członkowskie. Jak dotąd ratyfikowało ją jedynie 14 państw. Podpis konwencji jest pierwszym krokiem na drodze do celu. Potem nastąpi ratyfikacja dokumentu przez Radę UE. Docelowo wszystkie państwa członkowskie mają dostosować krajowe przepisy i politykę do zasad ustanowionych w konwencji. Stworzenie spójnego europejskiego systemu prawnego zapewni większą skuteczność w zwalczaniu przemocy ze względu na płeć, której ofiarami jest trzecia kobiet powyżej 15. roku życia w UE.

---

⁸⁴ http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_based_violence/160308_factsheet_vaw_en.pdf

20 września 2017 r. UE i ONZ ogłosiły wspólną inicjatywę na rzecz eliminacji wszelkich form przemocy wobec kobiet i dziewcząt. Główne cele inicjatywy takie jak promowanie równości płci i poszanowania praw człowieka, jak również wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt należą do podstawowych założeń agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030. Mowa tutaj nie tylko o samym piątym celu związanym z osiągnięciem równości płci, czy szesnastym celu zakładającym promowanie pokojowego społeczeństwa. Inicjatywa reprezentuje podejście przekrojowe ukierunkowane na osiągnięcie wszystkich siedemnastu celów zrównoważonego rozwoju.

Inicjatywa Spotlight powstała w wyniku przełożenia podjętych zobowiązań na konkretne działania. Priorytetem jest wyeliminowanie wszelkich form przemocy wobec kobiet i dziewcząt oraz zapoczątkowanie rzeczywistych i trwałych zmian w zakresie poprawy sytuacji milionów kobiet i dziewcząt na całym świecie.

PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK

DANIA

Kampania Bryd tavsheden (Przerwij milczenie) w 2010 r. skierowana specjalnie do kobiet należących do mniejszości etnicznych. Celem było uwolnienie ofiar od przemocy ze strony partnerów. Kampania przeprowadzona została przez ministerstwo ds. równości płci we współpracy z LOKK, duńską organizacją zrzeczającą schroniska dla kobiet.

Strategia organizacji polegała na sformułowaniu mocnego, jasnego przekazu i zakomunikowaniu go kobietom z mniejszości etnicznych w zrozumiałym dla nich sposób. Opublikowano ulotki informacyjne w dziewięciu językach i rozpowszechniono je w miejscach dostępnych dla kobiet z mniejszości etnicznych. Dzięki wielojęzycznemu podejściu w kampanię zaangażować się mogły media posługujące się językami mniejszości etnicznych. Często brakuje im bowiem funduszy na tłumaczenia. Kampania zyskała poparcie ze strony osób cieszących się uznaniem wśród mniejszości etnicznych. Powstały filmy krótkometrażowe w 10 językach. Strona internetowa kampanii działa do dziś.⁸⁵

Kampanię zatytułowano „Zatrzymaj przemoc wobec kobiet – przerwij milczenie”. Ulotki były wielkości karty kredytowej i sporządzone zostały w dziewięciu językach: duńskim, angielskim, arabskim, bośniackim, somalijskim, tureckim, rosyjskim, tajskim i farsy. Dystrybuowano je na terenie całego kraju, w bibliotekach, w gabinetach lekarskich, na posterunkach policji, w szpitalach, w salonach fryzjerskich (szczotki do włosów z numerem infolinii interwencyjnej były rozprowadzane wśród etnicznych salonów fryzjerskich i kosmetycznych) oraz w innych miejscach spotkań lokalnych społeczności.

Folder informacyjny jest dostępny na stronie internetowej <https://www.brydtavsheden.dk>. Znaleźć w nim można informacje na temat schronisk oraz praktyczne porady dla ofiar przemocy. Publikacja wspomina również o całodobowej infolinii (70 20 30 82) i możliwości skorzystania z usług mediatorów i tłumaczy kulturowych.⁸⁶

WĘGRY

- 16-dniowa akcja przeciwko przemocy wobec kobiet, szereg wydarzeń na rzecz podnoszenia świadomości społecznej w obszarze przemocy; <http://16akcionap.org>

---

⁸⁵ Stworzono również proste, ale pomysłowe narzędzie w postaci szczotki do włosów z numerem 24-godzinnej infolinii telefonicznej dla ofiar. Szczotki wywoływały dyskusje w salonach fryzjerskich i kosmetycznych. Ten prosty wynalazek przyczynił się do rozpowszechnienia przesłania kampanii.

⁸⁶ <http://eige.europa.eu/gender-based-violence/good-practices/denmark/danish-campaign-targets-diversity-domestic-violence>

- Nieme świadectwo – objazdowa wystawa upamiętniająca kobiety zamordowane przez swoich partnerów; <http://nane.hu/szolgalatasok/nema-tanuk-kiallitas/>
- Ulotki informacyjne, m. in. dotyczące grup szczególnie narażonych, np. kobiet w podeszłym wieku; http://nane.hu/wp-content/uploads/2016/03/nane_idős-nők.pdf
- Programy edukacyjne dla uczniów – edukacja seksualna w szkołach; https://www.facebook.com/pg/kapcsolodjbe/about/?ref=page_internal
- Ruch przeciwko przemocy w szpitalach położniczych: <https://www.facebook.com/masallapotot/>

ISLANDIA

Aflið jest pozarządowym centrum pomocy dla ofiar przemocy domowej i seksualnej. Założone zostało w 2002 r. a jego głównym celem jest przywrócenie ofiarom poczucia własnej wartości. Pokrzywdzone uczą się jak wykorzystać własną siłę, by zmienić swoje życie na lepsze. W ostatnich latach organizacja znacznie się rozwinęła. Liczba podopiecznych stale rośnie, w 2013 r. było ich 111, w 2014 r. – 115, a w 2015 r. – 121. <https://reykjavik.is/en/help-victims-violence>

Spokojny dom (dawniej: Mężczyźni biorą na siebie odpowiedzialność), to program terapeutyczny dla mężczyzn, którzy stosują przemoc wobec swoich partnerek. Program uruchomiono w 1998 r. jako czteroletni program pilotażowy, wzorowany na norweskim programie organizacji Alternatywa dla przemocy. W 2006 r. program został odnowiony dzięki wsparciu ze strony ministerstwa spraw społecznych i bezpieczeństwa socjalnego. Jest to jedyna dostępna na Islandii opcja terapii dla sprawców przemocy. Leczenie opiera się na indywidualnych i grupowych sesjach terapeutycznych. W latach 2012-2013 odnotowano znaczny wzrost liczby chętnych do podjęcia leczenia (43,2%). W 2014 r. zgłosiły się kolejne 54 osoby. Obecnie projekt realizowany jest we współpracy ze Schroniskiem dla Kobiet, Centrum ds. Równości płci i ministerstwem spraw społecznych i bezpieczeństwa socjalnego, które finansuje całe przedsięwzięcie. Istnieje również specjalny program dla sprawców przemocy poniżej 18. roku życia, prowadzony przez islandzką administrację więzienną. <https://reykjavik.is/en/help-perpetrators-violence>

WŁOCHY

Stowarzyszenie D.i.Re. (Kobiety przeciwko przemocy) powstało w 2008 r. Jest to pierwsza we Włoszech sieć zrzeszająca ośrodki antyprzemocowe i schroniska dla kobiet. Koordynuje obecnie pracę 80 ośrodków, wspiera tysiące kobiet i dzieci. Promuje badania i inicjatywy na rzecz zmian na poziomie krajowym.

D.i.R.e. organizuje szkolenia dla pracowników ośrodków i schronisk dla kobiet. Jest również zaangażowane w otwieranie kolejnych centrów pomocy na terenie całego kraju. Ponadto stowarzyszenie prowadzi

działalność rzeczniczą dotyczącą zmiany lub poprawy istniejących przepisów praw kobiet. Więcej informacji: <http://www.direcontrolaviolenza.it>

PORTUGALIA

Portugalskie Stowarzyszenie Pomocy Ofiarom Przeszestw (APAV) zorganizowało wiele kampanii mających na celu zwiększenie świadomości społecznej w zakresie przemocy wobec kobiet, dzieci, osób starszych i mężczyzn. Na szczególną uwagę zasługuje jedna z akcji: https://www.apav.pt/apav_v3/index.php/pt/a-media/campanhas

Innym dobrym rozwiązaniem jest inicjatywa zapoczątkowana przez portugalską Komisję ds. Obywatelstwa i Równouprawnienia Płci, związana ze zmianami w szkolnictwie. Komisja opublikowała przewodnik edukacyjny zatytułowany: „Wiedza, płęć i obywatelstwo w szkolnictwie średnim”. Celem przedsięwzięcia jest włączenie do programu nauczania przedmiotu dotyczącego równości płci. Podobne przewodniki stworzono z myślą o dzieciach i młodzieży na innych poziomach edukacji (przedszkola, szkoły podstawowe, etc.). Więcej informacji: <https://www.cig.gov.pt/documentacao-de-referencia/doc/cidadania-e-igualdade-de-genero/guioes-de-educacao-genero-e-cidadania/>

Na uwagę zasługuje również obserwatorium ds. przemocy randkowej. Stworzone zostało w ramach programu UNI+ opracowanego przez stowarzyszenie Plano i oraz Instytut Uniwersytecki w miejscowości Maia. Program UNI+ jest finansowany przez Sekretarza Stanu ds. Obywatelstwa i Równości. Więcej informacji: <http://www.associacaoplanoi.org/observatorio-da-violencia-no-namoro-2/>

HISZPANIA, GALICJA

25 listopada, Międzynarodowy Dzień Eliminacji Przemocy Wobec Kobiet, dla Wspólnoty Autonomicznej Galicji jest okazją by uświadomić społeczeństwu powagę zjawiska przemocy, często bagatelizowanego i spychanego na margines problemów społecznych. Organizowane są różnego rodzaju kampanie uświadamiające. W 2015 r. w Santiago de Compostela zapoczątkowana została inicjatywa „Na czarno przeciwko przemocy wobec kobiet”. W 2017 r. do akcji przystąpiło ponad 70 gmin i 3 rady. Inicjatywa nie zyskała jednak poparcia Rady Galicji.

W inicjatywę angażuje się całe społeczeństwo. Czarny kolor wypełnia witryny sklepowe, centra handlowe, lokale gastronomiczne, mieszkania prywatne, etc. Ludzie okazują swój sprzeciw wobec plagii jaką jest

przemoc wobec kobiet. Hasło kampanii rozpowszechniane jest także za pośrednictwem plakatów. Do akcji przyłącza się nawet Katedra w Santiago de Compostela. Na jej fasadzie rozwieszony zostaje jeden z plakatów kampanii.⁸⁷

W Hiszpanii organizowana jest również kampania skierowana do młodych ofiar przemocy ze względu na płeć za pośrednictwem mediów społecznościowych. W 2018 r. rząd hiszpański rozpoczął w tym zakresie kampanię uświadamiającą. 29% młodych dziewcząt przyznaje, że doświadcza ze strony swoich partnerów „nadmiernej kontroli”, głównie w postaci ciągłych telefonów czy wiadomości i/lub sprawdzania lokalizacji przy użyciu geolokacji. Poniżej udostępniamy link do filmu, w którym przedstawiono 10 rodzajów wirtualnej przemocy ze względu na płeć: <https://www.youtube.com/watch?v=kNRKLVksytw>

IRLANDIA, HRABSTWO LONGFORD

Ponad 300 tys. osób w Irlandii padło ofiarą przemocy ze strony partnera (Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Przemocy, COSC). Poniżej przedstawiamy efekty pracy Longford Women's Link Domestic Violence Service (LWLDVS), irlandzkiej organizacji działającej na rzecz zwalczania zjawiska przemocy wobec kobiet.

Dane liczbowe:

- Od stycznia do czerwca włącznie, wsparcie otrzymało 241 kobiet.
- Działają 2 grupy wsparcia dla kobiet: jedna spotyka się raz miesięcznie w okresie letnim, druga jest zamknięta do września.
- W spotkaniach uczestniczy 20 kobiet; średnia tygodniowa frekwencja wynosi 16.

Inspektor irlandzkiej policji spotkał się z LWLDVS w celu ustalenia szczegółów współpracy między organizacją i policją na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa ofiar przemocy domowej. Spotkanie doprowadziło do następujących ustaleń:

- Personel LWLDVS przeprowadzi nieformalne sesje szkoleniowe we wszystkich jednostkach policji w Longford. Organizacja zapewni ofiarom przemocy wsparcie w przygotowywaniu zeznań.
- Ofiarom na posterunku policji towarzyszyć będzie pracownik organizacji.
- Dyżurny policjant przeczyta oświadczenie ofiary i zostanie ono podpisane w obecności wszystkich zainteresowanych.

---

⁸⁷ Więcej informacji w filmiku: https://www.youtube.com/watch?time_continue=23&v=47oU-Au9xkk

Inicjatywa ma na celu usprawnić proces składania zeznań. Ponadto dzięki pomocy ze strony organizacji łatwiej będzie uchwycić istotne szczegóły każdego przypadku przemocy.

LWLDVS sfinansowała projekt pilotażowy „Bezpieczna przestrzeń”. Celem inicjatywy jest pomoc dzieciom poprzez współpracę z ich rodzicami (podopiecznymi organizacji). W efekcie powstaje „plan bezpieczeństwa” dziecka, który może być potem wykorzystany przez prokuraturę, placówki wsparcia rodzinnego, czy sędziego odpowiedzialnego za przyznanie prawa do odwiedzin dziecka. Więcej informacji: <http://www.lwl.ie/services/domestic-violence/>

WIELKA BRYTANIA

Kampania na rzecz uznania mizoginii za zbrodnię z nienawiści

Fundacja Fawcett Society prowadzi kampanię na rzecz uznania mizoginii za zbrodnię z nienawiści. Kampanię zainspirowało dwuletnie badanie przeprowadzone przez Centrum Kobiet w Nottingham. Policja w Nottinghamshire, jako pierwsza w Wielkiej Brytanii, uznała mizoginię za zbrodnię z nienawiści. Jak wynika z badań, decyzja ta przyniosła pozytywne rezultaty. Badania wykazały, że prawie połowa kobiet w mieście doświadcza molestowania seksualnego w postaci niechcianych propozycji seksualnych czy obmacywania, a z nieprzyzwoitymi komentarzami spotkała się ponad jedna czwarta kobiet.

„Uznanie mizoginii za przestępstwo z nienawiści nie wyeliminuje problemu przemocy wobec kobiet. Jednak zaprzestanie normalizacji tego typu zachowań w Nottingham stanowi pierwszy krok w walce z przemocą wobec kobiet i dziewcząt w całym społeczeństwie”.

<http://www.edf.org.uk/fawcett-society-campaign-make-misogyny-a-recorded-hate-crime-for-every-police-force/>

ONZ KOBIETY I JUSTICE RAPID RESPONSE

Ruszyła kampania pod hasłem „Justice now”, której celem jest położenie kresu bezkarności sprawców przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć.

<http://interactive.unwomen.org/multimedia/infostory/justicenow/en/index.html>

STANOWISKO EAPN

Ubóstwo może być zarówno przyczyną, jak i skutkiem przemocy wobec kobiet

Dla kobiety bitej przez męża lub partnera zależność finansowa od sprawcy stanowi dodatkową przeszkodę. Ofiara boi się zakończyć krzywdzący związek i zgłosić doświadczaną przemoc policji, gdyż ma świadomość, że będzie musiała zacząć od zera, bezdomna, praktycznie bez środków do życia.

Kobiety z biedniejszych środowisk rzadziej dochodzą sprawiedliwości w sądzie. Nieraz spotykają się bowiem z dyskryminacją czy obojętnością ze strony pracowników wymiaru sprawiedliwości. Na pomoc mogą liczyć głównie kobiety z zamożniejszych środowisk. Ofiary ze zbiorowości marginalizowanych są często zdane same na siebie.

Podsumowując, wśród zbiorowości o niskich dochodach praktycznie nie odnotowuje się przypadków przemocy ze względu na płeć. Jednak wiele kobiet w niekorzystnej sytuacji życiowej, zmagających się z ubóstwem, nie ma możliwości ucieczki przed przemocą. Z drugiej strony, z powodu przemocy, kobiety tracą często swoją wcześniejszą stabilność finansową i popadają w ubóstwo, są wykluczane ze społeczeństwa. **Problem dotyczy również ich dzieci, które często nie są w takiej sytuacji chronione przez prawo.**

Główną przyczyną kobietobójstwa w Europie jest dyskryminacja płciowa. Niemniej kwestia przemocy ze względu na płeć nie jest odpowiednio uregulowana przepisami prawa. Nie poświęca się jej także dostatecznej uwagi w środowiskach akademickich. Ponadto ten rodzaj przemocy jest zjawiskiem bagatelizowanym przez dużą część społeczeństwa.

Powinniśmy domagać się pełnego wdrożenia konwencji stambulskiej. Jest to kluczowy element naszych działań na rzecz spójności społecznej, walki z dyskryminacją, przemocą i ubóstwem. Nasze zalecenia obejmują strategię 3 „P”, a także dążenie do równouprawnienia kobiet i współpracę z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

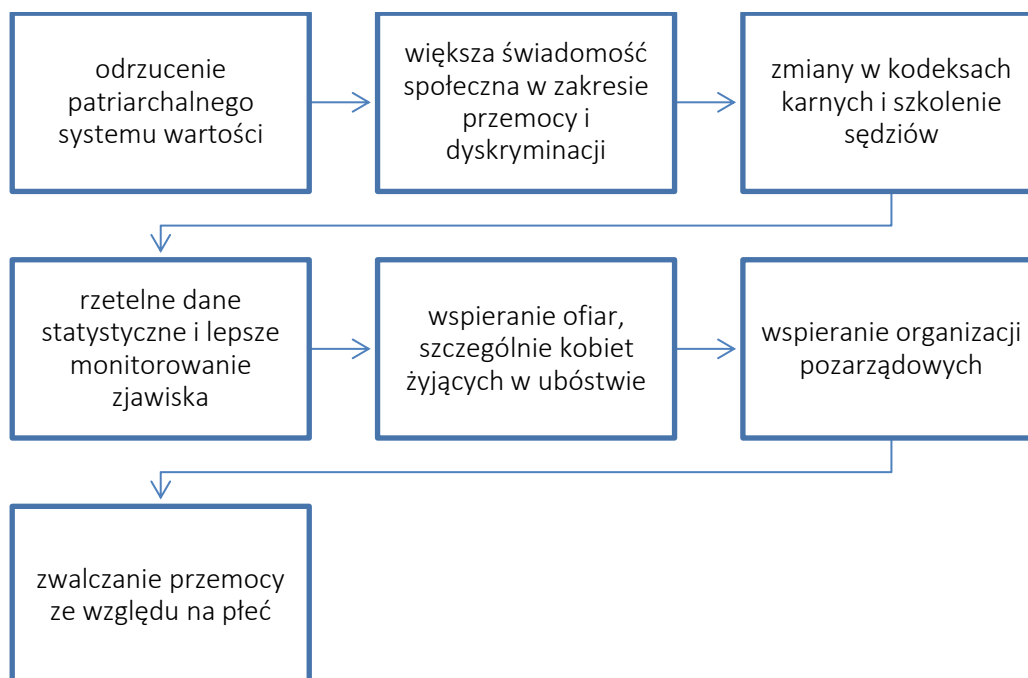
Wśród zaleceń dla sygnatariuszy konwencji stambulskiej znalazła się strategia „3P”	profilaktyka (w tym edukacja)
	pomoc (skuteczne reagowanie na zawiadomienia i skargi składane przez ofiary)
	pociąganie sprawców do odpowiedzialności

Poparcie walki kobiet z przemocą jako czwarte „P” – wspieranie kobiet w walce z przemocą ze względu na płeć i przemocą domową. Partnerstwo z organizacjami pozarządowymi jako piąte „P” – współpraca z organizacjami pozarządowymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

EAPN wzywa UE, władze krajowe i samorządowe, inne instytucje oraz społeczeństwo obywatelskie do:

1. **zwalczania wszelkich form przemocy wobec kobiet i dzieci.** Niedopuszczalne są jakiegokolwiek przejawy tolerancji dla przemocy ze względu na płeć.
2. **uznania walki z przemocą ze względu na płeć za kwestię priorytetową, równie istotną co walka z terroryzmem.**
3. **wprowadzenia zmian w kodeksach karnych państw członkowskich.** Zgodnie z konwencją stambulską przemoc ze względu na płeć powinna być uznana za przestępstwo podlegające odpowiedzialności karnej na mocy krajowego kodeksu karnego.
4. **dostosowania krajowych planów przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć, tak aby obejmowały one wszystkie formy przemocy wobec kobiet.** Określone środki z budżetu przeznaczyć należy na profilaktykę pierwotną i wtórną, zapobieganie zdrowotnym i społecznym skutkom przemocy fizycznej, seksualnej i psychicznej, w tym cyfrowych form przemocy. Należy również zapewnić wsparcie finansowe dla organu koordynującego.
5. **zapewnienia ofiarom wsparcia finansowego zarówno w fazie ostrej przemocy, jak i w okresie rehabilitacji.** Wprowadzić należy specjalne świadczenia dla sierot, których w wielu krajach nie uznaje się za ofiary przemocy, w związku z czym ich przyszłość nie jest w żaden sposób zabezpieczana.
6. **włączenia do programu nauczania szkół podstawowych i średnich zagadnień związanych z przemocą randkową wśród nastolatków.**
7. **przeznaczenia określonych środków z budżetu na szkolenie sędziów, aby podnosić świadomość w obszarze przemocy wobec kobiet.** Ważne jest by przemoc ze względu na płeć była przez sędziów traktowana równie poważnie co inne przestępstwa.
8. **propagowania i upowszechniania treści antydyskryminacyjnych i antyprzemocowych w szkołach, za pośrednictwem mediów i poprzez praktyki kulturowe.** Określone fundusze z budżetu należy przeznaczyć na działania profilaktyczne i publiczną debatę na temat przemocy wobec kobiet.
9. **zmiany podejścia metodologicznego w zakresie gromadzenia danych.** Wziąć pod uwagę należy wszystkie formy przemocy, aby odróżnić przemoc o podłożu seksistowskim od tej motywowanej innymi czynnikami. Uwzględnić powinno się dane ze szpitali dotyczące hospitalizacji kobiet i dzieci, które padły ofiarą przemocy. Należy również ustalić związek pomiędzy poszczególnymi przypadkami przemocy wobec kobiet a wcześniejszymi zgłoszeniami ofiar na policji. Określenie współzależności danych pozwoli lepiej oszacować skalę problemu i tym samym opracować efektywny plan zapobiegania i zwalczania przemocy (EUROSTAT i urzędy statystyczne państw członkowskich). Przyjąć należy techniki badawcze stosowane przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej, tak aby wyniki były rzetelne i porównywalne. Badania powinno się przeprowadzać regularnie, co pozwoli określić widoczne tendencje i tym samym ocenić skuteczność polityki w zakresie zwalczania przemocy.

10. **zmiany procedury postępowania policji w przypadku zgłoszenia gwałtu.** W obecnej formie cały proces zdaje się odstraszać ofiary, przez co skala zjawiska gwałtu jest bardzo niedoszacowana. Należy wprowadzić zmiany ukierunkowane na ułatwienie zgłaszania tego przestępstwa i zwiększenie ochrony pokrzywdzonych.
11. **nałożenia przez UE sankcji na państwa członkowskie, które nie przyjęły nowych przepisów w zakresie walki z przemocą (lub nie wprowadziły odpowiednich zmian w obowiązujących przepisach).**
12. **promowania zmian w postrzeganiu zjawiska przemocy.** Należy analizować i kontrolować sposób w jaki przemoc wobec kobiet przedstawiana jest w środkach masowego przekazu. Obraz przemocy ukazany w mediach przyczynia się do powstawania/wzmacniania stereotypów dotyczących przemocy ze względu na płeć. Ponadto, niezależnie od powodów i okoliczności, nie można dopuścić by „tradycje” kulturowe lub religijne przeważały nad prawami kobiet i dziewcząt.
13. **wspierania ucieczki przed przemocą kobiet zmagających się z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.** Należy im zapewnić pomoc finansową, zakwaterowanie i ochronę policyjną.
14. **nadzoru należytej transpozycji dyrektyw w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi do porządków prawnych państw członkowskich.** UE powinna nakładać sankcje na kraje, które nie stosują norm unijnych zawartych w dyrektywach.
15. **wspierania kobiecych organizacji walczących z przemocą ze względu na płeć.**

INFORMACJE DODATKOWE

WHO (2009 r.), Violence Prevention. The evidence. Promoting gender equality to prevent violence against women, http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/gender.pdf

PARKS, Jenny (editor) (2015 r.), Gender violence in poverty contexts. The educational challenge. Routledge, Londyn. Szczególnie część I.

WHO (2018 r.), Zestawienie badań dotyczących przemocy. <http://apps.who.int/violence-info/intimate-partner-violence>

Journal of Gender-Based Violence (JGBV), jest pierwszym w Europie międzynarodowym czasopismem, publikującym artykuły z różnych dyscyplin naukowych, wyniki badań prowadzonych przy wykorzystaniu całego wachlarza metod badawczych.

SIDA (2015 r.), Preventing and Responding to Gender-Based Violence: Expressions and Strategies.

<https://www.sida.se/contentassets/3a820dbd152f4fca98bacde8a8101e15/preventing-and-responding-to-gender-based-violence.pdf>

Rada Europejska (2012 r.) Safe from Fear. Handbook for Parliamentarians, Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention), CETS Nr 210

http://www.assembly.coe.int/Communication/Campaign/DomesticViolence/HandbookParliamentarians_EN.pdf#page=1

Przydatne informacje

COE, Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (konwencja stambulska):

<https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>

ONZ KOBIETY, Violence against women - Facts everyone should know,

<http://www.unwomen.org/en/digital-library/multimedia/2017/11/infographic-violence-against-women-facts-everyone-should-know>

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (2017 r.), Combating violence against women in the OSCE region. A reader on the situation in the region, good practices and the way forward.

<https://www.osce.org/secretariat/286336?download=true>

WAVE (Kobiety przeciwko przemocy) to międzynarodowa sieć organizacji pozarządowych, która od 20 lat zajmuje się zwalczaniem przemocy wobec kobiet. Założona została w 1994 r. jako część sieci Austrian Women's Shelter Network. Od 2014 r. jest niezależnym stowarzyszeniem i obecnie liczy 130 członków w 46 krajach europejskich.

<https://www.wave-network.org/resources/research-reports>

Informacje kontaktowe

Jeśli potrzebują Państwo dalszych informacji, prosimy o kontakt:

Sian Jones, sekretariat EAPN

sian.jones@eapn.eu 0032 (2) 226 58 50

Europejska Sieć Przeciwdziałania Ubóstwu (EAPN) jest niezależną siecią organizacji pozarządowych i grup zaangażowanych w walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Sieć powstała w 1990 roku.

Europejska Sieć Przeciwdziałania Ubóstwu (EAPN) – powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła. Luty 2019 r.

Niniejsza publikacja powstała dzięki wsparciu finansowemu Programu Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych „EaSI”. Dodatkowe informacje dostępne na stronie:

<http://ec.europa.eu/social/easi>

Poglądy EAPN wyrażone w niniejszej publikacji nie zawsze muszą odzwierciedlać oficjalne stanowisko Komisji Europejskiej.